Antidepresivi u kapsulama za mršavljenje

ĐAVO IZ KINESKE LABORATORIJE

Katalonski referendum

NO PASARAN

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Greece 3.00 EUR; Austria, Germany 4.00 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 RSD

9 770353 802002 01396

VREME

broj 1396

5. oktobar 2017.

Beogradski izbori

LOV NA ĐILASA

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

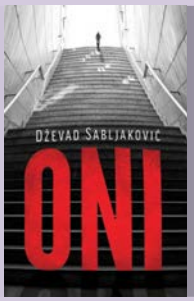
Knjige za 399 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 399 dinara.
Akcija traje od 23. septembra do 20. oktobra 2017.

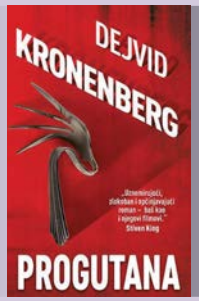
Vuk Drašković:
ISUSOVI MEMOARI

Roman koji se nastavlja na Draškovićevo delo Nož i kroz ispovest hromog fotoreportera s nadimkom Ćopavi Isus govori o raspadu Jugoslavije, ratu u Bosni i Hercegovini, starim i novim mržnjama, novim zločinima i zločincima.

Dževad Sabljaković:
ONI

Zbirka priča čiji su junaci umetnici, boemi, lutalice i izgubljenici rasuti po svetu, ljudi koji su voljno ili nevoljno u traganju za smislom i punoćom življenja odbili da se uklope u pragmatičnu stvarnost sveta.

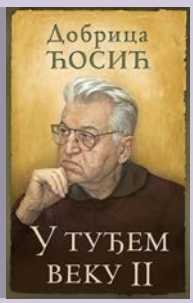

Dejvid Kronenberg:
PROGUTANA

Roman slavnog kanadskog reditelja o dvoje novinara koji žive od tabloida i opsednuti su kamerama i krvlju. Brz, napet triler s bizarnim zapletom u kome se prepliću savremeno novinarstvo, geopolitika, filmska industrija, trgovina organima, seks i zločin.

Dobrica Ćosić:
U TUĐEM VEKU II

Testamentarna knjiga Dobrice Ćosića, poslednji tom njegovih dnevničkih zapisa u kojima govori o političkim i istorijskim prilikama u Srbiji u prvoj deceniji XXI veka.

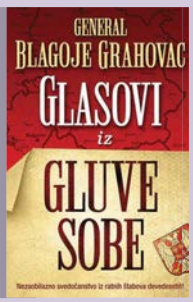
Sreten Ugričić:
MAJA I JA I MAJA

Roman čija je junakinja devojčica Maja iz serijala čuvenih slikovnica za decu koje su obeležile odrastanje u SFRJ. Knjiga o sudaru naivnosti i iskustva, o kraju jednog detinjstva, jedne epohe i jedne zemlje.

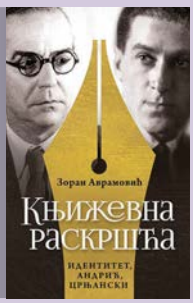
Blagoje Grahovac:
GLASOVI IZ GLUVE SOBE

Knjiga generala avijacije u penziji Blagoja Grahovca o onome šta se dešavalo u visokim vojnim krugovima tokom ratova devedesetih godina prošlog veka, uz dokumentarna svedočanstva, sećanja i geopolitičku analizu.

Zoran Avramović:
KNJIŽEVNA RASKRŠĆA

Esejistička knjiga koja se kroz analizu dela Miloša Crnjanskog i Ive Andrića bavi pitanjima kulturnog identiteta, odnosom nacionalne i drugih kultura, kao i fenomenom literarizacije srpske politike.

Đorđe Milosavljević:
SENTIMENTALNE ZAVERE

Roman o bivšim kolegama sa studija dramaturgije, o mladoj književnici, neuspelom scenaristi i uspešnom kritičaru, koji daje sliku jedne generacije razapete između predstave o sopstvenoj važnosti i spoznaje o pripadnosti provincijalnom svetu koji ih okružuje.

Helen Giltrou:
RAZDALJINA

Špijunski triler o ženi iz visokog londonskog društva koja se bavila preprodajom informacija i stvaranjem novih identiteta za ljude čiju je prošlost trebalo izbrisati, a sada bezuspešno pokušava da započne novi život.

Žarko Jokanović:
MOJA SESTRA JOVANKA BROZ

Ispovest Nade Budisavljević, rođene sestre Jovanke Broz, intimno svedočanstvo iz prve ruke o tajnama svakodnevnog života bračnog para Broz i onome šta se odigravalo iza zidova rezidencije u Užičkoj 15.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara **Momo Kapor,** Stanoja Glavaša 1, Beograd
Delfi knjižara **Immo**, Gandijeva 21, Beograd
Delfi knjižara **SKC**, Kralja Milana 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara **Borislav Pekić,** Knez Mihailova 40, Beograd
Delfi knjižara **Branislav Nušić**, Makedonska 12, Beograd
Delfi knjižara **Dobrica Ćosić**, Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd
Delfi knjižara **Vuk Karadžić**, Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd
Delfi knjižara **Miljakovac**, RK Beograd, Vareška 4, Beograd
Delfi knjižara **Banovo brdo**, Požeška 118a, Beograd
Delfi knjižara **Zira**, Ruzveltova 33, Beograd
Delfi knjižara **Terazije**, Terazije 38, Beograd
Delfi knjižara **Dositej Obradović**, Glavna 20, Zemun
Delfi knjižara **Kruševac,** Mirka Tomića 88
Delfi knjižara **Subotica**, Korzo 8
Delfi knjižara **Jovan Jovanović Zmaj**, Zmaj Jovina 12, Novi Sad
Delfi knjižara **Sremska Mitrovica**, TC Rodić
Delfi knjižara **Niš**, Voždova 4
Delfi knjižara **Niš**, TC Kalča, lam. E, lok. 11
Delfi knjižara **Radoje Domanović**, Kralja Petra I 12, Kragujevac
Delfi knjižara **Valjevo**, Kneza Miloša 33
Delfi knjižara **Branko Ćopić**, Omladinska 16/1, Kraljevo
Delfi knjižara **Vladislav Petković Dis**, Gradsko šetalište bb., Čačak
Delfi knjižara **Isidora Sekulić**, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića 12, Pančevo
Delfi knjižara **Požarevac**, Stari korzo 2
Delfi knjižara **BIG Novi Sad**, Sentandrejski trg 11, Big Shopping centar
Delfi knjižara **Užice**, Trg Svetog Save 46, Užice
Delfi knjižara **Jagodina,** VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb.
Delfi knjižara **Gornji Milanovac,** Vojvode Milana 4
Delfi knjižara **Zrenjanin,** TC Aviv park Zrenjanin, Bagljaš Zapad 5
Delfi knjižara **Vasko Popa,** Trg Sv. Teodora Vršačkog 5, Vršac
Delfi knjižara **Zvezdara**, TC Aviv Park, Živka Davidovića 86**,** Beograd
Delfi knjižara **Miloš Crnjanski**, Vase Čarapića 2–4, Beograd
Delfi knjižara **Subotica,** TC Shoppi, Segedinski put 88
Delfi knjižara **Novi Beograd**, Bulevar Mihajla Pupina 181, Beograd
Delfi knjižara **TC Stop Shop, lokal 15.4,** Bulevar Medijana 21, Niš
Delfi knjižara **Borča**, Tržni centar SHOPPI, Zrenjaninski put bb., Beograd
Delfi knjižara **Karaburma**, **TC BIG FASHION**, Višnjička 84, Beograd
Delfi knjižara **Lebane**, Cara Dušana 57
Delfi knjižara **Šabac,** Gospodar Jevremova 18
Delfi knjižara **Lazarevac,** TC Stop Shop, Železnička bb.

VREME
BROJ 1396
5. oktober 2017.

04 Beogradski izbori: Lov na Đilasa

08 **Sto dana Vlade Srbije:**
Ništa novo u podnožju Olimpa

10 Festival zimnice u Koceljevi:
Taj Četvrtak

13 Nuspojave: O podgrevanju Đilasa

14 Bez epiloga i posle pet godina:
Slučaj Mišković

20 "Vreme" istražuje: Atidepresivi
u kapsulama za mršavljenje

26 Milovan Bojić:
Ovaj čovek je neuništiv

29 Lisica i ždral: Prežaljeni stalež

KULTURA

30 **Bitef, drugi deo:**
Minimalizam i preispitivanje

33 Intervju: Marijana Cvetković,
osnivačica i menadžerka Stanice

35 Film: "Blade Runner" Ridlija Skota

36 Izložba: Život neprekidne linije

38 Roman:
"Berlin Aleksanderplac", Alfred Deblin

40 Muzej: Olji nije potrebno prezime

42 Uspomena: Milorad Mida Belančić
(1943–2017)

43 TV manijak: Balkan slavnih

SVET

44 Španija: No pasaran

45 Katalonija:
Sudar dva nacionalizma

52 Masakr u Las Vegasu:
Krvava kantri balada

MOZAIK

54 **Intervju:**
Ivan Janković, advokat

59 Navigator: Digitalne žvake

60 Strip: Evatima Tardo

62 Vreme uživanja: Parkovi

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica
ISSN 0353-8028,
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno. Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

U kuloarima se čak spominje i rekonstrukcija vlade Ane Brnabić, negde početkom iduće godine, što bi značilo da se vreme poluraspada naših vlada sve više skraćuje

PIŠE: DIMITRIJE BOAROV

Jernej Lorenci, Ersan Mondtag, Amir Reza Kuhestani: rediteljska viđenja epskih evropskih narativa i odnosa kultura Zapadne Evrope i Islama

PIŠE: MARINA MILIVOJEVIĆ MAĐAREV

"Cela opozicija je danas roptateljska, zato što je, kao u svim autoritarnim režimima, lišena svake moći. Ne znam kako je u vašoj generaciji, ali ja od svojih ispisnika stalno slušam da 'nikada nije bilo ovako strašno'. To nije tačno, ljudi imaju kratko pamćenje i zaboravljaju sve zlo i bolno, trpljenje i patnju, postoje mehanizmi koji to zatrpavaju. I zato smo uvek spremni da kažemo da nikada nije bilo gore nego sada, da ropćemo. S druge strane, uvek treba roptati, jer promene bez roptanja nema"

PIŠE: JELENA JORGAČEVIĆ

Na naslovnoj strani: Dragan Đilas
Fotografija: Milovan Milenković

LOV NA ĐI

Izbori u Beogradu, koliko god se insistiralo da su to izbori za 110 odbornika Skupštine grada Beograda, imaju tu jednu zavodljivu "grešku" – vazda se na njih gledalo kao na izbore za gradonačelnika Beograda.
Ko god da je pričao o "timu" taj bi obično promašio temu, zato će Vučić ponovo govoriti o sebi

Priča kaže da je Aleksandar Vučić saznao kako je pao dogovor između Dragana Đilasa i Saše Jankovića i da je to razlog što su njegovi u Gradu bili izbrifofani da na sednici gradske skupštine 26. septembra otvore sezonu lova na Đilasa. Ni Saša Janković, predsednik Pokreta slobodnih građana, ni Dragan Đilas, bivši gradonačelnik Beograda i bivši predsednik DS-a, nisu potvrdili priču o dogovoru. Mediji samo nagađaju. Dragan Đilas, hronično već, ne daje izjave za medije o beogradskim izborima, sem što tu i tamo ponovi da razmišlja o kandidaturi za gradonačelnika, ali još nije odlučio hoće li ili neće. Saša Janković je samo potvrdio da je razgovarao sa Đilasom i da bi saradnja sa njim za PSG mogla biti prihvatljiva ukoliko se Đilas vrati u politiku. Ipak, ne bi trebalo potcenjivati Vučićevu obaveštenost, ali ne toliko zbog prirode njegove trenutne funkcije i moći koju poseduje. I pre nego što je postao ovo što je, od Vojislava Šešelja je imao prilike da nauči kako se i od koga skupljaju informacije od značaja.

Foto: Tanjug

SLAGANJE KOCKICA U GLAVI

Nije čak toliko ni važno da li su se ili ne sporazumeli Đilas i Janković. Ovde je fabulozno što je režim u svom obrušavanju na bivšeg gradonačelnika i bivšeg šefa DS-a uperio reflektore na nekog ko je poslednjih godina skoro potpuno marginalizovan (povukao se iz politike, ne govori za medije itd.) i potvrdio onaj stari marketinški trik da je i negativna reklama – dobra reklama. Đilas je preko noći postao kandidat broj jedan ili bar onaj o kome se priča. Njegova kandidatura je na isti način postala najzanimljivija intriga predstojećih izbora. Jer, SNS nema svog kandidata tj. nema drugo ime, pa insistira na "timu" koji će voditi grad i opet se krije iza Vučića, što je i njihov šef potvrdio uz obećanje da je to poslednji put, a opozicija slaba, nesolidna i zavađena u višegodišnjoj je potrazi za "imenom" i to prilično neuspešnoj. Izbori u Beogradu, koliko god se insistiralo da su to izbori za 110 odbornika Skupštine grada Beograda, imaju tu jednu zavodljivu "grešku" – vazda se na njih gledalo kao na izbore za gradonačelnika Beograda. Ko god da je pričao o "timu" taj bi obično promašio temu, zato će Vučić ponovo govoriti o sebi.

Sigurno je da je predizbornu euforiju poslednjih dana septembra dodatno podgrejala naprednjačka računica da bi

LASA

U POTRAZI ZA KANDIDATOM: Lideri opozicije, jun 2017.
Foto: Dimitrije Goll /Tanjug

izbori u Beogradu mogli biti održani 10. decembra. Možda baš i s ciljem da se istera zec (ili Đilas, kako vam drago) na čistinu i najavi naprednjačka kampanja koja će, sudeći po početku, biti kao i sve njihove dosad – prljava, surova i bezobzirna. "Vest" o decembarskim izborima objavljena je dan pre gradske sednice, 25. septembra, u ponedeljak, da bi već u utorak pred sednicu Siniša Mali najavio svoju ostavku pre kraja mandata. Rekao je tom prilikom "najverovatnije", a potom i "u zavisnosti od toga kad budu izbori". Možda je opozicija ponovo delovala zatečeno, ali ovog puta s razlogom jer ipak ljudi znaju da prebroje dane i zakonske rokove raspisivanja izbora. Za izbore 10. decembra Siniša Mali je trebalo da podnese ostavku 27. septembra, dakle, najkasnije dan posle sednice, pa ukoliko za 30 dana gradska skupština ne izglasa novog gradonačelnika, onda se raspisuju prevremeni lokalni izbori za Grad Beograd u roku od 45 dana. Samo po toj računici, izbori su mogli biti održani 10. decembra, a računica je dosta nategnuta posebno zato što bi svaki sledeći vikend tj. nedelja u decembru bila vezana za neki od praznika, što zahteva dodatne analize koliko je to biračima prihvatljivo. Sam Vučić je rekao, a ostali više puta ponovili, da odluka o održavanju prevremenih izbora u decembru još nije doneta: "Ja nisam siguran da je to najbolje, ali neću da se protivim." A rekao je i ovo: "Poželeo sam im (SNS-u, prim.n.) pobedu na izborima, ali ovo je verovatno poslednji put da izlaze na izbore na listi s mojim imenom (RTS, 26. septembar).

Kako bilo, vlast je kampanju započela pričom o "tajkunizaciji" Srbije protiv koje se ona, valjda, grčevito bori svih ovih godina. Sednica gradske skupštine 26. septembra označila je na neki način početak predizborne kampanje naprednjaka: "Đilas tajkun" odzvanjalo je i u holu i na samoj sednici, čulo se i "kriminalac". Otprilike, slična atmosfera onoj kada su ga smenili. S tom razlikom što bez obzira na sve spekulacije o njegovoj eventualnoj kandidaturi, on još nije zvanični kandidat za gradonačelnika, a nije ni prisutan na sednici. Tog istog dana aktuelni gradonačelnik Siniša Mali je pričao kako mu je sad sve konačno puklo pred očima: »

"Sada kad vidim ko je kandidat na drugoj strani, onda vidim ko je novac u kampanju protiv mene uložio u proteklim godinama – jeste Dragan Đilas i jesu njegovi tajkuni. Sada kad sam te kockice složio u glavi, shvatam zbog čega sam nekome problem."

"NAROD PROTIV TAJKUNA"

Aleksandru Vučiću su se najave o prevremenim izborima i Đilasovoj mogućoj kandidaturi posebno lepo složile sa odlukom Apelacionog suda o oslobađajućoj presudi u slučaju Miroslava Miškovića. Za "Novosti" je tim povodom, dan posle gradske sednice, izjavio: "Evo vam tajkuni, neka vam vode državu i neka pokradu sve što je u međuvremenu stvoreno." A nešto ranije, sredinom septembra, povodom prvih informacija u medijima da će Dragana Đilasa kao svog kandidata podržati Vuk Jeremić i Saša Janković, rekao je da će "kampanja biti zanimljiva" – "narod protiv tajkuna".

Kada im je već trasirana kampanja, svi odreda naprednjaci su papagajski ponavljali njegove reči o dugovima koje je Đilas ostavio, o tajkunima i narodu i sl. Nebojša Stefanović, predsednik GO SNS, u izjavi za RTS rekao je da je zabrinut što vidi "povampirenje tajkunske slike": "Brzo se tajkuni udruže, hoće Beograd da vrate na staro. Uveren sam da građani Beograda to neće dozvoliti", aludirajući valjda na Đilasa i Miškovića, ko će ga znati. A na pitanje o eventualnim parlamentarnim izborima i mogućoj rekonstrukciji vlade, pojasnio je: "Vidim sada sudske presude koje se donose, neka vrsta tajkunske sinergije koja se vraća. Neću da komentarišem presudu Miškoviću, sačekajmo da sud donese odluku. Beograđani, građani Srbije neće dozvoliti ponovni povratak tajkuna jer tu ništa nije bilo dobro za Srbiju već samo za tajkune."

Vučić je, dakle, rešio da još jednom, ovog puta u Beogradu, izbore dobije podgrevajući staro jelo – izmišljenu borbu protiv korupcije. Jer i u slučaju Miškovića i Đilasa pokazalo se da je sve bilo samo predstava. Prvi je oslobođen, drugog nikad uhapsili i nisu, mada je u vreme smenjivanja Dragana Đilasa sve prštalo od skupštinskih i tabloidnih optužbi o lopovluku, kriminalu i najvećim pljačkaškim aferama i dugovima koji su napravljeni u vreme Đilasovog upravljanja Beogradom. Bilo je, međutim, hapšenja oko Đilasa (setimo se afere "Bulevar"), ali, njega kako rekosmo, hapsili nisu.

Dakle, proteklih dana su Siniša Mali, Goran Vesić i Nebojša Stefanović horski ponavljali iste te optužbe od pre nekoliko godina, i Vučićeve reči kako je "za vreme vlasti Dragana Đilasa grad zadužen za 1,2 milijarde evra, dok je sada dug smanjen na nešto manje od 700 miliona evra".

Ekonomski novinar i zamenik glavnog urednika "Novog magazina" Mijat Lakićević u svom tekstu "Uloga presude Miškoviću u Vučićevom obračunu sa Đilasom" na sajtu "Peščanika" piše ovako: "U trenutku kada je Vučić objavio slogan svoje kampanje, bilo je jasno da tu neće biti mnogo promene u pristupu, čija će glavna karakteristika biti populizam – niti u sredstvima, čija će okosnica biti širenje, blago rečeno, neistina o protivnicima. Što je istom prilikom šef države i demonstrirao izjavivši da je Đilas, kada je napustio mesto gradonačelnika, ostavio dug od milijardu i 200 miliona evra, koji je njegov naslednik Siniša Mali uspeo da spusti na nešto manje od 700 miliona. To se, međutim, u znatnoj meri ne slaže sa moglo bi se reći zvaničnim podacima, s obzirom da dolaze od stručnog, državnog organa, tj. Fiskalnog saveta. Prema studiji ‚Lokalne javne finansije: problemi, rizici, preporuke', koju je FS uradio krajem juna, dakle pre svega tri meseca, dug Beograda 2013. godine, tj. na kraju Đilasovog mandata, iznosio je 412 miliona evra, što je Mali smanjio na 356 miliona 2016. godine. U čemu je stvar, otkud ta razlika?", pita Lakićević i zaključuje da Aleksandar Vučić ima "gotovo opsesivnu potrebu da manipuliše podacima", pa tako u dug Beograda uračunava i dugove javnih komunalnih preduzeća, a pritom ne govori kako je pola milijarde otplaćeno – koliko je otpisano, koliko reprogramirano, a koliko su vratila sama preduzeća.

KAD PRORADE PRETNJE

Otkako se Đilas povukao iz političkog života, i napadi na njega su utihnuli. A kako je kandidatura Dragana Đilasa postala nešto izvesnija (ako uopšte jeste, ali naprednjaci najbolje znaju), obnovljen je prepoznatljiv vokabular optužbi i pretnji iz vremena njegove smene s mesta gradonačelnika.

ČEKA SE ODLUKA O KANDIDOVANJU: D. Đilas
Foto: A. Anđić

Budući da je u vezi sa beogradskim izborima nekako sve još u fazi "pouzdanih" ali "nezvaničnih informacija", spinovanja, laži i podmetanja koji krase i sve dosadašnje Vučićeve kampanje, na ovom mestu treba spomenuti i to da je s vremena na vreme Đilas spominjan kao jedan od Vučićevih "trojanskih konja" koji će, navodno, biti "podmetnut" opoziciji na gradskim izborima. Uz ovu, kolala je i druga glasina. Navodno, dok je sadašnji predsednik bio premijer, nudio je saradnju bivšem gradonačelniku, "lopovu", "kriminalcu" i "tajkunu" i to – mesto potpredsednika vlade zaduženog za ekonomski razvoj, što je Dragan Đilas odbio pravdajući se da je njegov koncept ekonomskog razvoja zemlje drugačiji od Vučićevog.

Svoj ekonomski koncept je inače i ponudio javnosti u NIN-u, 8. juna ove godine i pokrenuo polemiku na sajtu "Peščanika", što mu je, kako reče – i bio cilj. Zanimljiv detalj je i to što upućeni u odnos Vučić – Đilas za taj razgovor između njih dvojice kažu da se dogodio leta 2016. kad je Vučić formirao svoju poslednju vladu, nekoliko nedelja pre no što je Viši sud u Beogradu potvrdio optužnicu protiv Aleksandra Bijelića (12. septembra 2016), bivšeg gradskog menadžera, pomoćnika Đilasovog iz vremena kad je upravljao gradom. Što je valjda trebalo da bude kazna ali i pretnja Đilasu koji

KRALJEVI SPINA: S. Mali i G. Vesić
Foto: FoNet

je odbio pruženu ruku Aleksandra Vučića. Dragan Đilas se nije odazvao na poziv "Vremena" da odgovori na neke od ovih navoda, sem što je potvrdio da jeste razgovarao sa Sašom Jankovićem, ali da još nije doneo odluku o svom povratku u politiku.

Bijelić je, da podsetimo, priveden aprila 2014, a bivši gradski menadžer i još njih osmoro osumnjičeni su da su zloupotrebili položaj u vezi sa rekonstrukcijom Bulevara kralja Aleksandra. Važan detalj je i da je četiri meseca pošto je Viši sud u Beogradu potvrdio optužnicu, januara 2017. Apelacioni sud, međutim, ukinuo prvostepeno rešenje Višeg suda o potvrđivanju optužnice od 12. septembra 2016. zbog bitne povrede odredbi Zakonika o krivičnom postupku.

Ipak, pitanje je da li bi eventualna kandidatura Dragana Đilasa za gradonačelnika bila nelagodna samo Aleksandru Vučiću, koji je dva puta od njega gubio gradske izbore, pa će zato biti možda najposvećeniji upravo ovim izborima kao nijednim dosad.

Đilasov povratak u politiku, ako ga bude, javno su pozdravili Saša Janković i Vuk Jeremić, obojica spremni da ga podrže kao kandidata za gradonačelnika. Vuk Jeremić je podsetio da ima razloga da bude ogorčen na Đilasa jer ga je izbacio iz DS-a dok je predsedavao Generalnoj skupštini UN, ali da nema prava na lične hirove: "Ovo je ozbiljna stvar, dobrodošao je svako ko je iskrena opozicija."

Medijske su spekulacije da je Đilas "blizu dogovora sa njima" (Jankovićem i Jeremićem), a da "slede pregovori sa DS-om, DSS-om i Dverima" (Blic, 29. septembar). To onda znači da bi Đilas bio kandidat ujedinjene opozicije i desnog i levog političkog spektra, što u ovom trenutku deluje gotovo nemoguće.

DS JE SUZDRŽAN

Na početku, DS je suzdržan i ta okolnost Đilasu sreću kvari. DS nije pružio podršku Đilasu, niti zasad u njemu vide kandidata iza kog bi stali na ovim izborima. U stvari, demokrate i dalje veruju u dogovor između Pokreta slobodnih građana i DS-a, ali tako da bi sad PSG trebalo da podrži njihov izbor jer su demokrate na predsedničkim izborima podržale Sašu Jankovića. Ukratko, demokrate veruju da je još moguć dogovor Dragana Šutanovca i Saše Jankovića, ali bez Dragana Đilasa, te da je "skliznuće" Saše Jankovića ka Đilasu, kao i ranija odluka o prekidu saradnje sa DS-om – samo mali i prolazni nesporazum. Jer, demokratama oko Šutanovca se ne dopada tretman u kojem oni služe samo kao "infrastrukturna podrška", što su na kraju krajeva i bili na predsedničkim izborima i na takvu ulogu sami pristali. Izgleda da su odlučili da ovoga puta nastupaju samostalno i pokažu šta imaju. Ili kako reče jedan penzionisani demokrata u razgovoru za "Vreme": "Velika je zabluda da je Đilas samostalno vodio grad. Vodio ga je DS. I ne može se od DS-a očekivati da stalno i iznova pruža samo infrastrukturnu podršku. Iskustvo koncentrisano u vođenju grada koje postoji u DS-u – ne postoji nigde."

Šutanovac je u intervjuu za "Blic" rekao da je GO DS-a po statutu stranke zadužen da pregovara sa predstavnicima opozicije o učešću na izborima za 110 odbornika Skupštine grada Beograda, a da on lično nije u skorije vreme razgovarao sa opozicionim liderima: "Razgovaramo sa svima za koje smatramo da su opozicioni, teško je predvideti ko će kakav stav imati, ali mi smo otvoreni za saradnju i želeli bismo da napravimo i kvalitetan dogovor, i da prezentujemo kvalitetnu politiku", rekao je on. O eventualnim razgovorima sa Đilasom rekao je da će "razgovarati sa njim, ako Đilas odluči da se kandiduje". Ali i da se na gradskim izborima ne bira gradonačelnik nego lista, te da DS na ovim izborima želi da predstavi svoju listu za sva mesta u gradskoj vlasti i zaključio: "Među demokratama ima više onih koji bi mogli da vode grad i da budu prvi na listi." Iako je naglasio da trenutno moguće kandidate traže samo među svojim članovima (spominju se general Malinović, Tamara Tripić i Aleksandar Crkvenjakov, prim. n), Šutanovac reče i ovo: "Ukoliko se pojavi neko za koga bismo poverovali da može taj posao da radi kvalitetno, da prepoznaje probleme građana, da ima iskustvo u vođenju velikih sistema, nismo apriori protiv toga." Šutanovac se, kako i sam kaže, isuviše dugo bavi politikom da bi zatvorio bilo koja vrata.

Tako da je još – sve moguće. Ima onih koji tvrde da bi se ispod Đilasovog kišobrana sakrilo kuso i repato sve zbog straha od još jednog izbornog debakla, nego je u opoziciji vreme trgovine pa sad svi sebi dižu cenu, što je u redu. Važno je samo da na vreme podvuku crtu. ¶

ZORA DRČELIĆ

Ništa novo u podnožju Olimpa

U kuloarima se čak spominje i rekonstrukcija vlade Ane Brnabić, negde početkom iduće godine, što bi značilo da se vreme poluraspada naših vlada sve više skraćuje

Za proteklih sto dana otkako je izabrana (29. juna), "nova" Vlada Srbije, pod predsedništvom Ane Brnabić, nije uspela da označi ni konture svog sopstvenog identiteta, pa je ljudi u Srbiji i dalje, doslovno, doživljavaju kao Vučićevu vladu u kojoj sede "vršioci dužnosti" njegove izvršne vlasti. Istina, po kadrovskom sastavu reč je, u najvećem delu, zapravo o staroj, prethodnoj Vučićevoj vladi, koju ni neko iskusniji od Brnabićeve ne bi mogao upristojiti i poboljšati, ne za sto dana, nego ni doživotno. Vučić je ranije tu ekipu pokrivao svojom nezajažljivom hiperaktivnošću i samopromocijom, a kada se premestio na funkciju predsednika države, ona se *via facti* raspojasala, pa danas javnim međuministarskim svađama daje značajan doprinos opštoj konfuziji u državi, u kojoj se i sam novi predsednik oseća kao vođa koji nema dovoljno normalnih prilika za "direktnu komunikaciju sa narodom". U kuloarima se čak spominje i rekonstrukcija vlade Ane Brnabić, negde početkom iduće godine, što bi značilo da se vreme poluraspada naših vlada sve više skraćuje.

Zbog svega toga su već razočarani svi oni koji su verovali da je mlada menadžerka Brnabić (rođena 1975), neopterećena starim političkim i stranačkim hipotekama, imenovana za premijerku baš da bi se, bar delimično, promenili dotadašnji vladin imidž i način postavljanja prema društvu u celini, u skladu sa demokratskim standardima u državama u kojima se školovala (SAD i Velika Britanija). Sada, međutim, ona već sama izjavljuje da neće ništa preduzimati "pod pritiskom javnosti" protiv ministara za koje ima "emotivno razumevanje" zbog nepravdi koje im se navodno čine iz "ostataka zaklane javnosti". Pritom, ona ne govori ništa o "pritisku" predsednika države, koji insistira na tezi da njegovi ministri i kad lažu (to jest "petljaju", kako se izrazio), ne kradu (otkad im je on šef), o pritisku koji se, valjda, podrazumeva kao presudan.

UČTIVA LOJALNOST – NIŠTA VIŠE

Ispalo je da su bili u pravu oni drugi koji su od prvog trenutka govorili da se Aleksandar Vučić opredelio za Brnabićevu, kao naslednicu na premijerskom položaju, upravo zato što je u njoj zapazio ličnost koja ga ni na dugi rok ne može konkurentski ugroziti ni u SNS-u, ni u biračkom telu Srbije, i koja je, što je pomalo kontradiktorno, od ulaska u Vladu (2016. godine) pokazivala učtivu lojalnost prema njegovom autoritetu, lojalnost koja obično krasi sve ambiciozne ljude "školovane za lidere" (dok ne dođe njihovih pet minuta).

Ovoga puta nećemo analizirati i treću grupu kritičara aktuelne "Vučićeve vlade" – onu koja je još pre sto dana ocenjivala da je Ana Brnabić "imenovana" za premijerku Srbije "ne samo od Vučića, nego i spolja" (sa Zapada) – pošto je, verovatno, ta grupa najviše zbunjena poslednjim potezima Vlade Srbije. Jer u njoj kao da Vojislav Šešelj vodi kadrovsku politiku, dok je istovremeno za generalne političke odluke javno ovlašćen Ivica Dačić, koji opet, stiče se utisak, račune ne polaže Brnabićevoj u Beogradu, nego Sergeju Lavrovu u Moskvi. Usput rečeno, prvi navodni "gaf" premijerke Ane Brnabić izbio je prvih dana nakon njenog ustoličenja, kada je u intervjuu koji je dala agenciji "Blumberg" navodno izjavila da bi, u slučaju da mora da bira između Rusije i Evropske unije, Srbija izabrala Evropu. Brzo se ispostavilo da ona to nije tako izjavila, pa je, radi umirenja Moskve, sama premijerka morala ruskom ambasadoru u Beogradu da uruči stenogram svog intervjua sa stranom agencijom. Ovaj gest u delu javnosti Srbije protumačen je kao "gest samoponiženja" srpske premijerke, a neki smatraju da se ruske sumnje u njenu ličnu "geopolitičku orijentaciju" ne mogu otkloniti na takav način, što ne umanjuje okolnost da Brnabićeva, navodno, od stranih jezika, pored engleskog, govori i ruski.

Ako prvih sto dana vlade pod predsedništvom Ane Brnabić možemo i cinično "pozitivno" ocenjivati, moramo primetiti da ona dosledno sprovodi ono što je i obećala u svom promotivnom ekspozeu u Narodnoj skupštini – da će nastaviti Vučićevu politiku, koju pre svega karakteriše opsesija centralizacijom vlasti. Da bi se centralizacija učinila popularnijom, u narodu u kome istrajava vera u jednu "čvrstu ruku", potrebno je društvo stalno držati pod temperaturom "vanrednog stanja" i permanentne konfuzije. Tako su i usvojeni ili pripremljeni zakonski projekti u proteklih sto dana (pre svega novi zakon o poljoprivrednom zemljištu i dva temeljna zakona o obrazovanju) povećali diskrecionu moć ministara i vlade i obezvlastili sve druge društvene institucije sa nekim stepenom autonomnosti i mogućnosti uticaja.

ODGOVOR NA AFERE

Kad je reč o otvorenosti, čak i prva velika "afera" sa kojom se Vlada suočila već

"NASTAVIĆU VUČIĆEVU POLITIKU": Permanentna konfuzija i vanredno stanje
Foto: Rade Prelić /Tanjug

prvih sati nakon izbora u Narodnoj skupštini, štrajk u kompaniji Fijat Krajsler automobili Srbija u Kragujevcu, mada rešena uz asistenciju Vlade Srbije i premijerke Brnabić lično, nije iskorišćena da se javnost upozna sa izvornim ugovorom (koji je zaključen za vreme Tadićevog predsednikovanja Srbijom), jer bi takvo "otvaranje državnih papira" suzilo prostor i aktuelnoj vladi za eventualno zaključivanje novog ugovora sa američko-italijanskim koncernom, a pritom bi se legalizovala praksa da su međunarodni ugovori po definiciji javni, jer se ratifikuju u Narodnoj skupštini. Taj štrajk, kako je naprasno počeo tako se i završio, pa su ostale sumnje da se više pregovaralo iza zavese, između Vlade i vodećeg sindikata u fabrici, nego sa italijanskim menadžmentom, te da nije jasno šta Vlada doista misli da preduzme kada iduće godine istekne važeći ugovor sa stranom mega kompanijom. Premijerka je i u toj aferi pokazala izvesnu dozu nesrećne političke naivnosti, jer je radnike upozoravala da ne vode računa o interesima Srbije – kao da se fabrički štrajkovi organizuju u nacionalnom, a ne uskom kolektivnom interesu.

U narednim aferama sa Hrvatskom, koje su početkom jula sustigle Vladu Srbije, onima sa prohibitornim poskupljenjem fitosanitarne kontrole na granici i problemima koje je izazvao slom Agrokora, Vlada Srbije i Brnabićeva lično postavili su se racionalno i hladnokrvno (po mišljenju pisca ovih redova) i uglavnom nisu dosipali ulje na vatru, što se može objasniti i Vučićevim "tihim pregovorima" sa Evropskom unijom i SAD oko Kosova, pa mu nije odgovaralo novo zaoštravanje sa baš svim susedima u regionu.

Ni u privrednoj politici u celini ne vidimo zasad nikakve nove poteze. Istina, premijerka Ana Brnabić je dobila "čast" da prva nešto prozbori o izneverenim očekivanjima u pogledu planiranog i projektovanog rasta bruto domaćeg proizvoda Srbije ove godine od 3 odsto (Vučić je ranije govorio da je on siguran da će se ostvariti i viši rast). Kada se videlo da centralizacija upravljanja i finansija i smena direktora u EPS-u ne pomažu u proizvodnji struje "po izuzetno hladnom vremenu" i kada je suša "obrala kukuruz" još pre nego što su mu izrasli klipovi, te kada je shvaćeno da i mimo te dve krupne nezgode privredni sistem Srbije ne daje vazduha većim stopama rasta privatnih investicija i bržem tempu privrednog razvoja, neko je trebalo da pripremi javnost na "spuštanje vizira" do oko 2 odsto stope privrednog rasta ove godine. To je bez pompe i galame morala da učini premijerka Brnabić, početkom avgusta.

Ana Brnabić je tom prilikom najavila mere koje bi navodno mogle da ubrzaju privredni rast do kraja godine, pa je spomenula avansnu isplatu pojedinih javnih investicija izvođačima radova, pokretanje već 2017. godine nekih ulaganja koja su bila planirana za 2018. i neke druge mere na planu povećanja državne potrošnje, što su svi razumeli kao "realizaciju" već više puta najavljenog povećanja plata nekim delovima javnog sektora (obično su spominjane vojska, policija i državna administracija). Kasnije se premijerka Brnabić setila i seljaka i njihove finansijske propasti zbog suše, pa je najavila nekoliko stotina miliona dinara stimulacija za kupovinu mehanizacije, kao da hiljadu traktora mogu da zamene izgubljeni prihod poljoprivrednika od oko milijardu evra.

POLITIKA PLATA

S tim u vezi, u to vreme je muklo propraćena i njena izjava da će njena vlada proceniti da li je iduće godine potrebno zaključiti novi aranžman sa MMF-om, jer »

aktuelni trogodišnji ističe februara 2018. godine. Ispostaviće se da je to bila poruka MMF-u da je povećanje plata javnom sektoru, a pre svega policiji i vojsci, neophodno tekućoj vlasti iz političkih razloga, te da je Vlada Srbije spremna da budžetski suficit iskoristi u te svrhe po cenu razlaza sa MMF-om. Taj uslov je, izgleda, prihvaćen, što se, možda, vidi i po agilnim "tehničkim" posetama Beogradu Džejmsa Rufa, šefa Misije MMF-a, poslednjih sedmica. Čak je i reizabrani Fiskalni savet (u starom sastavu) načelno prihvatio povećanje plata i penzija u proseku od oko 5 odsto, ali Vlada smatra da "ima prostora za veće povećanje". Koliko je reč o političkim potrebama, više nego o naznaci nekog zaokreta u ekonomskoj politici (od koncepta štednje ka konceptu jačanja tražnje i konjunkture, na primer) vidi se i po propratnim "istraživačkim balonima" koje puštaju pojedini ministri (Krkobabić) – da je potrebno povećati penzije bar penzionerima iz Beograda, navodno zbog toga što su u glavnom gradu troškovi života najviši. Samo što nije rečeno da bi to bilo zgodno izvesti uoči beogradskih lokalnih izbora – pa makar ta penzionerska neravnopravnost bila potpuno antiustavna.

Svađe među ministrima unutar Vlade Srbije uglavnom su postale javne kada ih je izazvala i javno iznela potpredsednica Zorana Mihajlović. Ova političarka sklona "iskakanju" iz političke inercije vladajuće koalicije iznosila je natuknice drugačijih stavova i u slučaju "stenogram za ruskog ambasadora", i kod zahteva da se menja projekat zakona o rodnoj ravnopravnosti, i u slučaju "tetka ministra Vulina", pa i u načelnom stavu o odnosima ministara sa novinarima (ti slučajevi su dospeli do javnosti). Braneći se od Vulinovih i drugih napada iz Vlade i svoje stranke, ona je čak napadno izjavila da je "prva saradnica predsednika Vučića", što je verovatno izazvalo dodatnu omrazu među njegovim obožavaocima iz najužeg kruga vlasti. Da li će Mihajlovićeva uvući rogove, nakon što je Vučić izneo nejasan stav o Vulinovoj budućnosti (na krilima ruskih MiG-ova, i otkako je premijerka zatražila da se "ministri ne svađaju u javnosti"), još ne znamo. A kako uopšte sakriti gubitak elementarnog kredibiliteta ministra odbrane Vulina, koji je navodno "od tetke iz Kanade" dobio pozajmicu i priznanicu od 205.000 evra za kupovinu stana, kad se u Srbiji već decenijama za nečije sumnjivo stečene pare govorilo da ih je dobio "od ujaka iz Amerike"? Nije ujak nego tetka, nije Amerika nego Kanada, ali neodoljivo podseća.

KRITIKA I VELIČANJE

Vlada Srbije i njena nova premijerka najviše su se u prvih sto dana rada obrukale u odnosu prema medijima i medijskim slobodama, a posebno u slučaju gašenja "Vranjskih novina", kojima je na grbaču ciljano sela poreska uprava. Povodom tog slučaja, Vlada, koja javno i tajno, direktno i izokola, šakom i kapom, pomaže medije koji veličaju njene uspehe i prikrivaju njene neuspehe, preko premijerke i nadležnog ministra Vukosavljevića izjavila je da su vremena za štampane medije svuda u svetu teška i da je tržište to koje gasi medije, te da se ne vidi kako bi ta Vlada mogla pomoći "Vranjskima".

Ostajući tvrdoglavo na javnoj "diferencijaciji" podobnih i nepodobnih novina i novinara u Srbiji, premijerka Ana Brnabić je, na Festivalu zimnice u Koceljevi, poimence nabrojala one listove koji četvrtkom, kada izlaze nedeljnici, popunjavaju "negativan pres kliping" (koji se, izgleda, tako, sa pozitivno i negativno, sortira u njenom kabinetu), pa je iz toga izvukla zaključak da novinari tih listova nemaju strah od Vlade (ergo, to je zasluga Vlade i dokaz za slobodu štampe u Srbiji?). Ona nije razumela da ovde nije reč o profesionalnosti novinara "Vremena" i drugih spomenutih listova koji "negativno" pišu o Vladi, nego da je reč o strahu one novinarske sirotinje (strahu da će izgubiti hleb, pre svega) koja stalno i neprofesionalno veliča vlast u celini, po nalogu i sa maštom svojih šefova, koji će, verovatno, taj posao nastaviti i kad se ova vlast promeni.

Na kraju, samo još jedan detalj. Srbija je činjenicu da je na čelo Vlade Republike Srbije pre sto dana došla jedna javno deklarisana LGBT osoba, u suštini prihvatila bez po muke. Dakle, narod ovde baš nije toliko beznadežno zatucan. Slično će biti i sa drugim navodno "bolnim državnim odlukama" – samo ih jednom treba doneti. ¶

DIMITRIJE BOAROV

Koceljeva je malo, podrazumevajuće pitomo, mesto u Tamnavi, takoreći na pola puta između Valjeva i Šapca. Najveći procvat i razvoj doživelo poslednjih godina, točnije rečeno od kada je gospodin Veroljub Matić, koji je, sa svojom Grupom građana, imao sve većine u ovoj opštini, prešao u SNS i zasluženo postao narodni poslanik. Od tada, svako malo, u Koceljevi su Vučić gospodin ili neko od ministara. Vučić gospodin je lično otvorio čak tri mosta, jedan, od 57 metara, u samoj varošici, i druga dva, od 24 i 21,5 metara, u selu Družetić. Za ovogodišnji Festival zimnice, prošla subota, ne bilo Aleksandra gospodina, koji je za ovu priliku bio džentlmen i dozvolio premijerki da, pred 100 dana Vlade, i ona bude malo premijerka.

LILA SALVETE

Glavna ulica prava. Ima još jedna, koja isto prava. U glavnoj ulici, imena Nemanjina, zatvoren saobraćaj, red suncobrana, pod njima red posada koje se takmiče u pripremanju gulaša. Vele rekord, 254 ekipe. Još sve u zagrevanju, pripremaju se kotlići, donosi provijant, reguliše muzika. Takmičari sa raznih strana, i imena im sa raznih strana: "Srkni – pa crkni", "Trbušni ples", "Izađi na liniju", "Blago čiči", "Kordunaši", "Složna braća", "Zavičajci"... "Udruženje Kraljevina Srbija" ima tri ekipe, iz Inđije, Kraljeva i Koceljeve. U nji' i scenografija na tu visinu, NJKV bele zastave, plastična mušema na kojoj, uz sliku prestolonaslednika, piše "Živeo Kralj", još jedan obojadisana mušema, na kojoj, uz sliku Prestolonaslednice, piše "Živela Kraljica".

Dok je reporter beležio prisustvo ekipe "Tri drugara" iz Svileuve, na čelu sa oveći gospodin koji je na široka leđa im'o široki prsluk na kome je bio 'voliki serbski dvoglavi orao, kroz kotliće lično, poranio, prođe gospodin Darko Glišić od Uba, koji predsednik na Izvršni odbor SNS, kome

Taj Četvrtak

Kako premijerka Ana ne se mogla seti u kojoj emisiji RTS kritikuje Vladu i Predsednika, novinaru "Vremena" se ote: "U 'Slagalici'". Na tu okolnost reporteru se primače najgolemije obezbeđenje i pomeri ga pola metra dalje od premijerke

SVE JE FANTASTIČNO: Ana Brnabić u Koceljevi
Foto: D. Todorović

takoreći glavni pos'o da na te manifestacije i otvaranja, gde Vučić gospodin drži banku, organizuje organizovani dolazak autobusa sa putnicima namernicima.

Glišić gospodin, pored koga bilo žensko, i muško koje nosilo kesu, udari pravo na Info štand gde ga dočeka Domaćica. Domaćica, koja oko vrata imala identifikaciju "Domaćin", bila za slikati, cipele, a na štiklu, nežno plave, čarape najlon, ili grilon, haljinče isto nežno plavo, plus neke bele rese, na to beli blejzer, a kosa, kosa smeđa, pa šatirana, oko glave umetnički izvedene lijane i puzavice. Glišić pomoćnik predade kesu, pa Glišić gospodin uze obilazi Festival zimnice koji bio u parku, zaravni, do zgrade Opštine.

Uze i reporter rado radi pos'o, kiseli krastavci, kisele paprike, još krastavčića, paprike u senfu, razno slatko, malina, jagoda, još turšije, još ajvara, suve šljive, sveže šljive, sirup od ribizle, rakija "Vojvoda", male flaše, velike tegle, jabuke, cveće, puno sveća, mesara "Kod Cveje", gde rebra i slanina, "Lovačko udruženje Tamnava", sa prepariran vuk, i prepariran glava divlje svinje... Kako je Glišić gospodin, sa gospođa i pomoćnik, sve pažljivo obilazio, i novinar nastavi: pasterizovan džem, domaći ajvar, med od heljde, džemperi i puloveri, drvene varjače i oklagije, šira iz Aleksandrovca, ovčija stelja od dva metra, smilje i bosilje, lavanda, lizalice, liciderska srca, svilene bombone... i da se upiše, "Keksići 100 posto bez glutena". Zastoj bi kod razni likeri, od lubenice, oraha, trnjina, drenjina, prodavačica, Predvorica kod Šapca, reče da ima i od banane, borovnice, ribizle, roba se više gleda nego kupuje...

Do sve to pristojna zelena šatra za VIP goste, crveni itison, "stilske stolice", na svaki sto cvetni aranžmani, salvete boje lila. Tu još jedna zelena šatra, za manje važne VIP goste, isto crveni itison, ljubičaste salvete, na nju se nastavlja baš velika šatra, plastične stolice, drvene klupe, nema cveća, nema ni salveta, tu će jedu leba učesnici i narod koji stig'o organizovano. Reporter se povrati u zimnicu, primeti da u sve, sa svoju zelenu lovačku dolamu iz Beč, stig'o narodni poslanik i prvi lovac Srbije, gospodin Šormaz. Novinar shvati da vreme kuca, upita Domaćicu, koja je sa onu umetnost na glavu delovala umjetnički: "Kad će Premijerka?" Ova odgovori: "Prošla premijerka!"

PODRŽAĆEMO

Trk do bine, na bini narodni poslanik, gospodin Veroljub Matić, koji u Koceljevi sve, a do njega lično premijerka, farmerke, na zeleno rolka, na sivo sakojčić, začešljana za oba uva. Istupi jedno od dece na binu: "Dragi gosti, da poželim dobrodošlicu svim gostima... sve vam zdravo i veselo bilo, nek se pesma ori, nek se mudra reč prozbori..."

U sve se primače Šormaz gospodin, predsednik IO SNS Glišić je bio negde u senci, javi se voditeljka, koja predstavi gospodina Matića. Matić gospodin reče: "Dobro došli na 9. Festival zimnice... Festival zahteva ozbiljnu proizvodnju, i nadam se da ćemo uz pomoć Vlade uspeti da otvorimo jednu takvu fabriku, nadam se da će naša premijerka ovu poruku shvatiti na pravi način i pomoći..." Javi se premijerka: "Dobar dan, meni je izrazito zadovoljstvo, ovo izgleda fantastično, drago mi je da vidim predsednicu Smedereva, važno je da se dopunjujemo i dajemo podršku jedni drugima... Koceljeva je prelepa, Mačva je prelepa, želim da uživate, podržaćemo Koceljevu, podržaćemo Mačvu..."

Svi dadoše aplauz, siđoše sa bine, krenuše u zimnicu. Od tezge do tezge, od ajvara do ajvara, premijerka je čestitala, izlagači pružali tegle, flaše, drugu amba- »

lažu, ona sve vaspitano primala, odlagala saradnicama. Premijerka je bila na svakoj visini: "Dobar dan, kako ste?" Ovi iza tezgi su odgovarali flašama i teglama, ona uzvraćala da je sve fantastično, da je ona najjednostavnija, samo treba da zovu, ona će doći, Bilo šta da treba, samo da zovu...

Kad premijerka primi buket paunovih pera, bi obraćanje novinarima, na kome se Ana baš istakla. Prvo pa reče da je fantastično što je došla u Koceljevu, a na fantastično pitanje – Kako se snalazi sa zimnicom, fantastično odgovori da za zimnicu, otkad je u Vladi Srbije, nema vremena, najvažniji su joj građani Srbije. Bi spontano pitanje o prognozi Fiskalnog saveta da će plate biti povećane do 5 posto. Odgovori da je fiskalni savet konzervativan, ima više prostora za povećanje plata, a koliko, uskoro će objaviti...

Do reči dođe i novinar "Vremena", koji se, otkad mu je Vučić pohvalio pitanje kao tendenciozno, totalno oslobodio, pa upita o 100 dana Vlade. Premijerka odgovori da to pada 7. oktobra, 14. će to obeležiti konferencijom za tisak, imaće zadovoljstvo da objavi šta su uradili, a mnogo su uradili... Ohrabreni novinar postavi i pitanje o šuškanju da će Vulin bude smenjen. Odgovori da to neće komentarisati, ne želi da radi pod pritiskom, medijske spekulacije neće ubrzati nečiju smenu, niti dovesti do nečijeg angažovanja. A ima li "emotivno" mišljenje o Vulin tetki? Odgovori da privatno mišljenje ima, a zvanično je sve rekla o tome.

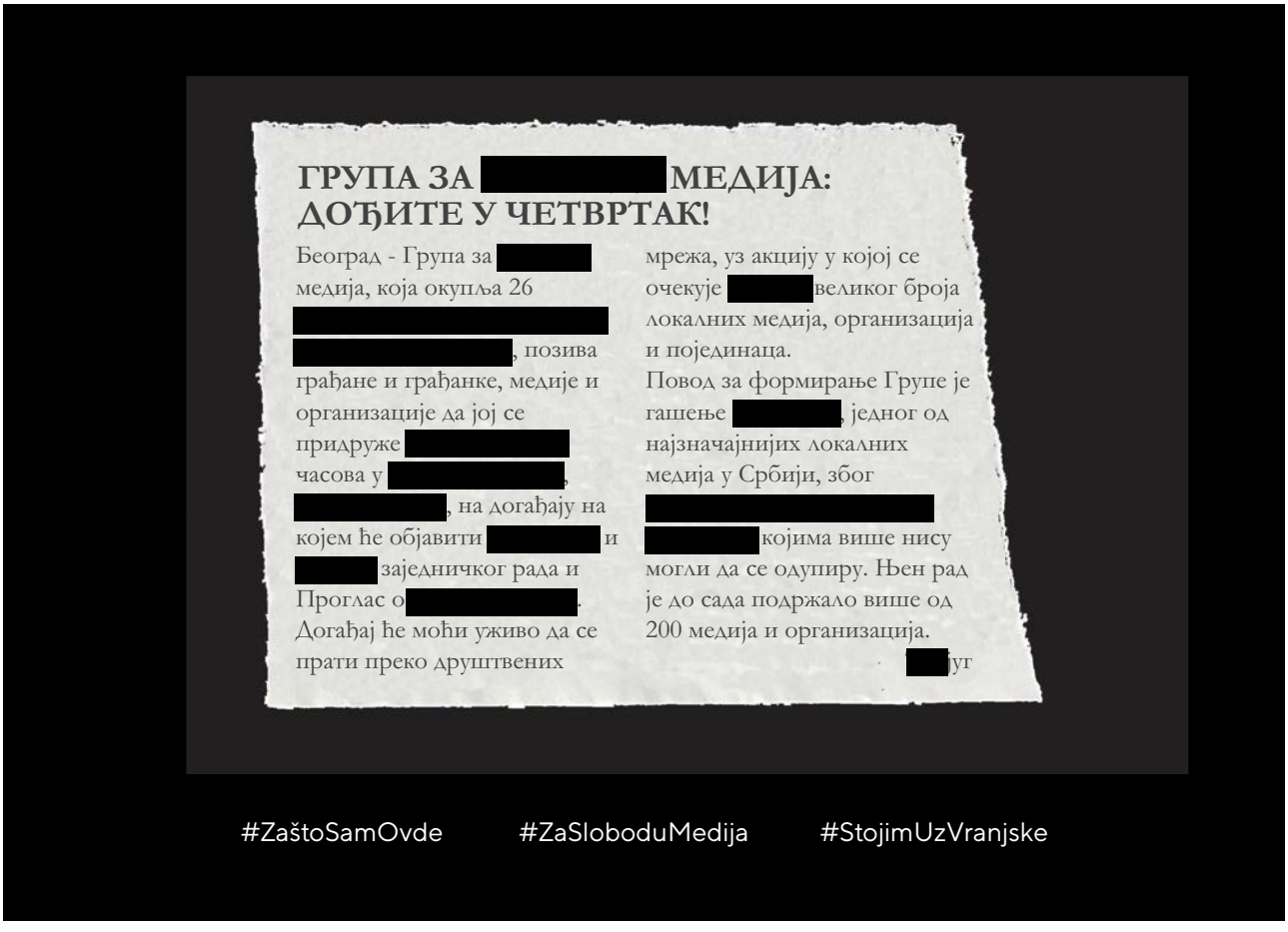
Nakon ispovesti da je bila povređena prozivanjem medija o imovini njene majke, koja je to nasledila od oca, jer to, po zakonu, nema nikakve veze sa njenom funkcijom, da, što se tiče medija, namerava da organizuje sastanak, gde bi razmenili mišljenja. Nema utisak da se mediji plaše da kažu bilo šta, daju se neistinite informacije, klevetaju, i nju, i predsednika Republike, i ministre, po tome nije videla da su se mediji uplašili. Njoj svaki dan počinje isto, ujutro joj donesu pres kliping, i kako ona zna da je to jutro četvrtak, donesu joj pres kliping, i, negativan kliping, negativan kliping, negativan kliping, po tome zna da je četvrtak, i da su izašli nedeljnici. Zato, nastavi, ne razume tvrdnje da se novinari plaše, pa upita koji novinari, "Vreme", "Danas", "NIN", "N1"?

Mladi kolega sa N1 upita imaju li TV stanice negativan kliping. Premijerka odgovori da imaju, pomenu N1 i RTS. Kolega upita koja emisija sa RTS-a. Kako ne se mogla u trenutku seti, reporteru "Vremena" se ote: 'U 'Slagalici'". Na to mu se primače najgolemiji iz obezbeđenje, maknu ga pola metra dalje od premijerke.

I to bilo gotovo, makoše se od zimnice, premijerki Ani, ko po komandi, stadoše da se spontano primiču meštani sa čestitke i molbu za slikavanje, Koga god pitala: "Jeste iz Koceljeve?" dobila odgovor da su sa Uba. Visoki gosti krenuše ka dva audija koja bila u pratnji policije. U sve se primače prvi lovac Šormaz u jedno slikanje podrške. Na odlasku bejahu i pokloni, slika u mašnica pakovanju, i oveći paket sa ovećom mašnom, koja se slagala sa bojom papira.

A 'vamo, na gulaš takmičenju, sve se razmahalo i raširilo, kotlići sišli na trotoare, ušli u dvorišta kuća do ulice, muzika na struju se odvrnula, ima i harmonika, ćemana, neizbežnih basova, samo čuješ *Laku nooоć, laku nooоć...* ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

TEOFIL PANČIĆ

O podgrevanju Đilasa

Tobože pobedničko otkrivanje tople vode u vidu bivšeg gradonačelnika Beograda je opasna varka lenjosti uma

Ima onaj prastari vic kad Suljo dođe na test kod psihologa, ovaj mu prikazuje razne Roršahove mrlje i pita ga šta u njima razaznaje, a Suljo u svakoj od njih detektuje jedno te isto: Onu žensku stvar. "Ti, bolan Suljo, u svemu vidiš pičku", kaže mu psiholog, vrteći glavom, a Suljo mu odgovara: "Pa, kad je ti stalno prikazuješ!"

Sam bog zna zašto sam se ove ofucane fore iz vremena socijalističke urbanizacije i modernizacije setio baš ovih dana, prateći napore – ako su to napori; meni to pre izgleda kao izbegavanje bilo kakvog truda – demokratske opozicije da iz šešira izvuče neko zvučno, biračima privlačno, a za sve stranke potencijalno prihvatljivo ime koje bi eventualno figuriralo kao zajednički kandidat za gradonačelnika na predstojećim beogradskim izborima. Mada se za gradonačelnika uopšte neće glasati, ne barem neposredno, nego se glasa za liste, a pobednička onda bira *mayora*. I, šta su smislile naše, što bi rekao Basara, majke opozicione invencije? Isto što i Suljo: Dragana Đilasa. Molim, bez vulgarnih asocijacija, hteo sam samo da kažem da im je rešenje turobno prvoloptaško, suvoparno u svojoj štreberskoj doslovnosti, lišeno najelementarnije političke kreativnosti, i to je još nešto najblaže što se o tome može reći. Pritom, teško i da bitnije povećava "pobednički potencijal" opozicije, jer je Đilas, ako ništa drugo, *već bio* gradonačelnik Beograda. Kandidovati nekoga da se ponovo, posle nekoliko godina pauze, uhvati istog (vrlo istaknutog javnog) posla, i utemeljeno verovati da će to većina birača da kupi, moguće je samo ako je taj neko bio toliko spektakularno i senzacionalno uspešan i omiljen da su građani masovno plakali i padali u nesves' kad je odlazio s funkcije. Koliko se sećam, kod nas je to doživeo samo Tito, kad je ono 4. maja 1980. bio višom silom primoran da prevremeno okonča svoj doživotni predsednički mandat.

Dakle, serviranje Đilasa javnosti kao tobožnjeg pobedničkog rešenja u startu liči na *podgrevanje*, a političari ipak nisu sarma da sa svakim novim podgrevanjem bivaju sve bo-lji. Čak i ako visoko cenite njegov rad i doprinos u jednom bivšem kontekstu (što s dole potpisanim, doduše, nije slučaj, ali nije ni ključno za ovu priču), morate imati dovoljno sabranosti da procenite može li se njegova javna persona rekontekstualizovati na način koji bi, štono se kaže iza Batrovaca, polučio uspeh.

Pa dobro, može li? Pre direktnog (negativnog) odgovora, malo razjašnjenje, nije nevažno. Niko razuman neće sporiti da je Dragan Đilas *bolji* gradonačelnik od tzv. Siniše Malog, mada je, doduše, to poređenje suštinski bespredmetno jer Mali i nije "pravi" gradonačelnik Beograda; nije to čak ni Vesić; to je, razume se, Aleksandar Vučić, čovek koji lično obavlja sve državne i većinu paradržavnh funkcija u Srbiji. Kako god, jasno je da je Đilas bio "bolji", jasno je i da je Beograd, blago rečeno, bolje funkcionisao tada nego sada – ali, da li nam je to dovoljno, to jest jesu li nam Mali, Vesić i Vučić uistinu referenca za poređenje? Ako jesu, onda opozicija može da kandiduje i bilo kojeg nasumično izabranog beogradskog taksistu, sigurno bi bio *bolji*. Samo što to po svoj prilici ne bi bilo ubedljivo ili prepoznatljivo za većinu birača.

Druga stvar glede *rekontekstualizacije*, nimalo nebitna. Zašto se demokratska opozicija na nedavnim predsedničkim izborima nije ujedinila oko iskusnog i u teškim derbijima dokazanog Borisa Tadića, nego glasasmo (mahom) za Sašu Jankovića? Možda mislite da se šalim, ali pitam sasvim ozbiljno. Da li je Boris Tadić već bio predsednik države? Bio je, i to dvaput. Da li je on u svakom relevantnom smislu taj posao radio *bolje* od Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića? Za iole razumnog čoveka tu nema dileme. Ako ništa drugo (a štošta drugo!), njega nismo morali da se stidimo. Pa, zašto je onda ostao u zapećku, zašto smo ga "izneverili"? Ozbiljno govoreći, zato što je – na stranu sad istorijska ocena lika i dela B. T. – u tom svojstvu naprosto potrošen, i što se ne može na o-ruk vratiti tamo gde je već bio, kao što se, je li, u istu vodu ne može dva puta ugaziti.

Tako je i s Đilasom. Jeste, fakat, on je neko vreme imao znatnu političku snagu i značaj, uspevao je da dobije i neposredne izbore za gradonačelnika, ali to se sve dešavalo unutar šireg političkog konteksta vladavine Demokratske stranke, a ne u nekom bezvazdušnom prostoru. Beograd nije udaljeno pacifičko ostrvo, on politički postoji u kontekstu Srbije. Taj kontekst je bitno izmenjen (na gore, avaj), i bizarno je da baš oni koji inače u stvarima "visoke politike" toliko insistiraju na potrošenosti izvesnih političkih modela (pa i ličnosti, stranaka etc.) najednom na to zaborave u trenutku kad se lupe po čelu dosetivši se Dragana Đilasa, i pomislivši da su upravo otkrili toplu vodu. Ili razaznali pravi sadržaj one Suljine muke.

Zato je "rešenje Đilas" najbolje shvatiti samo kao prirodnu (ranu) fazu u kreativnom procesu: odviše laku, a zapravo varljivu prečicu koje se čovek (recimo, pišući priču ili kolumnu, smišljajući filmski dijalog, tražeći najboljeg kandidata za gradonačelnika etc.) ozareno seti u nekom trenutku, ali onda nastavi da razmišlja i ubrzo shvati da je to bila opasna varka lenjosti uma, kojoj se ne sme podleći, jer je cena pad u banalnost i poraz.

Lako je bilo Sulji: šta god da je video, to je ipak samo njegova lična stvar. Ajd' dobro, možda i Fatina. ¶

Bez epiloga ni posle pet godina

SLUČAJ MIŠKOVIĆ

Kako je Aleksandar Vučić uspeo da Miroslava Miškovića od omraženog tajkuna pretvori u javnosti u skoro simpatičan lik, kojeg progone država i njeni formalni i neformalni mediji

Tog 12. decembra 2012. godine, kada je uhapšen Miroslav Mišković za malverzacije u putarskim preduzećima, kao da je bio postavljen okvir u kome će se kretati Srbija u narednim godinama. Svi elementi scenarija su bili tu, glumci su izašli na scenu i počeli predstavu koja traje do današnjeg dana, i koja će se, izvesno, nastaviti i u nesagledivoj budućnosti: hapšenje tajkuna, lažne pretnje smrću Aleksandru Vučiću, lojalna medijska lavina koja kreira javno mnjenje na korist vlastima i pritisci na pravosuđe.

Glavni glumac i dalje je tu: nema više tihog, sporog, zagrobnog glasa, lišenog svake emocije, nema više prstiju sklopljenih u piramidu. Unutrašnji radikal se odavno oslobodio i izašao na površinu, ali, neke karakteristike su ostale: svakim danom sve veći, bolji, neumoljiviji i pošteniji, i još uvek u ljutitoj borbi protiv tajkuna, kao i te 2012: "Biće zanimljiva kampanja – narod protiv tajkuna", rekao je Vučić 14. septembra 2017, na nagoveštaje da bi Dragan Đilas mogao biti jedan od kandidata za gradonačelnika Beograda.

Međutim, mnoge okolnosti su se promenile. Vučić i SNS započinju već šestu godinu na vlasti, koja je od 2012. prožela skoro sve kapilare društva, od nivoa Republike do nivoa skupštine stanara, i pritom progutala skoro sve medije, obesmislila i razvalila skoro sve institucije države, razvijajući autoritarnu vlast i "diferencijaciju" na svim poljima.

No, kamen koji je započeo lavinu rasta ove do besmisla naduvane i predimenzionisane grudve zvane SNS, početkom septembra je ispao iz ležišta sistema: jednoglasnom odlukom Apelacionog suda u Beogradu, 6. septembra 2017. Miroslavu Miškoviću pravosnažno je potvrđena prvostepena presuda kojom se on oslobađa optužbe da je učestvovao u zloupotrebi službenog položaja, a presuda po kojoj je sredinom 2016. godine on bio osuđen na pet godina zatvora – za pomaganje sinu Marku u utaji poreza – ukinuta je i vraćena na ponovno suđenje.

I za razliku od juna 2016, kada je Mišković prvostepeno osuđen, kada je Vučić rekao da je to "značajan napredak u borbi protiv korupcije u odnosu na raniji period", dodavši: "Ja kao predsednik Vlade ne mogu da komentarišem sudske presude", krajem septembra 2017. je zvučao nešto drugačije.

"Evo vam tajkuni, neka vam vode državu i neka pokradu sve što je u međuvremenu stvoreno", rekao je Vučić 27. septembra ove godine "Novostima", nakon pomenute odluke Apelacionog suda.

Usledio je eho predsednikovih misli: "Ja sam potpuno iznenađen ovakvim ponašanjem suda, ne želim da se mešam, ali mislim da to nije dobra poruka. Moramo da imamo potpuno drugačije ponašanje, odgovornost onih koji su dužni da sprovode zakon, posebno onih koji treba da sankcionišu one koji krše zakon", rekao je poslanik Milovan Drecun dan kasnije za RTS i objasnio da "ako nemamo taj uređen sistem, onda nećemo imati očekivani razvoj i poboljšanje uslova života", kao i da "razume opravdano ljutitu reakciju predsednika Vučića", i da se nada da će konačna odluka biti drugačija.

Istog dana očitovao se i bivši ministar pravde Selaković (sada generalni sekretar predsednika Vučića), koji je samo nastavio tamo gde je stao sa komentarima suđenja tokom svog ministrovanja: "Kao neko ko poštuje pravnu državu i ko se za nju zalaže, moram da prihvatim i uvažim odluku tog suda, ma koliko privatno mislio da je ta odluka sramna."

Ovakve i slične izjave – jasan pritisak na rad pravosudnih organa – bile su prisutne tokom svih pet godina suđenja Miškoviću. "Mi ne vidimo da je problem što je u postupku žalbe neka odluka ukinuta. Sasvim je svejedno ko je u tom postupku, to je tako normalna stvar. Problem jeste ako se očekivalo da se policijska prijava, pa čak i tužilačka optužnica, upakuje samo u sudsku presudu i da se ta presuda donese unapred", rekla je predsednica Društva sudija Srbije Dragana Boljević na ove "odjeke i reagovanja" Vučićevih misli.

Takođe, odluka Apelacionog suda je bila pravi "šamar" za prvostepenu presudu. U svojoj odluci, Apelacioni sud kaže da je Veće specijalnog suda, koje je donelo prvostepenu presudu, prekršilo ne samo Zakonik o krivičnom postupku već i Ustav Srbije, kao i Konvenciju o ljudskim pravima. Kako piše u odluci, prvostepeni sud je pogrešio kada se obratio Ministarstvu finansija i privrede i Narodnoj skupštini za autentično tumačenje Zakona, jer je u toku postupka sud trebalo sam da reši to pitanje. "Dakle, ovakvim postupanjem suda je došlo do povrede člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kojim članom je zajemčeno pravo na pravično suđenje, a koju Konvenciju je i naša zemlja potpisala i koje odredbe primenjuje kao sastavni deo pozitivnog prava, kao i povrede člana 4. Ustava Republike Srbije kojom je ustanovljeno načelo podele vlasti i garantovana nezavisnost sudske vlasti u odnosu na zakonodavnu i izvršnu.

ČEKAJUĆI RASPLET:
Miroslav Mišković
Foto: Sava Radovanović /Tanjug

Stoga se, u konkretnom slučaju, ne radi samo o formalno pravnom nedostatku (ko je ovlašćen da traži tumačenje) već o suštinskoj povredi zakona budući da sud traži da mu organ druge grane vlasti protumači odredbu zakona, od čega naposletku zavisi odluka u sudskom postupku koji je u toku", piše u odluci Apelacionog suda.

Deluje da je predsednik države one reči "evo vam tajkuni" izgovorio u afektu, da je imao istinsku "ljutitu reakciju", što reče poslanik Drecun. Napokon, Miškovićevo hapšenje i suđenje bilo je *njegovo*, Vučićevo, od početka – ono mu je donelo strahovito brz rast popularnosti i praktično ga ustoličilo za nekrunisanog cara Srbije.

Međutim, nakon ovih punih pet godina njegove vlasti, sasvim je izvesno da je predsednik ovo izgovorio potpuno mirno, sa punom svešću o čemu govori, sve zarad nove – ko zna koje po redu – izborne kampanje.

POČETAK

Zašto je ovo bilo "Vučićevo" suđenje Miškoviću? Setimo se početaka. Pozna je jesen 2012, SNS i SPS su tek došli na vlast, i Vučić je u ulozi hladnog i pravičnog borca protiv tajkuna. Najposle – na osnovu tih obećanja je i došao na vlast: borba protiv tajkuna, rešavanje 24 sporne privatizacije, nulta tolerancija prema korupciji i sve tome slično.

Još u oktobru počinju najave: "Miroslav Mišković jeste bogat i moćan čovek, ali ga se ne bojim, jer on nije jači od države i neće je pobediti"; "Miroslav Mišković želi da mene i Srpsku naprednu stranku izbaci iz vlasti"; "Nisam se uplašio svega toga što je radio (Mišković) i ljudi ne treba da brinu. Miroslav Mišković je možda jači od Aleksandra Vučića, ali od države nije jači i država će pobediti". Ovo je samo deo Vučićevih izjava tokom jeseni 2012.

Mišković nudi lulu mira: 12. novembra, nakon što je tadašnja potpredsednica Delte Jelena Krstović iz aviona tvitnula sliku svoje beležnice, u kojoj je pisalo "D. Đilas, 1. Press – poslovanje, nova firma, ljudi, štamparija, kredit", Mišković objavljuje da je on najveći pojedinačni »

vlasnik "Pressa" (gde od početka, od 2005, radi Dragan J. Vučićević), i da se povlači iz ovih novina i prestaje sa finansijskom podrškom: daje svoj deo novinarima besplatno, uz obavezu da izmiri bankarske garancije.

Međutim, tačno mesec dana kasnije sledi hapšenje. Specijalni tužilac za organizovani kriminal Miljko Radisavljević tog dana izjavljuje da se "Miroslav Mišković, Milo Đurašković i Marko Mišković krivičnom prijavom terete da su iz privatizovanih putarskih preduzeća prisvojili imovinu u vrednosti oko dve milijarde i 870 miliona dinara".

"Nadam se da ćemo moći da dokažemo osnovnu tezu da se iza posla sa putarskim preduzećima krije brutalno izvlačenje novca i kapitala – isisavanje imovine iz preduzeća koja su bila u procesu privatizacije i sticanje neosnovane imovinske koristi od strane osoba koje su uključene u postupak privatizacije i rad u tim preduzećima", rekao je tužilac tada.

Istog dana u specijalnoj emisiji na B92 povodom hapšenja, direktor policije Milorad Veljović objašnjava ko je, zapravo, zaslužan za to hapšenje:

"Ovaj predmet ne radi policija privatno, kao što neko želi da kaže. Ovo je odluka Vlade da direktno Biro Saveta za nacionalnu bezbednost formira timove koji će se baviti ovim problemom." Podsetimo, u tom trenutku, Vučić je kao ministar odbrane član Saveta za nacionalnu bezbednost, a pre toga ga je – odmah po dolasku na vlast – Tomislav Nikolić imenovao za sekretara Saveta, koji vodi Biro za koordinaciju službi bezbednosti, odnosno operativno rukovodi čitavim bezbednosnim sektorom u Srbiji.

U istoj emisiji, ministar pravde Nikola Selaković objašnjava da prisustvujemo nečemu nepojmljivom do tada: "Dogodilo se nešto što je do pre nekoliko godina bilo nezamislivo. Priveden je jedan čovek koji je bio i te kako moćan u Srbiji, da se onako pežorativno govorilo da je on taj koji postavlja vlade, koji ucenjuje političare, koji ih bira. Sada se desilo da se taj čovek nalazi iza rešetaka."

A uveče, na javnom servisu, očituje se i tadašnji potpredsednik Vlade Srbije, praktično donoseći presudu: "Tužioci u ovom predmetu imaju čistu situaciju, jer je reč o državnom, isisanom novcu", rekao je Vučić i podsetio da su i javni tužilac Zagorka Dolovac i specijalni tužilac Miljko Radisavljević kadrovi "bivše vlade".

Nakon što je "presudio" u ovom slučaju, Vučić je rekao i da neke presude o predmetima 24 sporne privatizacije očekuje naredne godine, a da su optužnice i optužni predlozi najvećim delom završeni.

"Da smo hteli da selektujemo predmete, mogli smo od Bus-plusa do bilo kog, ova 24 predmeta koja imamo u izveštaju EU, to ćemo da radimo", rekao je Vučić i napomenuo da je vreme da se Srbija očisti od korupcije.

Istog dana, još jedan važan element je dodat u predstavu: tabloidi su preneli da je Mišković nakon privođenja izjavio da "prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić neće dočekati večerašnje gostovanje na RTS-u".

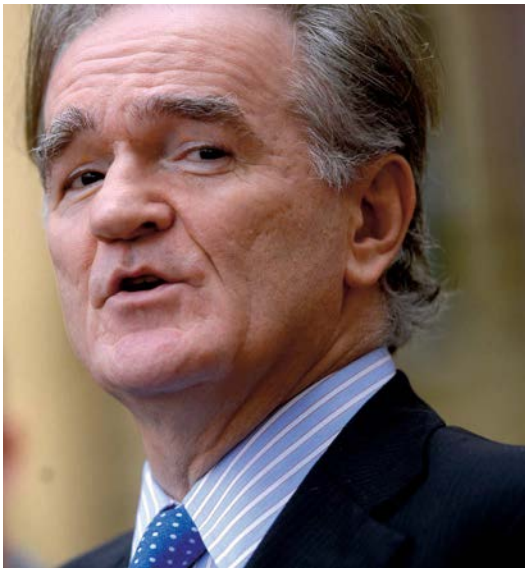
Džabe je Delta to demantovala. Te večeri na RTS-u: predsednik Skupštine Nebojša Stefanović je odmah zatražio "od nadležnih organa da obezbede sigurnost i bezbednost za Aleksandra Vučića i sve one koji se bore protiv korupcije i organizovanog kriminala", te da "pretnje Miškovića nisu upućene Vučiću kao pojedincu, već državi". Stefanović je rekao da mu ni policija ni Vučić nisu ovo kazali: "Nismo o tome pričali. Svi mediji su to objavili, a ja im verujem", rekao je on.

Džabe je nekoliko dana kasnije i šef policijske radne grupe za ispitivanje kontroverznih privatizacija Bogdan Pušić izjavio da je Mišković rekao operativcima da "Vučić može slobodno da otkaže emisiju (gostovanje na RTS), jer on neće biti uhapšen". Scenario je bio postavljen.

APSOLUTNA PODRŠKA

Hapšenje Miroslava Miškovića su podržali maltene svi: "Evropska komisija je ohrabrena potezima Vlade Srbije u borbi protiv korupcije i poziva vlasti da odlučno nastave u tom pravcu", rekao je istog dana portparol komesara za proširenje Štefana Filea, dodajući da "Evropska komisija veoma pažljivo prati poteze Beograda u vezi sa tim i da je u suzbijanju korupcije važno imati dosledan, sveobuhvatan i neselektivni pristup".

"Demokratska stranka podržala je večeras privođenje vlasnika Delte Miroslava Miškovića i ostalih osumnjičenih za malverzacije pri privatizacijama putarskih preduzeća, i pozvala državne organe da u budućim akcijama pokažu da borba protiv korupcije nije selektivna", saopštio je Miodrag Rakić iz DS-a.

Tadašnja portparolka Lige socijaldemokrata Vojvodine Aleksandra Jerkov izjavila je da je "čudi što se u borbi protiv korupcije hapse oni koji su politički sukobljeni sa Srpskom naprednom strankom, ali i da kad je reč o hapšenju Miroslava Miškovića vlada ima podršku apsolutno svih". Podršku hapšenju je dao i DSS.

Popularnost Vučića i SNS-a je eksplodirala: na izborima u maju 2012, SNS je dobio 24 odsto glasova, a 10 dana nakon hapšenja Miškovića, "Blic" je preneo istraživanje Stratedžik marketinga, koje je pokazivalo da SNS podržava 41 odsto građana koji bi izašli na izbore. U godišnjem izveštaju Helsinškog odbora za ljudska prava piše da je istraživanje Cesid-a i UNDP-a iz januara 2013. "pokazalo je da je podrška građana Vladi Srbije u borbi protiv korupcije drastično porasla u proteklih šest meseci. Udvostručen je broj građana koji misle da je vlada na dobrom putu, a gotovo polovina ispitanika smatra da će ove godine nivo korupcije biti znatno smanjen."

Vučić je "uzjahao" na ovaj talas popularnosti koju mu je donelo Miškovićevo hapšenje i još uvek na njemu jaše, uprkos tome što je borba protiv korupcije, blago govoreći, zamrla, a neki drugi tajkuni – Bogoljub Karić, na primer – učestvuju u predsedničkoj izbornoj kampanji na Vučićevoj strani. Izveštaj Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji za 2014. godinu piše:

"Premijer Vučić je popularnost stekao najavama borbe protiv korupcije, ali tokom poslednje tri godine malo je posti-

ADVOKAT I AUTENTIČNI TUMAČI:
Zdenko Tomanović i poslanička grupa SNS-a
Fotografije: Tanjug

gnuto. Kampanje koje se tim povodom vode služe za održavanje stalne tenzije u društvu i stvaranju iluzije da Vlada rešava nagomilane probleme. Miroslav Mišković, vlasnik Delta holdinga, je talac te politike: iako se postupak vodi već duže od dve godine, proces još nije okončan. S obzirom da je povodom Miškovića, kao simbola 'nepravednog bogaćenja', njegovim hapšenjem i suđenjem u javnosti je dobio najveću podršku. Međutim, proces predugo traje, a Vučić, čini se, nema izlaznu strategiju koja bi mu omogućila da ga, na po sebe, bezbolan način okonča. Pored Miškovića za korupciju su najviše terećeni funkcioneri Demokratske stranke, i ona sama kao najodgovornija, što doprinosi neuspehu da se konsoliduje i nađe novo polje delovanja.

Naime, bez obzira na intrigantnu prošlost Miroslava Miškovića, sudski postupak za navodne zloupotrebe baziran je na privatizaciji putarskih preduzeća koja je obavljena u periodu vlasti Demokratske stranke, u koju su predstavnici političkog establišmenta mnogo češće upirali prstom nego u optuženog i njegove saizvršioce, kao da je krivica već dokazana. Primer za to je i predizborna kampanja, gde se u promotivnom spotu pojavio snimak zgrade Miškovićeve kompanije kao sinonim za korupciju protiv koje će se Vlada odlučno boriti. Međutim, ukoliko optužnica Tužilaštva ne bude dovoljno jaka i argumentovana, ovaj proces će imati ozbiljne posledice i označiti dvostruki krah – pravosudnog i političkog sistema – jer će više nego bilo šta drugo prikazati u kojoj meri su institucije devastirane i nesposobne da učine otklon od autoritarnog modela funkcionisanja."

Brojni su primeri pritiska vlasti na pravosudne organe i zloupotrebe medija u slučaju Mišković. Vučić je Miškovića pretvorio u političkog protivnika – maltene koalicionog partnera Demokratske stranke, ali i cele opozicije. Pa tako, Mišković je neimenovanim političarima mesečno davao 30–50 hiljada evra. Potom, kada je Ustavni sud usvojio žalbu Miškovića i utvrdio da mu je Specijalni sud povredio pravo na ograničeno trajanje pritvora zajemčeno Ustavom, Vučić je rekao sledeće: "Ponovo se kriminalci i tajkuni i pojedini političari ujedinjuju. Znamo koliko novca imate i kako ste ga stekli. Znamo sve što imate, mnogo veliku moć, novac, svega imate. Drago mi je što je DS otvoreno podržao Miškovića jer sada su mi mnogo »

jasnije neke odluke određenih organa, kao i pojedini napisi u medijima."

Pred parlamentarne izbore 2014, "Kurir" i "Informer" pišu da Mišković daje 100 miliona evra za rušenje Aleksandra Vučića, uz obavezno prateće zgražanje i upozoravanje funkcionera SNS-a i SPS-a, a ministar policije Stefanović kaže da će sledeću vladu formirati SNS ili Mišković: "Biramo između vlade na čelu sa Vučićem, koja će da okupi sve koji budu želeli da prihvate dubinske reforme, nastavak borbe protiv kriminala i korupcije, evropske integracije ili vlade čiji će suštinski stožer Mišković." SNS čak saopštava da je Mišković kandidat DS-a za premijera, a nekoliko dana pre izbora Vučić "poziva građane da izađu na izbore kako bi pobedili one koji na jedan poziv tajkuna mogu da se ujedine".

Sve ovo ne jenjava mnogo ni posle izbora, pa je Mišković čest gost na naslovnoj "Informera". U septembru 2014. Delegacija EU u Srbiji je prinuđena da saopšti da su neistiniti navodi objavljeni u "Informeru" u kojima se tvrdi da EU plaća advokate za odbranu vlasnika Delta holdinga Miroslava Miškovića, a i štrajk advokata u jesen 2014. je Miškovićevo maslo, prema ministru Selakoviću.

Ovakvi primeri su brojni. Međutim, sam slučaj na sudu je bio – slab, kako se pokazalo presudom. Krenulo se prvo sa malverzacijama u putarskim preduzećima – optužba je bila da su izvlačene pare, ne iz državnih, nego iz privatnih preduzeća. Mišković je bio više od 7 meseci u pritvoru, kada je doneta optužnica (maj 2013), u kojoj se našla i optužba za utaju poreza. Mišković je bio pušten da se brani sa slobode uz rekordnu kauciju od 12 miliona evra, a krajem 2014. godine promenjen je sudija – nakon pritisaka od strane predsednika suda zbog toga što je dao pasoš i omogućio Miškoviću da otputuje u London, sudija Vladimir Vučinić je "skinut" sa slučaja, pošto je postupak spojen sa suđenjem Milu Đuraškoviću za zloupotrebe prilikom privatizacije kompanije FAM.

Kasnije će postupak ponovo biti razdvojen, zbog zdravstvenih problema Miroslava Miškovića, pa je tako njegov sin Marko u martu 2016. na odvojenom suđenju dobio prvostepenu presudu od 3,5 godina zatvora za utaju poreza. U maju 2016, mesec dana pre izricanja prvostepene presude Miroslavu Miškoviću, tužilaštvo je preciziralo optužnicu, tereteći Miškovića da je savetovao svog sina da izbegne plaćanje poreza – i po tome je i osuđen, na pet godina. Cela halabuka sa početka, o zloupotrebama u putarskim preduzećima, tiho je pala u vodu. Godinu i nešto kasnije, i prvostepena presuda je poništena i vraćena na ponovno suđenje.

Kako smo videli, Vučić je profitirao od hapšenja Miroslava Miškovića, a podrška hapšenju bila je jedinstvena. I zbilja: Mišković je u to doba, blago rečeno, neomiljena ličnost u društvu. Verovatno iz mnogo razloga. Mišković se obogatio tokom devedesetih godina, kada je država ogromnu većinu građana brutalno opljačkala – hiperinflacijom, starom deviznom štednjom, piramidalnim šemama Jezde i Dafine, Zajmom za preporod Srbije nešto ranije... a Mišković je zarađivao milione.

"Delta je prvi milion zaradila 1991. na izvozu drveta iz Bosne. Dobili smo zajam od milion maraka od Tršćanske banke, sa sedam odsto kamate, prevashodno na bazi imena Miroslav Mišković. Te pare smo replasirali u Srbiji s 15 odsto mesečne kamate. Kad je posao završen, banci smo platili kamatu. Došlo je vreme za naplatu kredita, a nama je ostajalo 30-40 odsto dobiti na ime kursnih razlika. Iz zarade od tog posla kupili smo drva u Bosni i počeli da ih izvozimo. Za četiri-pet meseci zaradili smo milion maraka" (iz knjige Miše Brkića *Biznis klasa*, 2017).

Tokom devedesetih, tvrde, isposlovao je da carinu plaća sa znatno dužim rokovima plaćanja nego što je bilo uobičajeno. Insajder (preko Karle del Ponte, kaže "Vikiliks") došao je do dokumenata koji pokazuju da je sredinom devedesetih na ovaj način Mišković "postao dobar" milione dolara. Promenom vlasti 2000, Miškovićev rast je ubrzan: već 2007. dospeva na Forbsovu listu bogataša, kada je neto "težak" milijardu dolara. Bio je pominjan u nekoliko od "24 sporne privatizacije", između ostalog i u privatizaciju C-marketa, kojom je, kažu, došao do monopolskog položaja u maloprodaji.

Bilo je rasprostranjeno uverenje da Mišković svoje bogatstvo koristi za uticaj na političare, čak i na sklapanje vlada.

Prema tome, kroz sva državna uređenja i sve vlasti i sve nevolje kroz koje su države na ovom prostoru prolazile od 1990. naovamo, Mišković je prolazio uvećavajući svoje bogatstvo. Jasno je zbog čega je Mišković imao takav imidž 2012. Međutim, od hapšenja – na prvi pogled paradoksalno – njegov imidž je procvetao, upravo zahvaljujući – opet paradoksalno – Aleksandru Vučiću. Prošao je čistilište i medijsku hajku, i iz nje izašao sa (delimično) oslobađajućom presudom. Što reče ministar Selaković, "dogodilo se nešto što je do pre nekoliko godina bilo nezamislivo": Vučić je uspeo da Miroslav Mišković zbog progona i pritisaka javnosti deluje – skoro simpatično. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

Demanti

Poštovani, obraćam vam se u vezi sa tekstom "Reklama kao nagrada za Podobne" koji je objavljen u poslednjem broju vašeg nedeljnika od 21. 9. 2017. godine.

U tekstu ste izneli netačnu informaciju da sam pet godina bio na čelu Elektromreže Srbije. Tačnije, napisali ste da je nejasno kako to da sam bio na poziciji direktora i petu godinu. Pa da razjasnimo (reč je o veoma prostom računu): Imenovan sam 21. 12. 2012. godine, a mandat mi je istekao 21. 12. 2016. godine, tako da sam direktor EMS-a bio četiri, a nikako pet godina. To, uostalom, jasno piše u izveštaju organizacije Transparentnost Srbija, koji je i tema pomenutog teksta.

Kako je jedan od osnovnih novinarskih postulata da su "komentari slobodni, ali su činjenice svete", nikako ne osporavajući vaše pravo (jasnu nameru) da komentarišete, pišete kolumne i izvodite zaključke, svakako apelujem da obratite pažnju i na činjenice, naročito one koje su krajnje lake za shvatanje.

Uz sva prava koja novinari nesporno moraju da imaju, takođe imaju i obavezu da iznose tačne podatke (ako ih već iznose). Ako ništa drugo, poželjno je barem da pročitaju dokument koji je centralna tema njihovog autorskog teksta.

NIKOLA PETROVIĆ

Kako ste danas?

MEDIGROUP

011 40 40 100

Đavo iz kineske laboratorije

Fluoksetin u navodno prirodnim kapsulama za mršavljenje otkrili su stručnjaci Laboratorije za instrumentalnu analizu Hemijskog fakulteta u Beogradu. Ovaj klasičan antidepresiv zaista može da dovede do gubitka težine, ali je višestruko opasan za ljudski organizam. Međutim, prema pravilnicima koji važe u Srbiji, suplementi se proveravaju samo na bakteriološku ispravnost i prisustvo teških metala. Dakle, ako nema bakterija i teških metala, vi dobijate potvrdu da je proizvod bezbedan i on ide u slobodnu prodaju. Za sve ostalo, proizvođaču ili distributeru se prosto veruje na reč, odnosno polazi se od pretpostavke da je ono što piše na deklaraciji potpuno istinito

"Pijem Slimline već 20 dana i smršala sam 5 kg, osećam se odlično, smanjen apetit, unosim mnogo više vode i zdravije se hranim što je lakše mnogo kad nemaš apetit..."

"Moj suprug je smršao od jedne kutije 17 kg (36 tableta), on je smršao za tih 36 dana 13,5 kg ali je nastavio da mršavi i po prestanku pijenja tableta, a ja sam imala višak od porođaja 7 kg (tada sam imala bebicu od 7 meseci, bebu sam dojila do 6. meseca, stalo mi je mleko i krenuo ciklus, ali kg ostali) ja sam uspela da skinem svih 7 kg."

"Treći put koristim Slim Line Soft Gel tablete, treći i veoma uspešan put! Vidi, lutko, samo ih ti lepo poruči i počni da vraćaš sebi svoje telo, ponovni osećaj zadovoljstva sobom i uživaj u svom detetu i vremenu provedenom sa njim... Svaki put sam skinula po 10 kg za mesec i 20 dana! Osećaj je nemeriv! Poslednji put, sada posle drugog porođaja, posle 8 meseci dojenja, dogurala sam do 90 kg, sa 38 godina, ali nisam očajavala, jer sam bila sigurna u oprobanu taktiku."

Ovo su samo neka od svedočenja koja se mogu naći na internet forumima, a odnose se na iskustva žena koje su pile Slim Line kapsule za mršavljenje. Preparat je navodno 100 odsto prirodan, a prema onome što piše na kutiji, sadrži isključivo egzotične biljke: Jovove suze, klice bambusa, lotosov cvet i slično... Ono što žene koje su gutale ove kapsule nisu znale jeste da težinu gube isključivo zato što u organizam unose antidepresiv fluoksetin. Na našem tržištu on se prodaje pod nazivima flunisan i flunirin, a globalno je poznat kao prozak (komercijalno ime pod kojim je prvi put proizveden u SAD).

Fluoksetin u navodno prirodnim kapsulama za mršavljenje otkrili su stručnjaci Laboratorije za instrumentalnu analizu Hemijskog fakulteta u Beogradu isključivo zahvaljujući ličnoj inicijativi. Naime, jedna od zaposlenih na fakultetu čula je da njena prijateljica pije ovaj preparat, sastav joj se učinio sumnjivim, pa je kupila kutiju i donela je u laboratoriju na analizu. Postupak raskrinkavanja čudesne zelene kapsule potrajao je gotovo dva meseca, jer naučnici nisu znali šta tačno traže. Kada su konačno došli do fluoksetina, poslali su kapsule u Zavod za javno zdravlje Beograd, gde su njihovi nalazi potvrđeni. Kako je ceo postupak izgledao, za "Vreme" objašnjava docent Ljubodrag Vujisić sa Hemijskog fakulteta.

"Kako doći do toga šta se zaista nalazi u dijetetskim proizvodima jeste pitanje svih pitanja, ne samo na našem nego i na svetskim tržištima. Dva su načina kako pronaći supstancu koju neko želi da zloupotrebi. Jedan je da poznatu supstancu sa nekim farmakološkim dejstvom stavite u proizvod, ali tu supstancu ne deklarišete. Drugi je da stavite nove supstance, kao što su dizajnerske droge. To su malo modifikovane supstance koje se koriste kako bi se izbegle ciljane analize. Tako, na primer, možete prevariti metode za utvrđivanje korišćenja dopinga."

Vujisić objašnjava da postojeće metode ne detektuju novu supstancu, iako ona ima slično, možda čak i jače, a najčešće potpuno neispitano dejstvo. Put ka tržištu je jednostavan, naročito ovde, jer se ovakve supstance ne deklarišu kao lekovi, nego kao dijetetski suplementi i dodaci

ZLOUPOTREBA "PILULE SREĆE": Suplementi i Slim Line kapsule
Fotografije: Marija Janković

ishrani. Prema pravilnicima koji važe u Srbiji, suplementi se proveravaju samo na bakteriološku ispravnost i prisustvo teških metala. Dakle, ako nema bakterija i teških metala, vi dobijate potvrdu da je proizvod bezbedan i on ide u slobodnu prodaju. Za sve ostalo, proizvođaču ili distributeru se prosto veruje na reč, odnosno polazi se od pretpostavke da je ono što piše na deklaraciji potpuno istinito.

Vujisić kaže da su naše laboratorije dobre i da detektuju različite supstance, međutim, najgori su slučajevi kada hemičari ne znaju šta traže, a sumnjaju da je reč o prevari. "Mi smo laboratorija koja ima akreditaciju i samim tim smo kompetentni jer smo akreditovani za uzorke nepoznatog porekla, što je naša uža specijalnost. Ali, ni mi ne možemo sve u svakom trenutku. Dakle, supstancu je najteže identifikovati, a kada se to jednom dogodi, institucije mogu da je uvedu u neki pravilnik, i da razviju metodu kojom se utvrđuje njeno prisustvo. Konkretno, posle ovog našeg otkrića, logično je očekivati da se slični proizvodi testiraju i na prisustvo fluoksetina", kaže Vujisić.

Dalje, on objašnjava kako su došli do otkrića da se u Slim Line kapsulama za mršavljenje nalazi baš fluoksetin, odnosno popularni prozak: "Prvo treba izolovati supstance koje su prisutne. Ovde je bila reč o želastoj supstanci, jer je reč o gel kapsulama, i nekom uljastom materijalu koji smo mi hemijski razdvajali. Iz uljastog dela smo odvojili vodeni, pa smo iz tog vodenog dela uspeli da nuklearno magnetnom rezonancijom dođemo do molekularne strukture sastojka. Upoređivanjem sa literaturom i bazama podataka utvrdili smo da je reč o prozaku, jer je, na našu sreću, to veoma poznata supstanca. Onda smo došli do standardne supstance, uporedili podatke i to se složilo. Kad dođete do ovakvih podataka, prosto ne možete da ih prećutite, pa je prvo što smo uradili bilo da uputimo molbu Zavodu za javno zdravlje Beograd, da pitamo šta sad da radimo. Oni su vrlo ekspeditivno odgovorili, preuzeli uzorke i analizom potvrdili naše nalaze."

KLASIČNA ONLAJN PREVARA

Slim Line kapsule, za koje je sada zvanično potvrđeno da su sve samo ne 100 posto prirodne, uvoze se iz Kine. U Srbiju ga uvozi preduzeće Slim Line, zajedno sa još gomilom dijetetskih suplemenata, praškova, napitaka i kozmetičkih proizvoda. Prema podacima Agencije za privredne registre, sedište ove kompanije se nalazi u Beogradu, u Ulici Branka Krsmanovića, i registrovano je za trgovinu na malo posredstvom pošte ili interneta. U prevodu, Slim Line proizvodi se mogu nabaviti isključivo porudžbinom i isporukom na kućnu adresu. Međutim, ako Slim Line samo trguje ovim kapsulama, pitanje je ko ih pravi, a odgovor je udaljen dva klika kompjuterskim mišem. Kina je obećana zemlja kada je onlajn trgovina u pitanju. Jednostavna pretraga najpoznatijih kineskih sajtova za trgovinu, kao što su Aliekspres i Alibaba, izbacuje stotine hiljada sredstava za mršavljenje. Cene se kreću u rasponu od jednog centa do tridesetak dolara po kutiji ili kilogramu (!), ali treba obratiti pažnju na uslove kupovine. Iz njih se vidi da je minimalna moguća porudžbina najčešće 300.000 tableta ili dva kilograma proizvoda, pa je jasno da su namenjeni trgovini na veliko.

Tu stižemo do višestruke pljačke. Prvo, neko kupi kutiju kapsula sumnjivog sadržaja, plati je, recimo dva dolara, a onda je u Srbiji preprodaje za više od 5000 dinara. Drugo, ista supstanca, samo registrovana kao lek protiv depresije i drugih mentalnih poremećaja, koja je prošla komplikovane i rigorozne kontrole, u apotekama košta između 250 i 300 dinara. Najvažnije od svega jeste da istu tu supstancu, koju mahom žene naivno naručuju i basnoslovno plaćaju, nijedan apotekar ne sme da izda bez recepta ili, za one koji se leče u privatnim zdravstvenim ustanovama, bez izveštaja lekara. Pritom, svaka kupovina antidepresiva se registruje, to jest apotekar beleži vrstu i datum izdavanja leka, ime pacijenta i lekara koji je lek prepisao. Da bi se sprečile moguće zloupotrebe, »

Prozak u trudnoći

Epidemiološke studije ukazuju na povećan rizik od razvoja kardiovaskularnih deformacija ploda u slučaju primene fluoksetina u prvom trimestru trudnoće. Svi dostupni podaci ukazuju da do kardiovaskularnih deformiteta kod novorođenčadi majki izloženih fluoksetinu dolazi na svaka dva od sto slučajeva.

Epidemiološki podaci ukazuju da primena SSRI u trudnoći, posebno u kasnoj trudnoći, može povećati rizik od razvoja plućne hipertenzije kod novorođenčadi. Zabeleženi rizik iznosi 5 slučajeva na 1000 trudnoća. U opštoj populaciji ovaj rizik iznosi 1 do 2 slučaja na 1000 trudnoća. Iako se fluoksetin može primenjivati tokom trudnoće, potreban je oprez, posebno u toku kasne trudnoće i neposredno pred početak porođaja, s obzirom da su prijavljeni sledeći neželjeni efekti kod novorođenčadi: iritabilnost, tremor, hipotonija, dugotrajan plač, teškoće pri sisanju i uspavljivanju. Novije studije ukazuju na usporen razvoj novorođenčadi koje majke doje dok su na terapiji fluoksetinom.

Kod muškaraca, fluoksetin loše utiče na kvalitet sperme, ali se stanje popravlja po prestanku terapije.

datum kupovine se upisuje i na poleđinu lekarskog izveštaja, kako bi prilikom sledeće kupovine apotekar imao uvid u to da je pacijent lek poslednji put kupio u razumnom roku (najčešće 30 dana, jer se antidepresivi uglavnom pakuju u kutije od 30 tableta).

ŠTA JE PROZAK

Većina žena koje su na internet forumima pisale o svom iskustvu sa Slim Line kapsulama nije koristila ovaj proizvod duže od mesec dana u kontinuitetu. One koje su nastavile da ga koriste duže ili ga naručile ponovo nakon pauze, prijavljuju zastoj u gubljenju kilaže. Neke sumnjaju da je proizvođač promenio sastav kapsula, pa zato više nisu efikasne. Pravi uzrok je, međutim, sasvim druge prirode: kod većine onih koji ga uzimaju, fluoksetin u prvo vreme zaista uzrokuje gubitak apetita i blagi osećaj euforije, koji ove žene pogrešno tumače kao priliv energije. Međutim, posle duže primene događa se suprotno: apetit raste, telesna masa se povećava ili

TRAGANJE ZA TAJNIM MOLEKULOM:
Docent Ljubodrag Antić

težina stagnira. Generalno, kada je reč o antidepresivima i telesnoj težini, sve je lutrija. Od istog leka iz grupe SSRI (*selective serotonin reuptake inhibitors*), jedna osoba zaista može da smrša, druga da se ugoji, a treća da ne doživi nikakvu promenu.

Fluoksetin, odnosno prozak, proizvod je sedamnaest godina dugog istraživanja američke farmaceutske kuće Eli Lili. Istraživanja na ovoj supstanci otpočela su 1970, a 1977. je Eli Lili predao aplikaciju Američkoj administraciji za hranu i lekove (FDA). Međutim, SAD nisu prva zemlja u kojoj se prozak pojavio na tržištu lekova, već je to Belgija koja je distribuciju ovog antidepresiva odobrila 1986. Tek godinu dana kasnije, prozak je postao dostupan Amerikancima. Pojava prozaka u istoriji farmacije predstavljala je revoluciju, jer je reč o prvom leku iz grupe SSRI antidepresiva. Pre njega, korišćeni su takozvani triciklični i tetraciklični antidepresivi koji su izazivali ceo spektar neželjenih dejstava ili onih potpuno suprotnih očekivanima.

Prozak, kao i drugi lekovi iz SSRI spektra, koristi se za lečenje teških depresivnih epizoda i niza poremećaja kao što su panični, opsesivno-kompulzivni, te bulimija i anoreksija kao poremećaji ishrane. To što su SSRI depresivi bezbedniji od ranijih generacija ovih lekova nipošto ne znači da su sasvim bezbedni. Naprotiv, ko god je imao priliku da makar otvori uputstvo za upotrebu nekog od SSRI antidepresiva, zna da je ono dugačko gotovo metar i po, a da je najduži deo onaj posvećen mogućim neželjenim dejstvima i posledicama po zdravlje. Žene koje su pile Slim Line da bi smršale, gotovo po pravilu prijavljuju suvoću usta, ali i to tumače kao pozitivan efekat koji ih, navodno, tera da uzimaju više tečnosti. Reč je, međutim, o najčešćem, doduše prolaznom neželjenom dejstvu prozaka. S obzirom na to da među česte neželjene efekte spadaju mučnina, vrtoglavica i ošamućenost, nije nemoguće da su korisnice Slim Line kapsula iskusile i ove simptome, ali ih nisu povezale sa proizvodom.

Dok tipična medicinska tableta fluoksetina sadrži 20 miligrama ove supstance, u Slim Line kapsulama ih ima dvostruko manje. Ljubodrag Vujisić sa Hemijskog fakulteta u Beogradu kaže da je utvrđena doza između devet i deset miligrama, a da na kutiji kao preporučena doza stoji jedna kapsula dnevno. To, međutim, ne abolira nikoga jer je sasvim razumno pretpostaviti da su korisnici, uvereni da gutaju čisto biljni preparat, uzimali daleko više od preporučene doze. U prilog ovoj teoriji idu i svedočenja u kojima mahom žene tvrde da su za mesec dana izgubile čak i po deset kilograma.

TEŠKE POSLEDICE I APSTINENTSKA KRIZA

Psihijatri sa kojima se "Vreme" konsultovalo u vezi sa ovom temom uglavnom su saglasni da osobe koje ne pate od poremećaja raspoloženja ne bi trebalo da uzimaju antidepresive. Opasnosti koje vrebaju od ovih lekova su brojne. Jedna od retkih, ali najtežih, jeste mogućnost da zdrava osoba zbog zloupotrebe ovih lekova postane anksiozna, a anksioznost je uvod u depresiju. Takođe, nije isključena ni mogućnost pojave suicidnih misli. Osim toga, sva neželjena dejstva koja su do sada utvrđena jednako mogu da pogode i zdrave osobe.

Od unutrašnjih organa, u najvećoj opasnosti je jetra. Štaviše, američki naučni mesečnik "Digestivne bolesti i nauka" u jednom od brojeva iz 2012. godine donosi članak u kom se kaže da pet odsto svih oštećenja jetre zabeleženih u SAD dolaze upravo kao posledica korišćenja antidepresiva. Među najčešćim izazivačima hemijskih oštećenja jetre pominju se prozak, zoloft i celeksa – sva tri su antidepresivi iz SSRI spektra i svi su dostupni u Srbiji. Deluju tako što naglo podižu nivo enzima jetre (transaminaza) i izazivaju ozbiljne poremećaje u funkciji ovog

Uhvaćeni na delu

Laboratorija za instrumentalnu analizu Hemijskog fakulteta, u kojoj je i pronađen antidepresiv u sredstvu za mršavljenje, više puta do sada je svojim istraživanjima spasila hiljade života. Od poznatijih slučajeva, tu su otkriće anhidrida sirćetne kiseline u cisterni koju je presrela granična policija, dok je vozač tvrdio da prevozi obično sirće. Anhidrid je, međutim, supstanca koja se koristi za proizvodnju heroina i komponenti od kojih se prave amfetamini.

Drugi slučaj odnosi se na lažnu antitetanus vakcinu tetaloglobuline koja je analizirana na zahtev MUP-a Beograd, a u kojoj nije bilo ni traga proteinima kojih bi moralo da bude. Reč je bila o najobičnijem gentamicinu, antibiotiku širokog spektra primene, deset puta jeftinijem od antitetanus vakcine i potpuno nedelotvornom na bakteriju koja izaziva tetanus.

Prevara najsličnija ovoj sa Slime Line kapsulama otkrivena je kada je na Hemijski fakultet iz Zavoda za javno zdravlje Beograd stigla na analizu kapsula satibo, opet kineska, i opet navodno prirodni preparat za povećanje potencije. Umesto biljnih sastojaka, kapsule su sadržale sintetičke lekove vijagru i cijalis, nadaleko poznate farmaceutske preparate za potenciju.

organa. I ovde imamo posla sa faktorom sreće: kod nekih pacijenata transaminaze ostaju na normalnom nivou i posle višegodišnje upotrebe lekova, dok kod nekih može da izazove nagli skok transaminaza jetre već na početku terapije, čak i u malim dozama. Od drugih jezivih neželjenih dejstava fluoksetina, odnosno prozaka treba izdvojiti i oštećenje bubrega, moguće epileptične napade, osipe, alergije, psihomotorni nemir (podrhtavanje ili nevoljno trzanje), frakture kostiju kod pacijenata starijih od 50 godina, maniju i poremećaje srčanog ritma. Kod dijabetičara, tokom primene fluoksetina može da dođe do hipoglikemije, a u slučaju naglog prestanka terapije – do hiperglikemije.

Nagli prestanak uzimanja antidepresiva je rodno mesto brojnih novih problema. Kada se prepisuju za lečenje poremećaja raspoloženja i kada se uzimaju uz nadzor lekara, prestanak terapije teče postepeno. Lekar najčešće prvo propiše mesec dana uzimanja polovine dotadašnje doze, potom narednih mesec dana pacijent tu polovinu uzima svakog drugog dana, a onda se lek sasvim isključuje. U uputstvu za upotrebu fluoksetina koji je dostupan na našem tržištu, stoji da se u kliničkim studijama neželjena dejstva posle prekida terapije javljaju kod približno 60 odsto pacijenata, a 17 odsto ljudi imalo je teška neželjena dejstva. Najčešće prijavljivane reakcije su vrtoglavica, senzorni poremećaji, poremećaji spavanja (uključujući nesanicu i košmare), astenija, uznemirenost ili anksioznost, mučnina ili povraćanje, tremor i glavobolja. Uopšteno, ovi simptomi su blagi do umereni, međutim kod nekih pacijenata mogu da budu teški. Obično se javljaju u toku prvih nekoliko dana nakon prestanka lečenja. Simptomi obično nestaju sami od sebe u toku dve nedelje, iako kod nekih pacijenata mogu trajati i po dva-tri meseca ili duže.

Sve ove posledice mogu snaći one koji uzimaju fluoksetin pod stalnim lekarskim nadzorom, što nije bio slučaj sa onima koji su pili Slim Line kapsule, jer nisu ni znali šta piju. Da li su i kakve posledice imali, ne možemo da znamo, osim anegdotalno, po onome što piše na internet forumima. Međutim, i tamo su mišljenja potpuno polarizovana, pa ili vlada potpuno oduševljenje ili oštro protivljenje bilo kakvim sredstvima za mršavljenje. Dodajmo i da oduševljenje treba uzeti sa zrnom soli jer uvek postoji mogućnost da je reč o skrivenoj reklami. Uz to, o Slim Line kapsulama intenzivno se raspravlja baš na dva najposećenija internet foruma: ana.rs i coolinarika.com, kojima su ciljna grupa najpre žene, koje su često očajne u želji da smršaju, pa posežu za sumnjivim rešenjima.

IGRANJE ŽIVOTIMA

Na fizički izgled i (stvarnu ili umišljenu) debljinu naročito su osetljive tinejdžerke.

Biljno nije jednako zdravo

Prim. dr Vesna Pantić Palibrk, načelnica Jedinice za kontrolu zdravstvene ispravnosti hrane Gradskog zavoda za javno zdravlje, naglašava da nedeklarisana farmakološki aktivna supstanca ne sme da bude prisutna u bilo kom leku/proizvodu, pa ni u dijetetskom. "Naravno da takva supstanca ne sme da bude prisutna u dijetetskom proizvodu, ali suština priče je u tome da porodilje i dojilje ne bi trebalo da uzimaju nikakve preparate na svoju ruku bez konsultacije sa lekarom i mi, kao institucija, insistiramo na tome. Zdravlje bebe je prioritet. Ono što treba naglasiti je da biljno nije jednako zdravo i to treba imati na umu." Porodilje koje žele da izgube na težini smatraju da su preparati biljnog porekla zdravi po definiciji, ali nije uvek tako jer ono što majka unosi u organizam može da bude rizično po dete koje se hrani majčinim mlekom, čak i ako je biljnog porekla. "Mnogi lekovi se dobijaju iz biljaka, ali u svakom leku postoji upozorenje o neželjenim efektima po trudnice, porodilje i dojilje, hronične bolesnike", smatra dr Palibrk ukazujući na to da slučaj Slim Line znači da sistem kontrole dijetetskih proizvoda ne sme da zamre, da mora da se uspostavi lanac kako bi se otkrili nesavesni proizvođači i krivotvoreni proizvodi. "Opsežna hemijska analiza je veoma skupa, vrši se kontrola sibutramina u dijetetskim preparatima budući da je bio slučaj sa Zelenom kafom, ali fluoksetin (prozak) je nešto novo." O neželjenim efektima po žensku osobu koja smatra da uzima preparat za mršavljenje, a zapravo uzima prozak, dr Pantić Palibrk kaže da proizvođači krivotvorenih preparata postupaju "suptilno" da se ne bi otkrila prevara. "Nema čarobne pilule za mršavljenje, jedini način su kontrolisana ishrana i fizička aktivnost."

Pljačka u roze kutijici

SAD i Novi Zeland su jedine dve zemlje zapadnog sveta u kojima se farmaceutski proizvodi slobodno reklamiraju. Godine 2015. kompanija Eli Lili, koja je i stvorila prozak, rešila je da ovaj lek iskoristi u komercijalne svrhe. Danas je američko tržište preplavljeno preparatom pod imenom "sarafem", koji navodno leči predmenstrualni sindrom i nešto što se zove težak predmenstrualni poremećaj, iako ovakva dijagnoza nije zavedena ni u jednom registru bolesti na svetu, niti je njeno postojanje naučno potvrđeno. Proizvod je upakovan u lepo dizajniranu pink kutijicu, da bude jasno kako je namenjen ženama. Ono o čemu Eli Lili nije obavestio javnost jeste sastav sarafema – u pitanju je čist prozak, ali u dozi od svega pet miligrama. Da je reč o čistom izvlačenju novca od potrošača, svedoči uputstvo za upotrebu, prema kom ovaj preparat treba uzimati svega nedelju dana pre početka ciklusa. Prozak i svi ostali SSRI antidepresivi zaista mogu da deluju povoljno na predmenstrualne tegobe, ali prvo dejstvo ispoljavaju tek nakon nekoliko nedelja stalnog uzimanja pune doze. Nedelju dana uzimanja četvorostruko manje doze od uobičajene ne može da ima nikakvo dejstvo na organizam, osim ako nije u pitanju placebo.

Tu već stižemo do dela u kom je reč o ozbiljnom igranju sa životima. U pubertetu, biohemija organizma i hormonalni nivoi sasvim su drugačiji nego u odraslom dobu. Nema tog antidepresiva na svetu u kom ne stoji posebno upozorenje koje se odnosi na decu i adolescente. Primena SSRI antidepresiva kod tinejdžera nosi sa sobom višestruko veći rizik od suicida nego kod odraslih. Domaće uputstvo za fluoksetin kaže: "U kliničkim ispitivanjima, suicidno ponašanje (pokušaj suicida i suicidalne misli) i hostilnost (predominantna agresija, opoziciono ponašanje i bes) su se javljali češće kod dece i adolescenata koji su bili lečeni antidepresivima nego kod onih koji su dobijali placebo. Fluoksetin treba primenjivati kod dece i adolescenata uzrasta od 8 do 18 godina jedino za lečenje umerenih do teških epizoda velike depresije, i ne sme da se primenjuje u drugim indikacijama. Ukoliko je, prema kliničkim potrebama, ipak doneta odluka o lečenju fluoksetinom, pacijent se mora pažljivo pratiti zbog moguće pojave suicidnih simptoma. Pored toga, dostupne su samo ograničene informacije koje se odnose na dugoročnu bezbednost primene fluoksetina kod dece i adolescenata, uključujući efekte na rast, polno sazrevanje, kognitivni, emocionalni i bihejvioralni razvoj."

Dalje, pominje se devetnaestonedeljno kliničko ispitivanje u kom su kod dece i adolescenata lečenih fluoksetinom primećeni usporen rast i dobijanje na telesnoj masi, a nije isključena ni mogućnost odloženog puberteta: "U toku kliničkih ispitivanja na deci, manija i hipomanija su često bile prijavljivane. Zbog mogućnosti nastanka ovih stanja preporučuje se redovno praćenje. Treba obustaviti primenu fluoksetina kod svakog pacijenta koji uđe u maničnu fazu. Važno je da lekar koji propisuje lek pažljivo prodiskutuje o odnosu koristi i rizika lečenja sa detetom/mladom osobom i/ili njegovim roditeljima", stoji u domaćem uputstvu za fluoksetin.

Suicidno ponašanje (pokušaji samoubistva i suicidalne misli) i hostilnost češće su bili primećeni u kliničkim ispitivanjima kod dece i adolescenata koji su bili lečeni antidepresivima u poređenju sa onima koji su dobijali placebo. Manične reakcije, uključujući maniju i hipomaniju, bile su takođe prijavljene (kod 2,6 odsto pacijenata lečenih fluoksetinom i nijedan u placebo-kontrolnoj grupi) i u većini slučajeva su bile razlog za prekid terapije. Ovi pacijenti nisu prethodno imali epizode hipomanije ili manije. U pedijatrijskoj kliničkoj praksi bilo je i izolovanih slučajeva neželjenih dejstava koja su potencijalno ukazivala na odlaganje polne zrelosti ili na seksualnu disfunkciju.

ŠTA SAD

Nakon što je prevara razotkrivena, distributer Slim Line klub je povukao Slim Line kapsule iz ponude. Svi ostali proizvodi su još uvek na raspolaganju potrošačima, a šta se u njima nalazi, još uvek nije poznato. Ljubodrag Vujisić kaže da Hemijski fakultet ne radi u okviru institucija koje su zadužene za kontrolu ovih i sličnih proizvoda, osim u izuzetnim situacijama, na zahtev MUP-a ili neke od drugih institucija. Ovo nije prva prevara otkrivena upravo na Hemijskom fakultetu (videti okvir "Uhvaćeni na delu"), ali prema Vujisićevim rečima, sada se javlja problem kako zastarelosti tako i istrošenosti opreme: "Instrumenti uz pomoć kojih smo ovo pronašli nabavljeni su 2007. godine, a vrlo su osetljivi. Zamislite neki od pametnih telefona koji ste kupili 2007, a koji intenzivno koristite. Naravno da on posle deset godina radi daleko lošije."

Što se tiče dalje istrage, stvar je sada u rukama Zavoda za javno zdravlje i nadležnih inspekcija. Nakon što je Zavod za javno zdravlje potvrdio analize Hemijskog fakulteta, rezultati su prosleđeni distributerskoj firmi Slim Line, koja je odgovorila dopisom. U tom dokumentu piše da imaju dokumentaciju proizvođača i da je po toj specifikaciji jasno da ove kapsule ne bi smele da sadrže fluoksetin. "Pomenuta serija je momentalno povučena iz prodaje i već gotovo mesec dana je nema na našem tržištu", navodi se u dopisu koji je potpisao direktor firme Slim Line Dragan Borišić: "Nakon poslednjeg uvoza, koji je prošao regularne kontrole nadležnih institucija, naknadno je utvrđeno da serija sadrži supstancu fluoksetin. Napominjemo da je reč o proizvodu koji je registrovan i upisan u bazu podataka Ministarstva zdravlja Srbije, te za svaki dosadašnji uvoz postoje uverenja o kvalitetu. Posedujemo, takođe, i potvrdu samog proizvođača da se u proizvodu ne nalazi gore navedena supstanca." Osim što su spornu seriju povukli sa tržišta, u Slim Lineu kažu i da su spremni da svu dokumentaciju o kapsulama za mršavljenje daju na uvid nadležnima.

Mogućnost da ni sam distributer nije znao šta se nalazi u proizvodu kojim trguje uvek postoji. To, međutim, ne menja činjenicu da je bog zna koliko ljudi dovedeno u zabludu i u opasnost, da su nesvesno uzimali supstancu koja se nipošto ne pije bez nadzora lekara i koja, najbitnije, uopšte nije namenjena za gubitak telesne mase. Takođe, ozbiljnu sumnju u časne namere distributera izaziva podatak da su kapsule prodavali po deset puta većoj ceni od nabavne. Dodatnu gorčinu izaziva i činjenica da na srpsko tržište možete da uvezete bilo šta, nazovete do dodatkom ishrani ili suplementom, postarate se da nema bakterije i teške metale, i eto vas u slobodnoj prodaji, a unutra može da bude i mišomor. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

BILJANA VASIĆ

Ubistvo u Orijent ekspresu

Rimejk poznatog filma okuplja najveće zvezde Holivuda

Jedan od najuzbudljivijih filmskih naslova koji dolaze u bioskope ove jeseni sigurno je film *Ubistvo u Orijent ekspresu*, adaptacija popularnog romana Agate Kristi iz 1934. godine. Pred nama je novi trejler u kome se krije trag ka razrešenju misterije.

Rimejk filma *Ubistvo u Orijent ekspresu* donosi nam poznatu priču o trinaestoro stranaca zarobljenih u vozu u kome nema nevinih. Ono što je izgledalo da će biti raskošno putovanje kroz Evropu, ubrzo se pretvorilo u jednu od najglamuroznijih, najnapetijih i najuzbudljivijih misterija svih vremena. Herkul Poaro povešće borbu sa vremenom kako bi razrešio misteriju pre nego što ubica ponovo napadne.

U ulozi kultnog Poaroa gledaćemo Keneta Branu, koji je istovremeno i režiser, producent i predvodnik sjajne glumačke ekipe, među kojima su Džoni Dep kao Samjuel Račet, Mišel Fajfer kao gospođa Habard, glamurozna, tvrdoglava žena sa tajnom, Penelope Kruz kao Pilar Estravados, Džudi Denč u ulozi princeze Dragomirove, ruske plemkinje, Dejzi Ridli kao Meri Debenam, devojka iz radničke klase, i mnogi drugi.

Vožnja čuvenim vozom može da počne, jer *Ubistvo u Orijent ekspresu* stiže u domaće bioskope 9. novembra. ¶

R. V.

U MISTERIOZNOM VOZU: Džoni Dep, Penelope Kruz, Džudi Denč i drugi

Ovaj čovek je neuništiv

U zamišljenom takmičenju za najomraženiji lik iz devedesetih, u izuzetno jakoj konkurenciji, Milovan Bojić bi bio u najužem izboru. Danas je opet na velikoj sceni, sa osmehom koji poručuje: "Pljunete mi pod prozor"

Prvo su se na vlast vratili Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić. S njima je stigao i Milovan Drecun, ekspert za "šiptarske teroriste" (izraz kojim se koristio u svojim analizama na Radioteleviziji Srbije), da ponovo bistri geopolitiku, ovog puta češće na televizijama Pink i Hepi. Zatim se vratio Vojislav Šešelj iz "haškog kazamata", a nešto kasnije i Bogoljub Karić iz ruskog izgnanstva. Evo su i Milorada Vučelića udomili na mestu vršioca dužnosti glavnog i odgovornog urednika "Večernjih novosti" i svih izdanja Kompanije "Novosti". Ima pola godine da preko političkog plota viri Goran Matić, nekadašnji član Direkcije Jugoslovenske levice (JUL), valjda se i on nečemu nada. Taman kad je javnost počela da se pita gde su i šta rade ostali istaknuti julovci, Mirjana Marković i prezimenjak joj Ivan, Tatjana Lenard i Uroš Šuvaković, odgovorni su zakucali na vrata zaboravljenog asa dr Milovana Bojića i zamolili ga da se vrati na mesto direktora Instituta za kardiovaskularne bolesti "Dedinje". Tamo gde je sve i počelo.

U stvari, počelo je u Kolašinu gde se 1955. rodio Milovan Bojić. Kako piše "Glas javnosti" u aprilu 2000, mladi Bojić je svakodnevno pešačio 11 kilometara od svog sela Gornjeg Lapova do Kolašina gde je išao u školu. Bio je odličan učenik, a u petom razredu je odlučio, "mimo svijet", da uči francuski a ne ruski, kao njegovi drugari iz odeljenja. Zbog toga je morao noću da putuje kroz šumu (zašto, to "Glas javnosti" ne piše; valjda su časovi francuskog bili u popodnevnoj smeni) "koju su i odrasli zaobilazili".

"Tad sam naučio da budem prilično neustrašiv", zaključio je Bojić. U Beogradu je završio Medicinski fakultet, specijalizovao internu medicinu, magistrirao i doktorirao. Na Medicinskom fakultetu u Prištini bio je asistent, kasnije će postati docent u Beogradu. Krajem 1992, donekle kao iznenađenje, postavljen je na isto mesto na koje se nedavno vratio – direktora Instituta "Dedinje". U sledećih osam godina upravljanja, do oktobra 2000. iskoristio je jake lične veze sa političarima na vlasti da nabavi moderne medicinske aparate i opremu i od "Dedinja" napravi pristojnu i kvalitetnu bolnicu, dok je zdravstvo i celokupno društvo propadalo zbog ratova i sankcija devedesetih. Da li je već tada pokazao svoju osionu narav prema zaposlenima nije potpuno jasno. Dr Aleksandar Nešković, kardiolog u Institutu "Dedinje", izjavio je za "Vreme" posle 5. oktobra 2000: "Bojić je umeo da sluša savete grupe stručnjaka i drugih ljudi koji su mu čak i u prolazu davali informacije o potencijalnom radu i organizaciji klinike. On jeste na neki način koncipirao ovakvu bolnicu kakva je ona danas." Izgleda da je većina kolega, ipak, ćutala dok je na čelu klinike bio Bojić. To je u istom tekstu potvrdila dr Milena Jauković, koja je upozorila preko "Naše borbe" i NTV Studio B na bahato ponašanje doktora Bojića. Usledio je otkaz u kome je doslovce stajalo da se otpušta s posla zbog istupanja u javnosti bez dozvole direktora.

POLITIČKA KARIJERA

U Socijalističku partiju Srbije (SPS) Milovan Bojić se učlanio 1990. i postao predsednik opštinskog odbora stranke za Vračar. Na parlamentarnim izborima 1992. bio je 12. na izbornoj listi SPS-a koja je u toj beogradskoj izbornoj jedinici osvojila 14 mandata. Iz nekog razloga nije ušao u Narodnu skupštinu. Nije jasno da li je zbog razočarenja napustio SPS ili je bio privučen idejama supruge predsednika Srbije Slobodana Miloševića, Mire Marković, i sveukupnom potencijalu njene stranke u nastajanju, tek, Bojić je 1994. prešao u JUL.

Dve godine kasnije predvodi JUL u izbornoj jedinici Bijelo Polje na izborima za Saveznu skupštinu. Bio je to potpuni fijasko. Međutim, 1997. JUL ulazi u predizbornu koaliciju sa SPS-om i Novom demokratijom i Bojić uspeva da postane poslanik u republičkom parlamentu. Dok je u JUL-u bio predsednik Univerzitetskog komiteta, pa član Glavnog odbora i Direkcije, u vladi Mirka Marjanovića bio je od marta 1998. potpredsednik Vlade i ministar zdravlja od jula 2000, sve dok petooktobarske promene nisu naglo zauzdale njegovu političku karijeru.

U Vladi je voleo da se bavi pregovorima sa Albancima, zloglasnim zakonom o informisanju i, naravno, zdravstvom. Javnost ga je zapamtila kad je, sve bajagi istražujući korupciju, bahato upadao u klinike i domove zdravlja vodeći sa sobom gomilu novinara i snimatelja, galameći i grubo se obraćajući lekarima, sestrama i pacijentima. Sagovornik "Vremena" kaže da mu je majka bila na pregledu u Užicu, naga do pojasa, kada je u ordinaciju, bez kucanja i najave, upao Milovan Bojić: "On više, gomila ljudi u maloj prostoriji, telohranitelji oko njega, kamere snimaju moju majku koja sa 63 godine propada u zemlju od stida dok Bojić urla na jadnu doktorku, ona se trese od straha i ne može ništa da izgovori... Dok mi je majka to pričala, pomislio sam da bih ga ubio da sam bio tamo."

PROTIV IZDAJNIKA I FAŠISTA

Kada je krajem 1998. posle sastanka Slobodana Miloševića sa Ričardom Holbrukom na kratko otklonjena opasnost od bombardovanja Srbije, Milovan Bojić i tadašnji ministar informisanja Aleksandar Vučić pozvali su glavne urednike srpskih medija i naložili im da prekinu sa reemitovanjem stranog programa ili će biti zvanično zatvoreni. Dva meseca kasnije, 12. januara 1999. tri potpredsednika Vlade – Ratko Marković, Milovan Bojić i Vojislav Šešelj – predstavili su na konferenciji za novinare "tajni dokument CIA".

Stotinak novinara moglo je da sazna iz ovog očiglednog falsifikata da su silne političke stranke, nevladine organizacije,

nezavisni mediji, alternativne obrazovne ustanove, političari, profesori, svi oni koji se protive vlasti i Slobodanu Miloševiću – strani plaćenici i izdajnici svoga naroda. Četiri meseca kasnije, dok se u junu NATO bombardovanje bližilo kraju, Milovan Bojić je sa skupa u Lebanu pozvao svoje sunarodnike Crnogorce da se priključe "svetoj obavezi odbrane otadžbine" i dodao: "Mi smo danas ovde, na ovom veličanstvenom skupu, da pošaljemo poruku Adolfu Hitleru (verovatno je mislio na Bila Klintona, prim. nov.): smrt fašistima, smrt okupatorima, Srbija se nikad neće predati."

NOVO DOBA

U periodu od potpisivanja Kumanovskog sporazuma do pada Miloševića, Milovan Bojić se istakao markirajući strane plaćenike i domaće izdajnike i uvozeći svinjski insulin (i još 80 deficitarnih lekova) iz Kine, neproverenog kvaliteta. Ministar zdravlja je postao u julu 2000, a ostavku je podneo posle 5. oktobra. Na Institutu "Dedinje" nije se pojavljivao od 4. oktobra, pa je sa mesta direktora smenjen istog meseca. Ostao je poslanik u Saveznoj skupštini i taj imunitet će ga neko vreme štititi od optužbi novih vlasti da je proneverio sredstva u Institutu "Dedinje", da je naneo štetu uvozom kineskih lekova, a na zahtev Srbije blokirana su mu sredstva na privatnom računu u jednoj švajcarskoj banci (dnevni list "Blic" je pisao 2002. da je u pitanju više od milion franaka).

Jedan agent za nekretnine je novinaru "Vremena" pričao da je 2001. imao Milovana Bojića za potencijalnog klijenta. Pokazivao mu je plac u Beogradu koji je bio u vlasništvu nekih Amerikanaca, pa je ponuđen na prodaju. "E, dobro je da si mi rekao da je američka zemlja, da se popišam na nju", rekao je doktor Bojić zabezeknutom agentu, pa otkopčao šlic i u sred bela dana urinirao po "američkoj zemlji".

Čak i kad mu je istekao mandat i kada se pričalo da je 2005. osnovao privatnu kliniku "Ostrog" (i za tu kliniku je bio optuživan da ju je oštetio, ali ništa nije dokazano, kao ni u slučaju ranijih optužbi), i kad je oštro napadao premijera Mirka Cvetkovića što ne može da dobije akreditaciju za privatni medicinski fakultet US Medical School, niko mu ništa nije mogao.

Švajcarske vlasti su posle godinu i po dana blokade Bojićevog računa pitale Beograd da li ima neku optužnicu protiv njega, a na muk države Srbije, Švajcarci su jednostavno vratili Bojiću novac. Za zloupotrebe u Institutu "Dedinje" osuđen je 2012. na deset meseci zatvora, a tri godine kasnije je pravosnažno oslobođen.

NAJNOVIJE DOBA

Za sve ovo vreme Bojić je doživeo dve neprijatnosti. Krajem 2001. posebna komisija je ispitivala izbor u zvanja. "Od ukupno 513 izbora, 256 nastavnika i saradnika imali su regularan izbor i unapređenje", saopštila je komisija, a Bojić nije bio među ovih 256. Štaviše, uspeo je da od 1995. do 2001. objavi 639 radova, a vanredno je unapređen iz zvanja vanrednog u zvanje redovnog profesor za godinu i dva meseca. Grupa huligana ga je 2013. pretukla kod stadiona Crvene zvezde i otela mu torbicu sa 200.000 dinara. Policiji je rekao da je nosio novac za krsnu slavu.

Dok je Vojislav Šešelj bio u pritvorskoj jedinici Haškog tribunala, Bojić ga je posećivao kao šef njegovog lekarskog tima, a otkad se vratio, postao mu je i lični lekar. Na poslednjim parlamentarnim izborima 2016. Bojić je izabran za poslanika na listi Šešeljeve Srpske radikalne stranke (SRS). U javnosti kola priča da se Šešelj ozbiljno potrudio da svog prijatelja vrati u Institut "Dedinje". Šešelj je nedavno ispričao romantičnu priču kako je Milovan Bojić, u stvari, još od 1998. bio prikriveni član SRS. Vraćali su se iz Banjaluke gde su Šešelj i Bojić bili na predstavljanju Nikole Poplašena, tadašnjeg šefa radikala u Republici Srpskoj, kao predsedničkog kandidata. "Kad smo stigli u Bijeljinu", ispričao je Šešelj za "Blic", "setio sam se da je tu najbolji burek na ovim prostorima. Stali smo u pola četiri ujutru, kupili burek, stavili novine na haubu automobila i jeli dok su helikopteri UN iznad nas brujali. Bojić je zbog toga odlučio da uđe u SRS".

Šta li bi im Mira Marković uradila da je saznala? ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

Foto: Jaroslav Pap /Tanjug

POLJUBAC PRIRODE.

USKORO!

evelina®
Surprisingly apple!

LEPA. MLADA. PRIVLAČNA. URBANA.

LJUBOMIR ŽIVKOV

Prežaljeni stalež

Zlatno pravilo baba Kosanino ("Što imam – imam, što nemam – vidim kod drugog") juče mi nije pomagalo, počinio sam smrtni greh

Toliko očajno želim biti onaj koji jesam, da mi je čulo za zavist, za zavidljivost zakržljalo: sviđa mi se na primer nečiji glas, ili glas čak i nije upadljivo i bolno lepši nego moj, ali neko ima četiri ili pet visokih tonova koje ja nemam, i može mu se da peva "Reve da stogne Dnipr širokii" iz f-mola i da pesmu efektno završi preko tona **b**, ali otrov zavisti još čestito i ne počne da se širi mojim problematičnim krvotokom, a ja već sebi govorim: "To više ne bi bio ti, to bi bio neko drugi, neki rođeni tenor, ili neko ko je školujući glas dozidao i uknjižio ta četiri sprata koja ti nemaš, gledaj da proizvedeš koliko možeš lepote sa onim što ti je ipak dodeljeno, i Bog da te vidi!"

Ili: uđem u prodavnicu harlija, proberem šta bi došlo u obzir, i odmah mi proleti kroz glavu koliko bih se morao promeniti ako mislim da zaista kupim motor, morao bih da prodam zemlju, kuću, škodu, sedam trzačkih instrumenata i dve harmonike, ili bih morao da se nađem u rđavom društvu (kriminal, politika, MOK, MMF i sl.); pitanje je da li sam ja lošim momcima uopšte potreban i da li bih zaslužio njihovo poverenje, ali bi i rasprodaja restlova i život s onu stranu moje etike promenili ne samo moj život nego i moju psihu (kojom sam, gle, izuzetno zadovoljan).

Da ne navodim još primera, zavist je na dnu liste mojih smrtnih grehova, pa ipak, juče sam nenadano posrnuo: ko bi bio Pike među našim sportistima, ko bi bio naša Barselona?! Šta je bilo?

Slav. milioner je pristalica katalonskog referenduma, glasao je, popodne je predvodio tim pred avetinjski praznim tribinama, FK Barselona se odrekla ne samo prihoda i navijanja na dan pregrubo ometanog ispoljavanja volje Katalonaca, nego je prihvatila rizik da u slučaju samostalnosti Katalunje ispadne iz Primere, Evropska unija i UEFA su sestre koje bi je složno izbrisale iz evropskog kataloga, pa šta! Igrači su se pojavili u dresovima katalonske zastave, premda nisu svi ni rođeni Katalonci, slavni američki košarkaši odbili su da dođu u Belu kuću, bojkotovani ih je naravno ocrnio kao loše rodoljube i nagovara njihove poslodavce da ih najure, tako vladar vidi stvari, ali se igrači ne boje, ili se možda i boje, ali idu putem koji im njihov moralni kompas pokazuje.

Nema jake Srbije bez jakog sporta, nema vrhunskog sporta bez vrhunske pomoći države Srbije, to piše na svim našim klupskim zastavama i na svim dresovima, i ko bi se od sportista usudio da ne dođe na prijem ako bi ga predsednik Republike pozvao? Čekaj, čoveče, zašto bi se neko odlučio za takav i toliki hibris?! Ne valjda da oponaša pripadnike NBA ili Barselone?! Ne to, ali zar naši sportisti svi do jednog (osim možda A. Đ. koji se nije rukovao sa A. B.) drže da žive u društvu koje je pravedno?! – Pa ne misle da je pravedno, ali je njima blagonaklonjeno. I prenaklonjeno, da se izrazim i ja jezikom omladine koja prefiks 'pre' prečesto, preslobodno i presmešno upotrebljava.

Ovde i sportisti i političari vide sebe kao odabrane, kao elitu i kao našu lokalnu višu rasu, srodnost ide dotle da se osećaju kao dve strane istog dukata, ili zlatne medalje ako hoćete. Država u vrhunskim sportistima vidi priliku da se lažno predstavi kao izuzetna, sportisti pak svoj opstanak, napredak i budućnost vide samo dok ih država obožava, tetoši, plaća, preplaćuje, dok im pravi dočeke pred Skupštinom, dok im deli stanove i nacionalne penzije. I jedni i drugi pristalice su načela da najjači opstaju, najjači pobeđuju i trijumfalno uzimaju plen od poraženih (a to smo svi mi koji smo izvan reprezentacije i vladajuće političke klase); pošto smo mi propali, nije taj plen toliko baš basnoslovan, i ne grabe ga oni neposredno iz naših ruku, ali i vrhunski sportisti svi su paraziti, jer ja kao poreski obveznik mogu i bez vrhunskog sporta i bez ijedne medalje. Ako je sport pod šapom kapitala, nemam ništa protiv da nadareni i fanatični sportisti unovče svoje pregnuće i postignuće, ali kod nas je šampionstvo predstavljeno kao opšte dobro, i o njemu prema tome vodi računa – ko? Dr-ža-va! Koja me uči da se olimpijskim bogovima divim, i koja me primorava da ih i ja novčano potpomažem, jer pronose oni i moju slavu, kakvu crnu slavu, smatram se neslavnim, i novac bih radije uložio u nar. kujnu, vodovod ili u sirotište.

Čekaj, ima oblasti u kojima ne možeš da napreduješ ako ti država ne pomogne, gde ćeš uopšte da igraš košarku ako ti država ne napravi igralište pred zgradom, pa u školi, pa u hali... Kako ćeš da snimiš film ako nisi blizak ili sa nekim bogatunom koji veruje u komercijalni uspeh tvoje umetnosti, ili ako nisi dobar sa državom, koja će uvek radosno odrešiti kesu da na filmskom platnu još jedared oživiš Nemanjiće i sl.! Da, tako stoje stvari. Pa ipak, neću da gledam film L. Ristovskog, niti ću da kupim išta iz njegovog književnog opusa, napišem li roman neće mi ga reklamirati Krle iz RTS-a, ni Panović, koji uveliko zbori kao predsednik Republike, a tek je u predsoblju Upravnog odbora: RTS će, dok je Panoviću na ramenu glave, biti poprište neprestanog srpskog mirbožanja i praštanja, unutrašnjeg dijaloga takoreći. Neka se Vajni servis od mene ne nada ni pretplati niti gledanosti, gledaću Golden State Wariors i Pikea! ¶

Bitef, drugi deo

Minimalizam i pre

Jernej Lorenci, Ersan Mondtag, Amir Reza Kuhestani: rediteljska viđenja epskih evropskih narativa i odnosa kultura Zapadne Evrope i Islama

Foto: Armin Smailovicć

PREDSTAVE DRUGOG DELA FESTIVALA: *Carstvo nebesko;*

Prošlonedeljni tekst smo završili najavom predstave *Carstvo nebesko*. U međuvremenu, festival Bitef se završio, *Olimp* je dobio nagradu – Gran pri za najbolju predstavu i nagradu publike, a Jan Fabr je dobio nagradu "Politike" za najbolju režiju. Novoustavljenu specijalnu nagradu "Jovan Ćirilov" dobila je predstava *(Sa) Slušanje* reditelja Amira Reza Kuhestanija. Bitef je očigledno protekao u znaku predstave *Olimp*, a šta je sa ostalim predstavama?

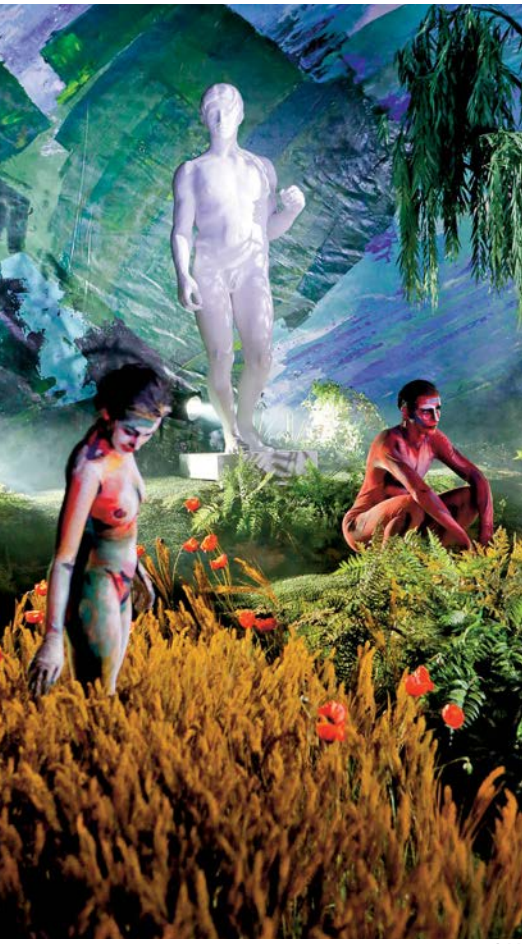
CARSTVO NEBESKO

Predstava *Carstvo nebesko* u režiji Jerneja Lorencija, a u produkciji Narodnog pozorišta i Bitef teatra, prikazana je dan nakon predstave *Biblija* SNG iz Ljubljane. Ove dve predstave sa predstavom *Olimp* čine čvrstu i kompaktnu koncepcijsku celinu festivala. Uz to, u dva festivalska dana imali smo prilike da vidimo dve predstave Jerneja Lorencija i da tako upoznamo njegov rediteljski stil u ovoj stvaralačkoj fazi. U obe predstave (pa i u *Ilijadi* koja nas je oduševila pre dve godine) Lorenci postavlja na scenu ključne epske priče minimalističkim rediteljskim sredstvima. On iz predstave u predstavu razvija, bolje rečeno svodi svoj rediteljski postupak u okviru koga i glumci svedeno izražavaju svoju scensku prisutnost i radnju. *Carstvo nebesko* počinje tako što glumci u večernjim tj. koncertnim odelima sede u polukrugu naspram publike kao članovi kamernog orkestra. Vizuelni akcenti na kostimu Belinde Radulović su minimalni. Muškarci koji tumače vitezove i velikaše uniformisani su u večernjim odelima, dok su žene obučene raznovrsnije, ali znakovno čisto i u duhu kamernog orkestra: Kosovka Devojka (Nada Šargin) u beloj venčanici, Kneginja Milica (Nataša Ninković) u purpurnoj balskoj haljini, Majka Jugovića (Olga Odanović) u skromnijoj crnini, a Hana Selimović, koja govori pohvalu Knezu Lazaru pa bi mogla biti npr. kaluđerica Jefimija, nosi svečanu crnu haljinu. Oni sede naspram nas i "koncertno" izvode epske stihove poput muzičara koji se kroz izvođenje muzike međusobno prate, nadopunjuju i igraju. Ritam je spor, baš kao i u predstavi *Biblija*, ali se relaksacija postiže ubacivanjem anegdota o tome kako su se glumci upoznali sa epskom poezijom. Razumemo rediteljevu potrebu za unošenjem ličnog radi tumačenje odnosa savremenog čoveka prema epskoj poeziji. Međutim, nameće se pitanje da li se ovakvim postupkom, koji čini predstavu pitkom i prijemčivom, osnovna zamisao delimično banalizuje. U drugom delu (dešava se u sali Bitef teatra), kao u i *Bibliji*, predstava postaje dramatičnija, bučnija (koristi se mikrofon, svira na otvorenim klavirima...), izražajnija, da bi se na kraju, opet kao u *Bibliji*, predstava završila tišim tonom tj. antiklimaksom. Naši glumci, koji nisu skloni pozorišnom minimalizmu, ujednačeno i primereno su se nosili sa postavljenim zadatkom i nastupali kao ansambl. Izbor prave teme u pravo vreme, koja je pritom dobro pozicionirana u okviru ukupne selekcije festivala je dodatna vrednost predstave. Jernej Lorenci i njegov umetnički ansambl pronalaze način da izraze poštovanje prema našoj epskoj tradiciji, ali i da se razračunavaju sa zabludama o patriotizmu, mitovima, smislu ratovanja i koliko je sve to zajedno utkano u svakog pojedinca. Predstava zbog tematike ima potencijal da snažno odjekne u publici, ali je rediteljsko istraživanje forme izašlo u prvi plan. Oni koji

ispitivanje

Foto: Sonja Žugić

Sneg; Istrebljenje...

Foto: Birgit Hupfeld

vole ovakvu vrstu pozorišta rekli bi da reditelj iz predstave u predstavu dosledno vrši prečišćavanje sopstvenog stila. Oni koji ne vole ovakav pristup rekli bi da je u pitanju manir.

ERSAN MONDTAG

Ako smo predstave *Olimp* i *Bibliju* mogli da posmatramo kao istraživanje temeljnih evropskih epskih narativa, a *Carstvo nebesko* kao primenu tog istog principa na našoj epskoj tradiciji, onda bismo preostale tri predstave *Sneg, Istrebljenje* i *(Sa)slušanje* mogli da tumačimo kao odmak od osnovnog koncepcijskog pravca u cilju ispitivanja odnosa narativa kulture Zapadne Evrope i Islama, njihovih međusobnih odnosa i pogrešnih predstava o sebi i drugome koje ponovo dovode do konflikata jačeg i/ili slabijeg intenziteta.

Reditelj Ersan Mondtag bavi se evropsko-islamskim pozorišnim preispitivanjem. Za razliku od Jerneja Lorencija koji iz predstave u predstavu uvežbava svoju rediteljsku "istost", Ersan Mondtag insistira na različitosti stila i pristupa od jedne do druge predstave. Predstava *Sneg* (Talijateatar Hamburg, Nemačka) može se posmatrati kao pozorišni esej na temu istoimenog romana Orhana Pamuka. Tekst govori o veoma važnom problemu: kako fundamentalizam koristeći krinku političke korektnosti i prava na različitost nameće svoje principe i potkopava sekularno društvo. Slušati tekst Orhana Pamuka samo po sebi već je zanimljivo; međutim, reditelj je hteo više od toga. Hteo je da stvori scenski svet koji će isprovocirati novo tumačenje teksta, ali je umesto toga postigao samo da se zbunimo. Scenografija je u plavoj boji i deluje kao nekakva bezvremeno stilizovana tursko-arapska arhitektura dok su glumci i glumice odeveni u jednake čudne kostime – crne haljine sa ogromnim belim perikama na glavi. Kostim, a naročito perike čine da svi glumci izgledaju isto i da se na momente čak i ne zna koji glumac u kom trenutku govori. Zašto? Možemo da nagađamo da je reditelj hteo da kaže da je hidžab za ženu isto što i brkovi i brada za muškarca, da je po likovima pao sneg, da se oni pretvaraju da su iz sadašnjosti, a u stvari su drevne aveti... Jednoobrazne glomazne perike i kostimi poništavanje glumačku individualnost i teraju nas da se bavimo odgonetanjem smisla kostima i scenografije umesto celinom predstave. Drugačiji problem, ali sa, nažalost, istim posledicama po glumačku igru imali smo u predstavi *Istrebljenje* (Koncertteatar Bern, Švajcarska). Glumci imaju upečatljiv kostim i jaku masku, glas čujemo preko razglasa, a titl je tako grozno postavljen da morate da birate da li ćete gledati predstavu bez prevoda ili da čitate titl. Zbog kostima i maske gluma je svedena na pantomimu, a razglas je ubio individualnost ljudskog glasa. Ovakvo "satiranje" glumaca je teško prihvatljivo u našoj pozorišnoj tradiciji, a to je šteta jer je tekst Olge Bah izuzetno zanimljiv, aktuelan, nov i provokativan. Tekst govori o mladim ljudima koji uživaju sve blagodeti zapadne civilizacije i raskrinkavaju manjkavosti tog sveta, njegovu lažnu predstavu o samom sebi, demokratiji i slobodi iza kojih se šunja avet fašizma i samouništenja. Reditelj je u *Istrebljenju* duhovito i inventivno komentarisao tekst dekorom. On je junake koji bi se izvorno mogli naći u nekom hipsterskom kafeu smestio u neku vrstu veštačkog raja po kojem se kreću i seksualno opšte nagi, mladi i lepi ljudi. Međutim skučen, zagušljiv, šaren i natrpan prostor stvara dodatni utisak da su junaci u ovom "rajskom" svetu zatvoreni kao ribice u akvarijumu. To je lucidan i duhovit komentar na narcisoidnu predstavu Zapada o sebi kao ostvarenju svih ljudskih težnji tj. raju na zemlji. Međutim, raj je relativna kategorija i čovek iz raja na kraju uvek bude prognan i nanovo stvoren u novom stanju. Veoma inspirativan tekst, provokativna rediteljska slika zapadnog sveta, lucidno zapažanje kako lažna politička korektnost vodi u totalitarizam i na Istoku i na Zapadu... Još samo da glumci nisu bili "zgnječeni" maskom i kostimom, »

Foto: Marien Bizet

NJEGOVA PRVA NAGRADA: Žaris Lakost

"Nebo nad Bitefom" bio je jedan od programa kojim je Bitef promovisan u regionu, a održan je u Parizu, u Francuskom kulturnom centru Srbije. Ivan Medenica, umetnički direktor ovog festivala, uručio je tom prilikom Specijalnu nagradu Bitefa "Jovan Ćirilov" Žarisu Lakosti za režiju predstave *Svita br.2* koja je prošle godine učestvovala na Bitefu.

Napominjući da mu je ova nagrada dragocena zato što je prva, Žaris Lakost je za "Vreme" rekao da za brojne umetnike njegove generacije "Bitef predstavlja mitski festival" i naglasio da je predstavu *Svita br.2* osim žirija nagradila i publika. "Uvek je dobro kad uspete da doprete i do stručnjaka i do laika. Dok režiram, naravno da razmišljam o publici zato što je predstava, pre svega, odnos između glumaca i publike. Istovremeno, ne pokušavam da se dopadnem publici nego da stvorim predstavu koja nas iznenađuje i koja se sviđa nama samima. Verujem da što se predstava više svidi nama, veće su šanse da se svidi i publici."

Svitu br.2 realizovao je kolektiv "Enciklopedija reči" koji Lakost opisuje kao "projekat započet pre deset godina. Prikupljamo snimke reči raznih vrsta: političke govore, reklame, razgovore, časove fitnesa, jutub klipove... Polazeći od te kolekcije zvukova, pravimo performanse i predstave u kojima glumci reprodukuju, što je vernije moguće, izvornu formu reči: njen ritam, njenu melodiju, njenu tišinu, njen naglasak. To je naš način bavljenja pozorištem: ne koristiti se gotovim tekstom, nego snimcima stvarnog govora." Žaris Lakost je trenutno pred premijerom *Svite br.3*. "Biće to nastavak rada započetog komadima *Svita br.1* i *Svita br.2* i važan pomak u našem radu, budući da sam započeo saradnju sa kompozitorom Pjer-Ivom Maseom. On je komponovao klavirsku pratnju za svaku reč koju interpretiramo, tako da je u pitanju izuzetno muzikalna predstava, skoro pa opera – iako pevači govore, umesto da pevaju. Iskreno sam uzbuđen radom na ovom novom komadu i nadam se da ćemo imati prilike da ga predstavimo beogradskoj publici." ¶

NATAŠA GVOZDENOVIĆ

Foto: Amir Hossein Shojaei

(Sa)Slušanje

mogli smo da uživamo u ovim predstavama i da se radujemo što smo upoznali novu nadu evropske rediteljske scene Ersana Mondtaga.

(SA)SLUŠANJE

Za kraj priče o glavnom programu Bitefa ostavljamo predstavu *(Sa)Slušanje* (tekst i režija Amir Reza Kuhestani, izvođenje Pozorišne kompanije Mehr, Teheran, Iran). Reč je o predstavi koja govori o problemima sa kojima se suočava žena u savremenom iranskom društvu. Drama se dešava u ženskom pansionu. Tokom novogodišnjih praznika, neko je devojci koja je od uprave stekla poverenje i dobila ključeve doma dojavio da se u sobi štićenice Nade čuo muški glas. To je ozbiljan udarac za reputaciju škole i same nastojnice. Kreće istraga. Ispituje se devojka koja je, navodno, poslala dopis (ispostavi se da je ona samo čula, a da je neko drugi potpisavši nju poslao pismo), pa Nada... Od pitanja do pitanja razvija se grozno poništavanje ljudskog dostojanstva, prava na privatnost, lični izbor... Rediteljska sredstva su minimalistička, a gluma namerno svedena s namerom da bude bliska dokumentarnom teatru. Ispitivana Nada stoji na praznoj pozornici, a ona koja ispituje govori iz publike kao da i mi sami ispitujemo nesrećnu devojku. Zatim jedna od devojaka sa kamerom izlazi i tumara hodnikom Ateljea 212 kao da je to dom u kome se dešava radnja. Publika je blagonaklono gledala ovu predstavu o rušenju prava žena u Iranu kao kakvu egzotiku, no setimo se da su slične situacije i ovde bile sasvim moguće i to ne tako davno.

Žao mi je što u ovom prikazu Bitefa ostaje najmanje prostora za programe koji su važni za poziciju Bitefa, kao relevantne društvene činjenice koja okuplja slobodoumni i kreativni deo srpskog pozorišnog prostora koji postoji i bori se za svoj opstanak i između dva festivala. To su Bitef Polifonija, showcase domaćeg pozorišta i Radionica pozorišne kritike. Veliki i značajan festival ne čini samo koncepcija glavnog programa već i prateći programi, koji omogućavaju da se šira pozorišna i kulturna javnost integriše u glavni tok festivala i da se stvaraocima otvori mogućnost za rad i istraživanje. Bitef je ove godine pokazao da je upravo takav festival. ¶

MARINA MILIVOJEVIĆ MAĐAREV

Prisutni a neprimetni

"Želimo prostor za savremeni ples, sistemsku podršku radu plesnih organizacija, da se čuje naše mišljenje kada se odlučuje o plesu i da se nezavisna umetnička scena konačno prihvati kao relevantan i stručan faktor u kulturnoj politici Srbije"

Foto: Milovan Milenković

Na Bitef Polifoniji premijerno je prikazana plesna predstava *Scarpe*, u izvođenju Stanice, Servisa za savremeni ples (koncept i koreografija Jovana Rakić, dramaturgija Marko Pejović). Prošle godine, Staničina predstava *Samo moje* bila je deo glavnog Bitefovog programa. Uzastopno prisustvo Stanice na Bitefu govori o kvalitetu naše savremene plesne scene, ali i skreće pažnju na njenu poziciju u našoj kulturi. Ova druga tema bila je povod razgovora koji sledi.

"VREME": *Scarpe* je istraživačko-kreativni projekat o odnosu ljudskog tela i kulturoloških referenci, socijalnim odnosima i potrebama. Koje teme zanimaju Stanicu?

MARIJANA CVETKOVIĆ: Umetničke i teorijske radove naših programa povezuje kritička pozicija autora i njihovog dela, svest o vremenu i mestu u kojima rade, i koje i sami oblikuju. Ovo se odnosi i na način rada naše organizacije koja je više mreža nego neka okamenjena struktura, više je sistem odnosa među različitim ljudima nego hijerarhija pozicija i uloga. I to utiče na način proizvodnje sadržaja: naš je princip da oblici i načini produkcije svakog rada, umetničkog, teorijskog, svakog događaja i programa moraju da odslikavaju uslove u kojima svako od nas pojedinačno ili svi zajedno radimo. Drugim rečima, ne želimo da proizvodimo *gala* događaje, lažne spektakle i *lepe* radove ako su naši uslovi rada nestabilni do te mere da ne znamo da li ćemo sledećeg meseca uopšte moći da se bavimo istim poslom.

Koliko je savremena plesna scena kod nas prihvaćena?

Teško je danas predstaviti širokoj publici rad koji nije spektakl, koji nije skandal, a koji je kritički, eksperimentalan, dugoročan, edukativan, koji propituje i svesno zaobilazi dominantne načine produkcije i predstavljanja. U medijima i institucijama kulture se sve gore navedeno direktno ili indirektno izbegava zato što kulturna politika promoviše ili tradicionalističke, retrogradne i "patriotske" sadržaje ili, pak, populističke, lake teme koje neće ostaviti nikakvog prostora za postavljanje neugodnih, uznemiravajućih i nekontrolisanih pitanja. Iz te kulturne proističe i me- »

Šta ćemo sa budućnošću

Ovogodišnja Bitef Polifonija, prateći program Bitefa, završena je onako kako je počeo njegov glavni program: predstavom od 24 časa *Ljubav, hleb i priče*. Bio je to ujedno i centralni događaj međunarodnog festivala ExploreZ koji u okviru evropskog projekta *Caravan Next* organizuje ZID teatar – Centar za umetnost i pozorište zajednice iz Amsterdama. Ovo treće izdanje festivala (25. septembar – 1. oktobar) realizovano je u saradnji sa POD teatrom iz Beograda i Bitef Polifonijom.

NIJE BITNO KO SMO I ODAKLE SMO: Detalj sa festivala Foto: Maria Moeales

Dvadesetčetvoročasovni program je otvoren porukom "Nije bitno ko smo i odakle smo".

Prema rečima Sema Bakera, profesionalnog glumca iz Holandije i jednog od osnivača ZID teatra, u ovo podudaranje u trajanju njihove predstave sa *Olimpom* Jana Fabra puka je slučajnost. "Koncept dvadesetčetvoročasovnih predstava postaje popularan u Holandiji, te smo se odlučili da se ove godine upustimo u eksperiment i osmislimo sekvencu sa dramskim, koncertnim i ritualnim elementima", rekao je Baker za "Vreme".

Karolina Spaić, umetnička direktorka ZID teatra, ispričala je da su ovogodišnji performansi kombinacija teksta i ličnih iskaza, balkanske muzike i inostranih zvukova, sa ritualima iz različitih kultura. "Naše pozorište se nalazi u multinacionalnom delu Amsterdama, a u njemu rade glumci, muzičari i igrači – i profesionalni, i naturščici. Osnovno pitanje koje postavljamo je kako spojiti umetnost i običnog čoveka. Mi verujemo da se umetnost menja i sve više približava svim ljudima, jer svi mogu da doprinesu i u njoj učestvuju. To znači rušenje barijera – kulturoloških i ličnih."

Program je otvorila prezentacija *Oči glumca i svet koji se brzo menja* Sema Bakera, za kojom su usledile predstava *Ljubav sada* ZID teatra, pozorišni koncert *Hleb i pesme* u koizvedbi ZID i POD teatra, performansi *Kako sam, takođe, postala rasista a da nisam shvatila,* koju je izvela Andrada Marija Simo i *Intima* Porodice bistrih potoka. Baker objašnjava da, osim spajanja profesionalnog i amaterskog pozorišta, važan element procesa jeste poziv publici da učestvuje. "Na taj način, a naročito kroz ohrabrivanje da se ispričaju lične priče, rušimo zidove između ljudi koji žive zatvoreni u svoje stanove, profesije i društvene grupe", kaže Baker.

"Upravo zbog toga je važan performans *Doručak i priče sa komšilukom*, koji je zatvorio ovaj dvadesetčetvoročasovni program i festival", dodaje Tatjana Pajović iz POD teatra. "Takva specifična vrsta utiska, gde spajamo fizičku i duševnu hranu, treba da nas podseti da čovek nije na zemlji samo da bi jeo hleb, da bi teško živeo i radio, već da ima još ponešto u nama, što treba da se nahrani."

Kroz ovo eksperimentalno festivalsko iskustvo, pod sloganom "Šta ćemo sa budućnošću?" upućen je poziv da se promišljaju novi načini na koje umetnost može doprineti oblikovanju budućnosti sveta, u kojem bi humanistička perspektiva imala centralno mesto. ¶

JOVANA GEORGIEVSKI

dijska politika, pa i ona po istim kriterijumima bira šta će biti proglašeno kulturom. U institucijama u kojima bi trebalo da imamo obilje novih umetničkih praksi, toga nema ni u tragovima. Upravo zato šira publika nema gde da to vidi i da se zainteresuje.

Imajući u vidu vaše učešće u brojnim međunarodnim projektima, stiče se utisak da Stanica ima veći ugled van zemlje nego u Srbiji. Na kojim projektima trenutno radite?

Naše se aktivnosti uglavnom dešavaju u Beogradu, ali je odjek toga veći negde van. Mi podstičemo razvoj i rad umetnika odavde, često angažujući svoja partnerstva, saradnike i institucije sa kojima radimo širom sveta, mreže čiji smo osnivači ili samo članovi. To je veoma dragocen proces koje bi svaka kulturna sredina mogla da poželi, naročito kada posmatramo neke relativno mlade oblasti kakav je kod nas savremeni ples. Ipak, to ovde nije slučaj – ignorisano je naše znanje koje bi moglo da posluži mnogima. S tim je povezan i fenomen odliva mozgova: izuzetni umetnici i teoretičari odlaze jer ovde nemaju uslova za rad, a belom svetu vode institucije, predaju na prestižnim školama i univerzitetima, stvaraju važna dela koja ovde nema ko da prepozna. Baš zbog svega ovoga pokrećemo kampanju *Napravite prostor za ples!* čiji će ključni događaj biti međunarodna konferencija pod nazivom *Nomad Dance Advocates*. To je skup koji organizujemo 20. i 21. oktobra u kulturnom centru Magacin sa svojom regionalnom mrežom Nomad Dance Academy. Okupljamo više od stotinu umetnika, plesnih teoretičara, producenata i stručnjaka, ali i političara, donosilaca odluka i stručnjaka za kulturne politike. Nadamo se da će doći i neko iz Sekretarijata za kulturu Beograda i našeg Ministarstva kulture i informisanja. Želimo da, nakon 12 godina rada, okupimo sve aktere savremene plesne scene i zajedno predložimo mere za konačno uspostavljanje sistema koji će moći da podrži i dalje ohrabri razvoj ovog dinamičnog umetničkog polja. Želimo prostor za savremeni ples, sistemsku podršku radu plesnih organizacija, da se čuje naše mišljenje kada se odlučuje o plesu i da se nezavisna umetnička scena konačno prihvati kao relevantan i stručan faktor u kulturnoj politici Srbije.

S tim u vezi je i vaš regionalni projekat "Generator"...

To je projekat koji smo započeli pre četiri godine sa željom da svoja iskustva

primenimo u radu sa decom. Napravili smo platformu koja nudi resurse za produkciju novih plesnih predstava za decu, za obrazovanje i profesionalni razvoj vaspitača, uvođenje savremenog plesa u škole i slično. Proizveli smo izuzetno vredne priručnike za vaspitače koji im daju mogućnosti da ples i pozorište koriste u svakodnevnom radu sa decom. A za zimu spremamo nove materijale koji će ući u škole, među tinejdžere, i pomoći im da otkriju savremeni ples, ali i poreklo i originalno značenje mnogih urbanih plesova koje oni poznaju samo kroz popularnu muziku ili kulturu. Za nas su to načini promocije i afirmacije savremenog plesa i savremene umetnosti.

Kako aktuelni Nacrt Strategije razvoja kulture Srbije vidi savremenu plesnu scenu?

Savremeni ples je gotovo nevidljiv u Nacrtu Strategije, nazire se ponegde iza termina "umetnička igra", a budućnost koja mu se predviđa je dosta mutna i ne mnogo drugačija od sadašnjosti. Ovo, nažalost, važi i za kulturu u celini – jer ovaj dokument ne pokušava da projektuje budućnost – što bi se od jedne strategije razvoja moralo dobiti, već nas zakucava u sadašnjost ili, mestimično, vraća u davnu prošlost. A drugačije i ne može biti ako razumemo da su Nacrt koji je predat javnosti pisali oni koji o plesu, kao i o mnogo drugih tema, ne znaju mnogo.

Zato se mi zalažemo za participativni rad na tako važnom dokumentu, zalažemo se za to da se konačno i praktično prihvati princip da se za strateške i dugoročne poteze u jednoj oblasti uvek moraju pitati oni koji u toj oblasti rade – ne kroz neka reprezentativna udruženja (koja uglavnom više nemaju takav karakter), već direktno i bez posrednika. U polju savremenog plesa ima dovoljno izuzetno stručnog znanja, međunarodnog iskustva i dragocenih resursa u vidu partnerstava širom sveta – to je naša snaga i argument kojim se predstavljamo kao partner u strateški važnim procesima kakva je strategija razvoja. Želimo da javni i kolektivni interesi budu iznad ličnog i privatnog. ¶

MONIKA HUSAR

Foto: Alcon Entertainment

Da li su ljudi androidi

Da li će večerašnja (četvrtak) premijera nastavka čuvenog *Blade Runnera* Ridlija Skota ponoviti njegov uspeh – videćemo

Trideset pet kalendarskih godina posle nastanka kultnog SF-noar *Istrebljivača* Ridlija Skota (*Blade Runner*, 1982) čija je radnja tada futuristički smeštena u 2019, u našu stvarnu jesen 2017. stiže nastavak Denija Vilneva pod naslovom *Istrebljivač 2049*. Radnja novog filma dešava se trideset filmskih godina kasnije u odnosu na vreme prikazano u prvom filmu. Sve je jasno i dramaturški, a pogotovo produkciono jer je Skotov film već u svoje vreme, uprkos prvobitnom privremenom neuspehu, izgledao kao predviđen za nastavak.

Početak svemu bila je ideja i priča romana Filipa K. Dika *Sanjaju li androidi električne ovce* objavljenog 1968. Dik je jedan od najvažnijih i najplodnijih pisaca SF žanra, slavljen zbog ogromne idejne inventivnosti i tematske kreativnosti, osporavan zbog povremene aljkavosti u literarnim postupcima. Jedna od karakteristika Dikove literature jeste često tretiranje tehničko-tehnoloških činjenica budućnosti kao usavršenog rekvizita i dekora u kojem žive, delaju, misle i osećaju junaci sasvim slični ljudima njegovog vremena. Međutim, glavna tema romana *Sanjaju li androidi...* jeste ispitivanje Diku i njegovoj generaciji poznate ljudskosti i utvrđivanje da li je biologija osnova psihologije, ili je reč o nečem drugom što mogu imati i oni biološki različiti od većine, u konkretnom slučaju misleće mašine tj. androidi.

Film *Istrebljivač* 1982. prevazišao je, smatraju neki, Dikov roman jer je iz njega izbačeno ono što tada savremenog, a zatim sve savremenijeg gledaoca nije preterano zanimalo. Drugi, zainteresovani više za sadržaj filma nego za izgled sveta u budućnosti, smatrali su pak da *Istrebljivač* nije bogzna šta, naročito u poređenju sa tada već uveliko proslavljenom Kjubrikovom *Odisejom u svemiru 2001*, koja je uspešno pomešala autorski i žanrovski obrazac pravljenja filma. Zanimljivo je da film Ridlija Skota, ni upola dobro primljen na svom početku koliko se kasnije proslavio, danas stoji rame »

uz rame s *Odisejom* i smatra se jednim od onih ostvarenja koja su osnova vizuelne prepoznatljivosti savremenog američkog filma.

Filip K. Dik, na žalost ili na sreću, nije dočekao da vidi Skotov film. Umro je te 1982. u svojoj pedeset trećoj godini. I ne samo *Istrebljivača*, Dik nije dočekao da vidi ni kako postaje jedan od pisaca čija dela filmadžije konstantno pomno istražuju nalazeći u njima sve više i više. *Totalni opoziv*, *Suvišni izveštaj*, *Čovek u visokom dvorcu*, samo su neki od ekranizovanih Dikovih naslova.

ZAJEDNO: D. Vilnef, R. Skot, H. Ford i R. Gosling

Ridli Skot, reditelj prvog *Istrebljivača*, danas ima osamdeset godina i radi punom parom. Pre *Istrebljivača* bio je poznat po *Dvoboju do istrebljenja* i *Osmom putniku*. Prvobitni neuspeh *Istrebljivača* naučio ga je, kaže, da tera po svom i ignoriše kritičare. Od tad je režirao još 18 filmova različitih žanrova (*Telma i Luiz*, *Pad crnog jastreba*, *Marsovac*...) i barem po broju prodatih bioskopskih ulaznica postao je najuspešniji britanski reditelj u Holivudu. Oko drugog *Istrebljivača* dugo se pregovaralo, bilo je puno zainteresovanih, no konačno je za reditelja odabran Kanađanin francuskog porekla Deni Vilnef (*Zgarišta*, *Zatvorenici*, *Neprijatelj*), a Skot je preuzeo poziciju jednog od izvršnih producenata ovog projekta. Zanimljivo je da omiljeni film Denija Vilnefa nije Skotov *Istrebljivač* ili neki drugi film drugog reditelja, nego baš *Odiseja u svemiru 2001*. Uz to, Vilnef smatra da je film pop kultura i da je podela na autorski i žanrovski film lažna jer je film – film. To možda i jeste tako, ali izjavljivanje takvog stava i insistiranje na njemu traži da se na njega obrati pažnja. Najzad, spomenimo tvorce priče: scenario su napisali Majkl Grin, specijalista za TV-serije, i Hempton Fenčer, glumac i pisac koji je bio scenarista prvog *Istrebljivača* zajedno sa Dejvidom Vebom Piplsom, ozbiljnim scenaristom koji je između ostalog potpisan na *12 majmuna* Terija Gilijema i istoimenoj TV-seriji, na *Neoproštenom* Klinta Istvuda, na filmu *Žena soko* Ričarda Donera. Kako se Fenčer snašao bez Piplsa i kako je potonjeg zamenio Grin, videćemo. U jednom od intervjua, reditelj Vilnef izjavio je da radeći male i jeftine filmove nije imao vremena za rad sa glumcima, dok je sa snimateljima, montažerima i kompozitorima uvek imao odličnu saradnju. Može biti da mu je Hempton Fenčer sa svojim glumačkim i scenarističkim iskustvom bio dragocen saradnik. Videćemo. Scenario je, navodno, pisan isključivo i samo za Rajana Goslinga (*La la lend*, *Fini momci*, *Ta luda ljubav*) i da Gosling nije prihvatio ulogu, sve bi se pisalo nanovo. Šta je to što Gosling ima, a nijedan drugi glumac nema, takođe ćemo videti.

Najzad, vratimo se idejnom predlošku iz Dikovog romana. "Ja ne verujem u budućnost sveta. Čovek je svoju šansu prokockao. Samo je pitanje koliko će moći da produži svoj mandat pokušavajući da se spase, ne samo na nivou zagađenja – mnogo je strašnije unutrašnje zagađenje koje smo doživeli. Mi smo postavili potpuno pogrešne ideale, uništili smo sve referentne tačke koje sačinjavaju bitnu osobinu čoveka kao dobronamernog, toplog, istinoljubivog bića, uništili smo osobu koja pokušava da unapredi život pravim argumentima i pravim metodima. Mi smo se odrekli osećajnosti! Osećajnost i empatija su zapravo osobine slabih, čitav svet se odriče te mekoće, te sentimentalno-ljigave potrebe čoveka da bude istinit. Ta vrsta ljudi, sa tim rekvizitarijem, tretira se kao invaliditetna. Njih više nigde nema, ti ljudi su emigrirali, mislim da su negde otišli iz života, a ako su i živi, oni su odavno mrtvi."

Ovo nisu reči reditelja Vilneva ili Skota, nisu čak ni reči legende SF-a po čijem je romanu *Sanjaju li androidi električne ovce* nastao prvi *Istrebljivač*. To su reči reditelja Miše Radivojevića (intervju 2011). Čovek je sam u rođenju i smrti, u ideji nikada. A kako je s androidima? Videćemo. ¶

VLADISLAVA VOJNOVIĆ

Izložba

Život ne

Kavandoli i njegova čuvena *La Linea* na radovima svetskih i naših strip crtača okosnica su pančevačkog Nova festivala

Osvaldo Kavandoli – Kava i njegova *La Linea* tema su izložbe "Živeo Kavandoli! – Hod po beskonačnoj liniji" koja po svetu priča o ovom čuvenom animatoru i njegovom čovečuljku. Trenutno je u Pančevu (3–15. oktobar), kao okosnica Nova festivala u organizaciji KomunikArta. Izloženi su radovi 100 umetnika iz sveta, najviše iz Italije, ali i iz SAD, Japana, Francuske, Švajcarske, sa Kosova, iz Danske, Brazila, Rumunije... inspirisani Kavinom La Lineom. Na izložbi u Pančevu pridružili su im se i naši autori (Zograf, Nikola Vitković, Marko Malk, Boris Stanić, Wostok, Ana Petrović...).

Izložba je nastala u italijanskom gradu Breši, kao projekat Muzeja industrije i rada. Ne treba da čudi zašto je institucija ovakve koncepcije preuzela na sebe da promoviše tvorevinu iz sveta stripa i ilustracije. Osvaldo Kavandoli je od Drugog svetskog rata radio u industriji reklame, a *La Linea* je 1969. izvorno osmišljena kao zaštitno lice fabrike ekspres lonaca "Lagostina". Na početku karijere je radio tehničke crteže za "Alfa Romeo", da bi od 1949. godine počeo aktivno da se bavi animacijom. Učestvovao je u nastanku prvog italijanskog dugometražnog animiranog filma u boji *Fratelli Dinamite* u režiji Tonija Pagota, autor je kratkih reklamnih animiranih filmova koji su prvo prikazivani pred bioskopske projekcije, a potom i na italijanskoj televiziji RAI. Stvaranje *La Linee* 1969. godine za "Lagostinu" je prekretnica njegove karijere. Nakon osam godina, Kavandoli prekida saradnju sa "Lagostinom" i okreće

prekidne linije

AUTOR I NJEGOV JUNAK: Kavandoli i La Linea

U ČAST KAVANDOLIJA: Zograf i Pjero Tonin

se stvaranju kratkih animiranih geg-filmova koji postižu izuzetnu popularnost u inostranstvu. Nižu se festivalske nagrade u Anesiju i Zagrebu, spinof varijacije *Linije* – tri erotske (*Sexilinea*, *Eroslinea* i *Pornolinea*) i 26 epizoda istorijske retrospektive, *La Linea History*.

Kavandoli je u svom stanu u Milanu, u tradicionalnoj celuloidnoj tehnici, stvorio skoro samostalno preko 200 epizoda *Linije*. Preminuo je 2007. godine, pa je izložba "Živeo Kavandoli! – Hod po beskonačnoj liniji" ujedno i obeležavanje desetogodišnjice Kavandolijeve smrti. U centralnoj sobi milanskog muzeja stripa WOW Spazio Fumetto čuva se Kavin sto za animaciju sa jednom od originalnih folija *Linije*.

Linija je bila jednostavnog dizajna – neprekidna linija koju iscrtava Kavina ruka proteže se na ekranu, a njen sastavni deo je čovečuljak kao osnovni lik animacije. Čovečuljak hoda, nailazi na prepreke, ljuti se, svađa, raduje, smeje, strahuje da ne padne sa ivice; i u stalnoj je interakciji sa svojim tvorcem koji mu po potrebi olakšava ili otežava put. Govor je nerazumljiv, gestikulacija ekspresivna, boja ekrana se menja shodno raspoloženju glavnog junaka, a fraza "barum, barum" s kojom su počinjale epizode urezala se u pamćenje. Oni koji su ga poznavali tvrde da je Kava Linija, i obratno. Delili su isti temperament, pogled na svet i suočavanje s njim.

Po rečima organizatora, ideja o dovođenju izložbe iz Breše u Srbiju potekla je od urednika strip programa Nova festivala Saše Rakezića / Aleksandra Zografa. Na festivalu će gostovati Kavin sin Serđo Kavandoli i strip autor Pjero Tonin, najavljeno je predavanje "Priče svedenih formi" arheologa dr Adama Crnobrnje o sličnosti u formi vinčanskih figura sa lokaliteta Crkvine i Kavandolijeve *Linije*, kao i serija predavanja "*La Linea* i marketing: Kako oživeti neživo" koju je osmislio pisac i kreativni strateg Lazar Džamić.

Kao marketinški trik, satirična animacija, metafora života ili simbol svedenog dizajna, *Linija* je postala slojevita tvorevina u svetu animacije i stripa. U njoj se može prepoznati višeznačje kakvo se sreće u vrhunskim umetničkim delima. A sve to je postigao jedan čovek u malom stanu u Milanu, radeći sam za stolom za animaciju. ¶

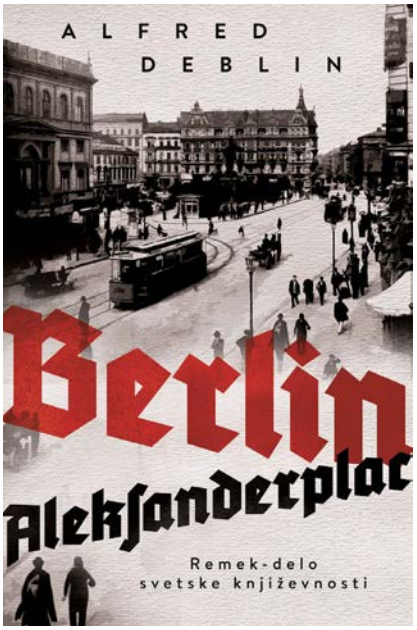
NIKOLA DRAGOMIROVIĆ

Velegrad pred fajront

Alfred Deblin veličanstveno inovativno, a bez napornih "avangardističkih" kerefeka, kroz sudbinu sitnog, naivnog lupeža Biberkopfa portretira jedan grad i jednu epohu, ono što zalazi i ono što izranja iza horizonta

Idu dva anđela pored njega, zovu se Sarug i Terah, i razgovaraju jedan s drugim, Franc stoji u gomili, ulazi u gomilu, nem je, ali oni čuju kako divlje urla. Panduri patroliraju kraj njega, ne prepoznaju Franca. Dva anđela idu uz njega.

Zašto dva anđela idu uz njega i kakva je to detinjarija, zašto bi anđeli išli uz jednog čoveka, dva anđela na Aleksanderplacu u Berlinu 1928, pored jednog nekadašnjeg ubice iz nehata, sadašnjeg provalnika i kuplera. Da, ova priča o Francu Biberkopfu, o njegovoj teškoj, istinitoj i poučnoj egzistenciji već je dotle napredovala. Što se Franc Biberkopf više guši i penuši, sve je jasnije i jasnije. Bliži se tački kada će se sve rasvetliti.

Ima na početku jedne već davne pesme Igija Popa (Mixin' the Colors) ovakav motiv: "A new mix of races is takin' place/ It's what Hitler didn't like/ And it makes a pretty sight". Zašto li mi je ovo palo na pamet pri novom čitanju (takođe novog prevoda) *Berlin Aleksanderplaca* Alfreda Deblina (preveo Nikola Jordanov; Laguna, Beograd 2017), kad *niđe veze*? Verovatno zato što me je pogonila radoznalost malo morbidne naravi: da li se ovaj roman – prvi put objavljen 1929. – ikada našao u rukama Adolfa Hitlera, manijakalne zamlate iz Braunaua na Inu, koja se preko carske Vijene i Minhena spremala na definitivno pokoravanje Berlina? Ako jeste, mora da je pobesneo, na onaj način koji će kasnije biti tako seksi gomilama zatelebanih wanna-be robinja arijevskog kulta plodnosti. Jer, taj je Berlin, donesen s dubokom, a nesetimentalnom ljubavlju poznavaoca, istinska metropola najviše svetske klase, a samim je tim *nečist*, bastardan, haotičan, anarhičan, kreativan na opasan način i opasan na kreativan način; to jest, taj je Berlin iz (polu)finalnih godina Vajmarske republike sve ono što histerični filistar mora mrzeti iz dna duše, ako se to nešto krzljavo što je isfrustrirani Hitlerčić imao uopšte tako može zvati; a taj roman koji Berlin i jedan njegov trg ima u nazivu mora biti predmetom osobite mržnje jer takvom Berlinu podiže spomenik, Berlinu i njegovim ljudima, i to ne onim "uzvišenim" nego poniženim i uvređenim, u neku ruku čak nedostojnim, ako čovek može da bude nedostojan. Uostalom, goreo je i *Berlin Aleksanderplac* na lomačama kad je tome došao vakat, kao i sve što je vredelo u nemačkoj kulturi i duhu – što će reći da su plameni jezici lizali do neba – a Deblin je već 28. februara 1933. utekao u Švajcarsku, potom Francusku i Ameriku, što dalje od štakorskih kandžica gornjoaustrijskog pizdeka i njegovih asasina. Ne, nikako nije mogao Hitler voleti ni takav Berlin ni takav roman o Berlinu; valjalo je prvog preurediti po svojoj meri, a drugog spaliti. Samo što su ga i jedan i drugi zeznuli, pa su ga nadživeli, u svakom smislu.

U kulturno-emotivni prtljag moje generacije *Berlin Aleksanderplac* ušao je kao TV serija velikog Rajnera Vernera Fasbindera, zbog koje se ostajalo kod kuće pred televizorom onda kad se inače kod kuće nikako ne ostaje, nego se hrli napolje (dok jedan Jura iz Sesvetskog Kraljevca peva "*shodno tome*/ zbogom dome, izlazim van"), ali je i roman vrlo brzo zauzeo još jedno od počasnih mesta u mojoj mladićkoj biblioteci, onaj iz edicije Njemački roman u deset knjiga, prijevod Snješke Knežević, Sveučilišna naklada Liber 1979. I ostao tamo dok i njega nije *raspršilo*, kao i sve drugo.

Ova je knjiga posle reizdavana još mnogo puta, čak i u Srbiji ("Rende"), uvek u tom prevodu, a ovaj Nikole Jordanova je prvi, štono se kaže, "srpski", ali nije mu to vrlina, nego to što je kadar da *iznese* ovu veliku, na prvih šest pogleda gotovo lepršavu, a potmulo tako tešku knjigu. Nemački, doduše, ne divanim, ali o srpskom ponešto znam, i stojim vam dobar da je ovo prevod dostojan romana, prevod koji u potpunosti prati veličanstvenu, zaumnu, beskrajno pronicljivu i mudru duhovitost Deblinovu, onaj najtananiji sloj genijalnog romana kojem čak ni jedan Fasbinder nije mogao u svemu da parira, prosto zato što ima nešto, mnogo šta, što samo literatura može, i basta. Jer, ko će nego pisac, ako je Deblin ili deblinskog ranga, tako brinuti o svojem razmetnom sinu Francu Biberkopfu da mu čak i anđele podari, i da mu se nađe u još bezbroj najnezgodnijih situacija, uvek na naizgled ironijskoj distanci, nikada ne gubeći iz vida kolika je to zamlata, taj Biberkopf Franc, i koliko je srećniji seronja nego što bi mogao da bude ili, ne daj bože, da od sudbine traži? A Franc stalno nešto od života i sudbine traži, ponekad je i zadovoljan, češće mu se čini da je zakinut, mada je i piscu i njegovom čitaocu neretko nejasno zašto Franc uopšte misli da mu bilo šta *prirodno* pripada (osim "hleba s puterom"), ali nije li tako i s mnogima "boljim" od jednog velegradskog mutljaroša, pa šta sad?

A Franca na početku romana dočekujemo na kapiji zatvora Tegel, gde je odgulio robiju zbog ubistva (od batina!) svoje dragane, takođe ne baš cvećke; vrativ-

Foto: Wikipedia

ši se u civilni život, zidar i fizikalac opšte prakse, snažni i u jednom podvučenom sloju duše nepopravljivo naivni Franc se zaklinje da će od sada pa zauvek živeti čestito, pa makar i gladovao, kloneći se nevolja. I neko mu vreme to i polazi za rukom, ali onda počinju da ga lome, lome, dok ga ne slome... Ko to? Velegrad, besparica i besposlica, ekonomska kriza, *loše društvo*, sopstvene želje i potrebe, iluzije i iskušenja. Deblin nas sigurnom rukom, dobroćudno pokroviteljskim naratorskim glasom, vodi kroz Biberkopfove uspone i posrtanja, kroz polulegalni polusvet koji poluživotari od poluposlova i okuplja se po polupajzlovima poluperiferije jedne koliko do juče još polumetropole koja ubrzano raste i prolepšava se, kopa se metro, automobili trube i tramvaji cinciliču na sve strane, u klubovima se pleše do jutra ne sve dekadentne ritmove sveta, u zadimljenim kafanama raspredaju se svetska pitanja, skenjani ratni veterani i rodoljubi opšte prakse proklinju mrske strane sile koje su poraženu Otadžbinu ostavile u ritama, a još više domaći plutokratski i, dakako, jevrejski nakot, koji – je li tako, Helmute, tako je moj Hajnriše, halo Helga, dajder još po dva piva – urotnički vlada preko novca, medija, industrije... preko svega što je malom i čestitom narodskom nemačkom čoveku nedostupno i uskraćeno. Bubnjevi nacista čuju se sve glasnije, eno ih čas iz ovog, čas iz onog ugla, i Franc će neko vreme, hleba radi, prodavati njihove novine po ulicama i kafanama, nudeći ih čak i jevrejskim poznanicima koji su mu se našli u nevolji, jer je Franc jedno političko govedo, ono koje ne shvata ozbiljno konsekvence bilo kojeg učenja i uverenja, ali goveče u osnovi dobrodušno, apolitično. Na drugoj su strani *crveni*, oni koji bi kapitalističkoj nemani odsekli glavu s druge strane, nadajući se dosezanju Raja zemaljskog kao u matuški Rusiji, hiljade breza i još toliko lipa daleko od Unter den Linden. Neka, približiće se jednom, kad onaj Hitler izbesni svoje... Pa će i Aleksanderplac imati čudnu sudbinu u toj nekoj nezamislivoj budućnosti, raščerečen Zidom, ali pustimo to, ovo je konac dvadesetih, a Deblin revolucionarno inovativno, ali bez ikakvih napornih "avangardističkih" kerefeka, u tekst romana inkorporira ne samo jezik ulice i kafane, ideoloških raspri i kriminalnih planova, nego i jezik reklame (za bilo šta – šampon, biftek, tablete protiv bolova), jezik radija, jezik šlagera, jezik biblijski i sleng grešnički, a isto tako i snažne, ekspresivne prizore, ili čitave podugačke scene, rasprostrte i na po desetak stranica, o recimo klanju životinja u kakvoj klanici berlinskoj, ili o mreži linija gradskog saobraćaja, ili o medicinskim fenomenima kojekakvim (sam Deblin bio je lekar, kao Čehov) i o svemu drugome između neba i zemlje što može poslužiti kao dragocen detalj u ovoj fresci na pet stotina strana, a da nijedna nije odveć i da nijedna nije tu ne zna se zašto, nego su sve do jedne skladno uklopljene u veličanstvenu simfoniju jednog grada i zemlje na (još jednom) raskršću kojeg možda nije i svesna, jedne epohe koja je razigrana, lujkasta, pomalo prenapregnuto slobodna, no u zasenku potajice brutalna, kao da već sluti stropošt u mrak i varvarstvo i ništavilo koje čeka iza ugla; ma šta čeka, eno ga gde već uveliko trubi, bubnja i maršira.

No, opet, svi ti "svetskoistorijski" slojevi delom su samo stvar naratorove volje, drugim delom, pak, stvar naknadnih učitavanja. Nema u ovom romanu za koji je gotovo banalno reći da je remek-delo gotovo nikoga među protagonistima ko zna tri reči na latinskom, nikoga ko je bar u gimnaziji daleko dogurao, gotovo nikoga ko se bavi "apstraktnim" idejama osim na najprizemniji aktivistički način; Franc i njegovo okruženje sitnih i osrednjih murdara mahom su pristalice "u se, na se i poda se" filozofije, njihov svet omeđen je time, ali se kroz priču o Francu zadivljujuće jasno zrcali jedna... pa, hajde, *jedna epoha*, mada bi Deblin, slutim, umro od smeha na to, jer bi mu delovalo odviše pompezno, i bio bi u pravu, nema sumnje.

Šta od velike nemačke međuratne literature uopšte može stati uz bok Deblinovom berlinskom monumentu? Tomas Man, mladi Kaneti (retrospektivno!), Muzil... Pa, teško da ima još nešto, čak i u tako impresivnom izboru kakav se nudi. Da sam opet onako mlad kao kad sam prvi put gledao i čitao *Berlin Aleksanderplac*, razne bih stvari, verujem, u životu drugačije učinio, a jedna od njih je i ta da bih naučio nemački, bih, majke mi, da pročitam ovaj roman na jeziku Franca Biberkopfa, pa taman ga posle i zaboravio, jezik, ne roman, šta ima veze, vredelo bi. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Olji nije potrebno prezime

Do novembra, u Istorijskom muzeju Srbije traje izložba "Zaostavština Olje Ivanjicki". Od kraja marta, kad je otvorena, videlo ju je oko 20.000 ljudi

Ovo je najveća Oljina izložba do danas, kaže Suzana Spasić, saradnica na izložbi, direktorka Fonda Olge Olje Ivanjicki i poslednjih 15 godina slikarkina saradnica. Prvi put je prikazano ne samo likovno delo nego je ilustrovan i njen život, način razmišljanja i sve ono što je činilo jednu od ličnosti koje su obeležile Beograd u drugoj polovini 20. veka. Izloženi su oko 200 umetničkih dela, dok zaostavština broji više od 700 slika, crteža, skica i svega onoga što je ostalo u ateljeu posle njene smrti. Izložen je deo biblioteke, odeća po kojoj je bila prepoznatljiva, deo nakita, sitnice koje su činile njen život, deo kolekcije antikviteta koje je skupljala.

Ova izložba je prilika da se vide dela ove velike slikarke koja se, umesto u okviru neke stalne postavke, čuvaju u depoima Istorijskog muzeja. Suzana Spasić podseća da zaostavština Olje Ivanjicki "nije još do kraja rešena u sudu, iako su Republika Srbija i Fond Olge Olje Ivanjicki u suštini na istom zadatku, da ta dela ostanu sačuvana kao kompletna zaostavština i da postanu u nekom trenutku samostalna jedinica, što bi Olja rekla – muzej. Srećna okolnost je da se sve nalazi u muzeju, da posle njene smrti 2009. godine nije ništa ostalo u ateljeu prepušteno zubu vremena i propadanju. Istorijski muzej odgovorno brine o toj imovini i naša zajednička ideja i povod ove izložbe jeste da pokažemo javnosti da je zaostavština ogromna i da čini izuzetnu celinu u našoj kulturnoj baštini. Bilo bi lepo da se ubrza rešenje koje su ponudili Muzej i Fondacija, da Istorijski muzej Srbije postane vlasnik imovine, pa da se u okviru njega organizuje postavka o Olji kao posebna celina. Država i mi jesmo u sudu suprotstavljene strane, jer to neko mora da bude, ali je država svih ovih godina odvajala sredstva za čuvanje te imovine, odredila je državni muzej, pa smo u suštini na istom zadatku."

Suzana Spasić navodi da je Fond organizovao 35 izložbi manjeg obima prikazujući Oljine slike uglavnom iz privatnih kolekcija. Izložbe su bile u mnogim gradovima Srbije i u nekim gradovima u svetu: u Parizu, Vašingtonu, Stokholmu, čak i u Adis Abebi u Francuskom kulturnom centru. "Trudili smo se da Olja ne bude zaboravljena svih ovih godina. Sada ova, 36. izložba, u Istorijskom muzeju Srbije kao najveća, pokazala je da Olja nije zaboravljena i ljudi reaguju sa velikim pijetetom, ponekad se i rasplaču, izlaze potpuno opčinjeni tim njenim svetom. Zaborav je veliki neprijatelj umetnika i umetničkih zaostavština, a naš veliki trud i izložba pokazali su da je Olja živa. Nije lako držati sedam meseci izložbu jednog umetnika u gradu. Ako se potom sve vrati u depo, vratiće se, ali ćemo mi nastaviti da radimo onako kako smo i do sada. Ono što nas kao Fondaciju koju je Olja osnovala donekle onemogućava u radu jeste nerešena zaostavština, pa radimo maltene bez novca. Snalazimo se zahvaljujući donatorima i saradnji sa drugim institucijama kulture."

JEDNO OD OLJINIH INTERESOVANJA: Detalj sa izložbe
Foto: Istorijski muzej Srbije

Ono što je najuočljivije na izložbi jeste različitost Oljinih interesovanja: šezdesetih godina je smišljala tzv. kontaktore, projekte za proširenje mogućnosti ljudskih čula i tela koje je koncipirala na futuristički način, poslednjih godina je radila tri revije istorijskog karaktera za modnu kuću Mona: "Teslu", "Njegoša" i "Srpsko carstvo", a pre toga čak i pomalo futuristička ali ostvariva arhitektonska idejna rešenja – projekat za Njujork, za most u Beogradu, čak i jednu građevinu za Mars. "Olja je volela da se oproba u svemu. Smatrala je da umetnike određuje Pikasova rečenica: 'Nijedan dan bez crte, nijedan dan bez reči.' Ako i nije slikala, ona je imala bogat društveni život. Pisala je. Poslednjih godina je govorila u diktafon, pa je tako napravila dve knjige poema i proznih zapisa. Ostavila je mnogo toga na različitim poljima, filozofski sagledavajući svet oko sebe, beležeći vreme u kome živi. Još kao studentkinja išla je da planinari. Kada sam to saznala bilo mi je začuđujuće, s obzirom da ju je nekada mrzelo da otpešači i do Narodnog pozorišta. Objasnila mi je da je nije interesovalo planinarenje, već osvajanje vr-

SVE O OLJI: Suzana Spasić, direktorka Fonda Olge Olje Ivanjicki Foto: Tamara Ognjević

hova, da sebi zada cilj i onda se natera da ga ispuni. Mislim da je to filozofija njenog trajanja i svega što je uspela da uradi za 60 godina stvaranja. Neke su procene da je imala 30 hiljada umetničkih dela, a to je zadivljujući broj, ogroman", priča Suzana Spasić.

Tokom trajanja Oljine izložbe (do novembra) Istorijski muzej je petkom organizovao stručno vođenje. Suzana Spasić priča da je "jedan od posetilaca, gospodin koji Olju pamti, da kažem iz nekih davnijih vremena, rekao: 'Kada Olja Ivanjicki od Kalemegdana krene Knez Mihailovom, kod Palate Albanija se čuje: evo ide Olja! Njoj nije bilo potrebno prezime.' Znala je kako da se obuče da privuče pažnju. Volim da kažem da je to marketinški potez Olje Ivanjicki u vreme kada mediji nisu bili takvi kakvi su danas, kada nije bilo lako privući pažnju običnog sveta, koji nema nikakve veze sa galerijama, sa izložbama i umetnicima. Možda su je nekada i optuživali, prozivali što umetnost promoviše na taj način, preko medija, televizije, oblačenja, šljokica, bižuterije, šešira. Ali setimo se da je mnogo devojaka otišlo na likovnu akademiju zato što su čule da postoji jedna tako glamurozna slikarka. Na jednom od vođenja pričali smo o izložbi iz 1964. godine i Oljinom prvom skandalu u Beogradu kojim privlači pažnju šire publike spaljivanjem lutke dvojnice. To je bio prvi performans u posleratnom Beogradu, desetak godina pre generacije kojoj pripada Marina Abramović. Jedan drugi gospodin je priznao: 'Ja sam bio na toj izložbi i u knjizi utisaka sam ostavio negativan komentar. Tek sam sada shvatio da ona nije htela nikakve novotarije sa Zapada, nego da je provocirala da bismo je upoznali, da bismo je zapamtili. I ja sam je od tada zapamtio, to je činjenica.'"

I inače, priča naša sagovornica, Olja je imala otvoren um, bila je prvi umetnik koji je otišao u Ameriku posle rata, kao Fordov stipendista. "To je možda najlepše vreme SAD, kada stvaraju Raušenberg, Vorhol, kada se razvija pop art, dok je ovde bio prvo socrealizam, pa apstraktno slikarstvo. A Olja odlazi u Ameriku i vidi da je skoro sve moguće. I ima potrebu da ovom ambijentu pokaže da može i na drugi način da se umetnički deluje. Tako je donela i performans, pokušavajući da izazove pažnju, možda neki bunt, možda da napravi neki pomak u toj umetnosti. Na kraju, postala je sopstveni projekat, ona je bila performans za sebe, imala je izvesnu magiju. Bila je od onih hrabrih koji su osvajali slobode posle Drugog svetskog rata. Godine 1957. zapisuje da treba istrajati na putu do građevine sinteze. A građevina sinteze je ono što mi danas zovemo muzej Olje Ivanjicki. U suštini, to je jedna duhovna građevina – kako živeti, kako stvarati i kako istrajati na putu. Njen motiv života je bio trajanje, a ne uspeh." ¶

SLAĐANA DIMITRIJEVIĆ

Tekst je nastao u okviru projekta "S muzejima kroz izložbe – Upoznavanje muzejskog nasleđa Srbije".
Projekat je sufinansiran iz budžeta Republike Srbije – Ministarstva kulture i informisanja.
Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva

jdp.rs

JUGOSLOVENSKO DRAMSKO POZORIŠTE

REPERTOAR
OKTOBAR 2017.

Alen Lajtmen
AJNŠTAJNOVI SNOVI
Režija: Slobodan Unkovski

PREMIJERA 15. OKTOBRA
Reprize: 18. i 20. oktobra 2017.

Scena „Ljuba Tadić"

2. Ponedeljak u 20.00	TARTIF
4. Sreda u 20.00	DON ŽUAN
6. Petak u 20.00	TAKO JE (AKO VAM SE TAKO ČINI)
8. Nedelja u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
15. Nedelja u 20.00	AJNŠTAJNOVI SNOVI premijera
16. Ponedeljak u 12.00	PREDAVANJE: ALEN LAJTMEN AUTOR AJNŠTAJNOVIH SNOVA - FIZIČAR KAO ROMANOPISAC
18. Sreda u 20.00	AJNŠTAJNOVI SNOVI
19. Četvrtak u 20.00	HOTEL SLOBODAN PROMET
20. Petak u 20.00	AJNŠTAJNOVI SNOVI
21. Subota u 21.00	LP DUO: KVANTNA MUZIKA AUDIOVIZUELNI KONCERT ZA DVA HIBRIDNA KLAVIRA
23. Ponedeljak u 20.00	VEČE SA HERTOM MILER - LOGIKA 29. FEBRUARA
24. Utorak u 20.00	SLUČAJNA SMRT JEDNOG ANARHISTE
25. Sreda u 20.00	SUMNJIVO LICE
26. Četvrtak u 20.00	POD ŽRVNJEM
27. Petak u 20.00	HAMLET
28. Subota u 20.00	HAMLET *
29. Nedelja u 20.00	SKAKAVCI *
30. Ponedeljak u 20.00	ZA ŠTA BISTE DALI SVOJ ŽIVOT? East West Center Sarajevo (BiH) Pozorište Promena Novi Sad (Srbija)
31. Utorak u 20.00	SLUČAJNA SMRT JEDNOG ANARHISTE

JDP titluje predstave na engleski jezik (*)

Studio JDP

10. Utorak u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
11. Sreda u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
19. Četvrtak u 20.30	WHAT THE FUCK ARE WE DOING HERE? (nezavisna produkcija „Mikser House", predstava je na engleskom jeziku bez prevoda)
27. Petak u 20.30	WHAT THE FUCK ARE WE DOING HERE? (nezavisna produkcija „Mikser House", predstava je na engleskom jeziku bez prevoda)

Gostovanja

21.	TAKO JE (AKO VAM SE TAKO ČINI) 25. Međunarodni festival klasike „Vršačka pozorišna jesen" Narodno pozorište „Sterija" Vršac
24.	TAKO JE (AKO VAM SE TAKO ČINI) Hrvatsko narodno kazalište (Zagreb, Hrvatska)

50% POPUSTA
za kupovinu ulaznica
na dan predstave

DOSTAVLJAMO VAM ULAZNICE NA ŽELJENU ADRESU!

Vaš lični blagajnik
069 26 44 447

Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 15h i od 17h do početka predstave
nedelja od 17h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447
Kralja Milana 50

Beograd
www.beograd.rs

Raiffeisen BANK

Misliti bez oslonca

Misliti, za njega je uvek značilo misliti politički. Ne proizvoljno, nego odgovorno

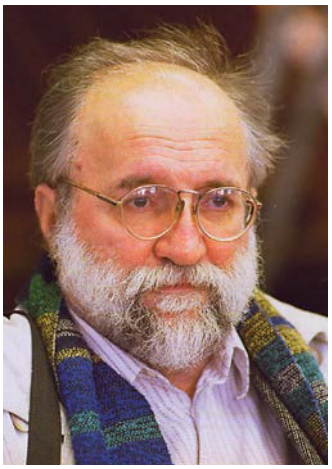

Foto: Peđa Milosavljević

Verovatno nijedan filozof na domaćoj sceni nije uspeo da pomiri filozofsku i građansku egzistenciju na onaj način na koji je to uradio Milorad Belanačić. Filozofirati za njega nije značilo zatvoriti se u manastirsku ćeliju i tu, u tišini i spokoju, daleko od razuzdane gomile, zagledan u sopstvenu bogatu unutrašnjost, kontemplirati večne istine i idealna značenja. Upravo suprotno. Filozofirati za njega je značilo izložiti se brutalnoj stvarnosti, iskušati sopstveno mišljenje na trgu, tamo gde vri i tamo gde svako hoće da te nadglasa, tamo gde se kupuje i prodaje, tamo gde niko (unapred) nije nevin. Misliti, za njega je uvek značilo misliti politički. Ne proizvoljno, nego odgovorno, onako kako se učilo u francuskoj filozofskoj školi mišljenja.

U Parizu sluša Vladimira Jankelevića, svoju prvu knjigu piše o hermeneutici Pola Rikera, što stvara odlične pretpostavke da među prvima na ovim prostorima, krajem sedamdesetih godina prošloga veka, otkrije francuski poststrukturalizam. Žak Derida postaje njegov Vergilije, barem dok Belančić uči ples mišljenja, dok se privikava na korake i okrete dekonstrukcije, ravnodušan kako prema ideologizovanom marksizmu, tako i prema mračnjačkom hajdegerijanstvu. (*Nota bene*: poznavao je odlično i Marksove i Hajdegerove tekstove.) Radeći na Trećem programu Radio Beograda – sa slavnom ekipom koja je još u Jugoslaviji stvorila jedno od najčvršćih intelektualnih pribežišta protiv nagomilanih gluposti – Mida Belančić je i sam postao nekom vrstom nenametljivog vodiča kroz zakučastu misao francuskih majstora-filozofa. Biti dekonstruktivistom, a on je to bio, značilo je probijati se kroz ruševine ondašnjeg građanskog života razorenog kako ratovima tako i proizvoljnim nametanjem ubilačkih identiteta. To je značilo ne odustati od slobode ni po koju cenu. To je značilo misliti bez čvrstih oslonaca.

Valjda zbog svega toga akademska zajednica, duboko zabrinuta za svoj identitet, nikada ga nije prihvatila kao sebi ravnog. (Nije uočeno da ga je ta okolnost naročito uzdrmala.) Čvrsta filozofska zdanja smatrao je tek materijalom za razgradnju (zato pažljivo treba čitati njegove tekstove o Kantu i Hegelu), a ideološke tvorevine koje počivaju na nacionalnim, verskim ili polnim identitetima – osinjakom, skloništem za ništarije. Iz njegovog pera izašli su ozbiljni tekstovi o dekonstrukciji (kao nepotkupljivoj konstrukciji), o demokratiji *kao* dekonstrukciji, o identitetima kao stvrdnutom, neživom, a opasnom mišljenju, izašle su polemičke studije i monografije poput one o delu Radomira Konstantinovića. Ali pre svega i iznad svega, ostavio nam je taj mirni čovek, tu, u svojim staloženim, neužurbanim rečenicama, u tim uporno ispisivanim redovima, takvu strast za mišljenjem i slobodom (što je za Midu bilo isto), da njegove knjige, bez bojazni od preterivanja, možemo smatrati rezervoarima smisla i nade. Pa ko hoće i ume slobodno nek zahvati. Valja se. ¶

IVAN MILENKOVIĆ

Balkon slavnih

Foto: Tanjug

Predsednik voli da opiše kako navija, ali i da prokomentariše gledanost finala na televiziji. Jer, ispade da su ipak TV rejtinzi najbitniji

U ponedeljak smo u Beogradu dočekali ženski odbojkaški tim Srbije, koji je osvojio zlatnu medalju na Evropskom prvenstvu u Azerbejdžanu i Gruziji. U Beogradu su navijači mogli da pozdrave naše "zlatne devojke" i stručni štab na čelu sa Zoranom Terzićem, čovekom koji je praktično zaslužan za sve uspehe u našoj ženskoj odbojci.

Još jednom su građani došli pred Gradsku skupštinu (ili Stari dvor), da bi na balkonu videli sportiste i sportistkinje i pokazali jednu veoma posebnu vrstu privrženosti, ljubavi i ponosa.

Taj naš famozni Balkon gotovo spontano je nastao kada su košarkaši Srbije, u doba najmračnije Miloševićeve vladavine i sankcija, doneli medalju sa Evropskog prvenstva u Beograd. Tako je počela tradicija koja traje do danas i predstavlja san svakog našeg sportiste. Bilo je pokušaja da se bina premesti ispred Skupštine, jer je prostor veći, ali je Balkon ipak ostao simbol sportske pobede.

Ispod njega, na svim prenosima vidimo nasmejana lica, transparente, zastave i pomalo neobičnu prazninu u centralnom delu, gde je travnjak. Ta baštica u sredini slici daje pomalo nadrealnu dimenziju.

U ovoj praksi nema ništa neobično, baš kao što se nije promenila navika da prve čestitke na RTS-u sportisti dobiju od političara na vlasti. Tu je uvek i prijem kod Predsednika, gde se odnedavno otvoreno govori o nagradama za šampione. Setite se samo Tomislava Nikolića koji je obećavao penzije, a aktuelni predsednik je pomenuo mogućnost povećanja tih premija u olimpijskom ciklusu. Vučić, recimo, mnogo voli da licitira brojem medalja, pa se najavljuje 12 medalja na sledećim Olimpijskim igrama. Tu se, koliko sam razumeo, poredimo sa Mađarskom. Ispade da se ipak posle pobedničke euforije uvek dođe do iste teme – novca. Ima poređenja i sa prošlom vlašću, jer je u tom zbrajanju medalja Predsednik izračunao da je za poslednje četiri godine osvojen isti broj medalja kao od 2000. do 2013. Ako je to moguće izvesti boljim finansiranjem i nagradama, samo napred. Predsednik voli da opiše kako navija, ali i da prokomentariše gledanost finala na televiziji. Jer, ispade da su ipak TV rejtinzi najbitniji.

Tu dolazimo i do pitanja TV prenosa slavlja na našem Balkonu.

RTS ima ekskluzivno pravo na TV prenose naših nacionalnih selekcija. To je apsolutno opravdano i dobro je da upravo RTS ima te astronomske rejtinge kada "naši" ili "naše" pobeđuju. Upravo zato je potrebno da RTS učini dodatan napor oko organizacije dočeka i realizacije TV prenosa ovog događaja.

Uvek se dan ranije u programu najavljuje fešta na Balkonu. Međutim, tokom prenosa smo uleteli u svojevrsni šablon, koji je okoštao i postao pomalo dosadan.

Ovaj događaj ima sportski, ali i zabavni karakter, pa su sportski novinari i novinarke često neadekvatni za ovu vrstu spektakla. Dodatni problem nastaje zbog nedostatka imaginacije u dramaturgiji, pa se po ko zna koji put prozovu igračice i igrači, stručni štab, skandira se Srbiji i peva se navijačka himna THC familije sa neverovatnim pleonazmom "zlato što se zlati". Da se razumemo, isti tragični nedostatak imaginacije doživeo sam na Marakani pred utakmice u Ligi Evrope. Stadion smo malko doterali, sredili travu na terenu i zamenili pregorele sijalice na reflektorima. Ali, zaboga, 6 (i slovima: šest) puta zaredom smo čuli isti CD sa navijačkim pesmama. Nikome nije ni palo na pamet da malo šara sa muzikom pa da se setimo Bajage, ili još nekih starijih pesama iz Zvezdine pesmarice.

Tako je i na Balkonu, gde je sportistima prepušteno da budu zabavni. Taj veličanstveni trenutak im apsolutno pripada, ali ne treba od njih očekivati da budu jedini nosioci TV programa. Pitam se da li je moguće uvesti praksu da im se ispunjavaju muzičke želje, da devojke same izaberu ko će im čestitati i predati cveće ili neki sličan suvenir za uspomenu. Možda su zaslužile pravi vatromet, ili ispunjenje nekog sitnog hira. Taj trenutak je zaista eksplozija sreće, stanje u kojem je teško racionalno rezonovati i zato je potrebno da u TV prenosu imamo dramaturšku strukturu koja će biti više od prozivke i suza radosnica.

Ako već nemamo "Hall of Fame", a spontano smo dobili "Balkon šampiona", onda mu se treba dodatno posvetiti u televizijskom smislu, jer je zaista jedinstven i ekskluzivan baš kao i naši šampioni i šampionke. ¶

NO PASARAN

UVOD U REFERENDUM O NEZAVISNOSTI: Marš indipendista u Barseloni

Fotografije: AP Photo

Španska vlada je ušla u opasne vode kada je poslala 7000 policajaca da fizički spreče Katalonce da glasaju na referendumu koji Madrid smatra neustavnim. Time je samo udahnula vetar u leđa katalonskim indipendistima, koji sada razmatraju sledeće korake i prave stilizovane paralele sa metodama Frankovih fašista

Katalonija, kao, hoće da se otcepi, a Španija joj, kao, ne da. Takva jedna dobronamerna, naivna rečenica izgovorena je na početku raspada Jugoslavije; sada kao bauk kruži Španijom i Evropom, nakon referenduma koji je 1. oktobra održan u Kataloniji, na kome je za nezavisnost glasalo 2,26 miliona birača (90 odsto izašlih na biralište), što čini 42,3 odsto od 5,34 miliona Katalonaca sa pravom glasa.

Portparol katalonske vlade Žordi Turul koriguje te podatke naglasivši da bi izlaznost bila i 55 odsto da španska Civilna garda nije sprečila da glasa oko 770.000 ljudi, uz upotrebu nasilja u kome je povređeno 893 građana i 33 policajca.

UPOTREBA SILE

Desničarska španska vlada Marijana Rahoja, koja ne priznaje katalonski referendum, očito je ušla u opasne vode i dodatno raspalila neraspoloženje Katalonaca protiv Madrida, kada je nakon odluke Ustavnog suda da katalonski referendum proglasi neustavnim poslala u Kataloniju oko 7000 pripadnika nacionalne »

Sudar dva nacionalizma

Istorija nas uči da masovni pokreti ne mogu da se uguše silom. Sa druge strane, ni katalonske indipendističke vlasti ne čine ništa da stišaju strasti. Postoji bojazan da su se stvari otrgle kontroli i da će spirala nasilja još više rasti

Za "Vreme" iz Barselone piše Marisa Siguan

Prvog oktobra u dvadeset časova predsednik Vlade Španije poručio je naciji da se ilegalni katalonski referendum nije ni dogodio. Tom prilikom se zahvalio policiji koja je, navodno, postupila profesionalno i shodno okolnostima. Pokroviteljski je dodao da je i nadalje spreman za dijalog, što je pod datim okolnostima delovalo groteskno.

Nekoliko sati docnije katalonski predsednik objavio je pobedu indipendista na referendumu u kome je učestvovalo više od dva miliona birača, od kojih se 90 odsto izjasnilo za odvajanje od Španije. Na osnovu tih rezultata on je izveo zaključak da su se Katalonci izjasnili i stekli pravo na nezavisnu državu.

Zapanjeno smo saslušali dvojicu predsednika, pri čemu se ovo "mi" odnosi na ljude koji nisu zauzeli stranu i misle da do ovakve situacije nikako nije smelo da dođe.

MIMO STVARNOSTI

Činjenica je da je više od dva miliona ljudi uspelo da da svoj glas na biračkim mestima i da je nacionalna policija učinila što je mogla da silom, batinama i upotrebom gumenih metaka, koji su inače zabranjeni u Kataloniji, spreči održavanje referenduma.

Scene nasilja pred biračkim mestima, najčešće školama, u međuvremenu su prikazane na svim medijima. U akcijama policije povređeno je više od 800 ljudi.

Očigledno je, dakle, da je referendum održan i isto tako je očigledno da pod uslovima pod kojima je održan – upotreba policijske sile, proglašen za ilegalan od strane Ustavnog suda Španije, sa jednom trećinom Katalonaca koji su izašli na birališta – on ne može da pruži relevantne podatke i ne može da bude osnova za proglašenje nezavisnosti Katalonije.

Neshvatljivo je do koje mere su monolitni diskursi dvojice predsednika odskakali od stvarnosti; na njih događaji u nedelju ni na koji način nisu uticali.

IZNEVERENA NADA

Pošto je centralna vlada u Madridu čvrsto rešila da spreči referendum, a katalonska da se realizuje, loš završetak je mogao da se predvidi. Samo što niko u to nije hteo da poveruje.

Dani pre referenduma su bili burni, ponekad su delovali tragikomično. Mogli smo da vidimo lov policije na sakrivene urne i glasačke listiće, zaplenu dokumenata pokrajinske vlade, garde sa zadatkom da nasilno onemogući održavanje referenduma, ili bar da smanji broj izašlih na birališta. U odsustvu suvislog predviđanja negativnog ishoda referenduma, ta odluka podseća na slanje JNA da zameni granične table u Sloveniji onomad, 1991. godine.

Pristalice nezavisnosti su se suprotstavljale i dovijale kako su umele, zaplenjeni listići su zamenjeni listićima koje su štampali sami građani, a po kućama su krili biračke plastične kutije koje je proizvela kineska firma *Smart Dragon Ballot*.

Po školama i drugim javnim mestima građani su branili biračka mesta od Civilne garde, koja ih je u danu za glasanje brutalno izbacivala s biračkih mesta.

Organizatori referenduma su srž svoje kampanje za nezavisnost u tim okolnostima pomerili na pitanje osnovnih prava ljudi da izraze svoje mišljenje.

Nakon referenduma, a naročito u utorak 3. oktobra, hiljade ljudi je izašlo na ulice Barselone; počeo je i generalni štrajk, u kome učestvuju 200.000 radnika u javnom sektoru, mali biznis, univerziteti,

NEĆETE NA UĆUTKATI: Protest mladih Katalonaca protiv policijskog nasilja

muzej savremene umetnosti, čak i Sagrada familija, katolička crkva koju je projektovao Antoni Gaudi, kao i još jedna kultna organizacija – fudbalski klub Barselona, čiji su fudbaleri podržali referendum. Žerar Pike je preko interneta objavio video-klip na kome se vidi kako ubacuje listić u glasačku kutiju.

SVAĐA OKO PARA

Ako bi se Španija poredila sa SFR Jugoslavijom, Katalonija bi bila španska Slovenija. Njenih 7,45 miliona stanovnika čini 16 odsto španskog stanovništva, koje godišnje proizvodi 215,6 milijardi evra – više od petine španskog BDP-a. Sa 28,590 evra BDP-a po glavi stanovnika

PODIZANJE ULOGA: Marijano Rahoj i Karlo Puiđemon

hapšenja njenih članova i saradnika, 10.000 policajaca koje je poslala centralna vlada, a koji su smešteni na iznajmljenim brodovima jer nigde drugde za njih nije bilo mesta. Pošto su na brodovima koje je iznajmilo ministarstvo bili naslikani Diznijevi likovi Luni tjuns, na tviteru, fejsbuku i votsapu odmah su se pojavili vicevi da je kompanija Vorner braders zbog brige za svoj imidž zahtevala da se te figure pokriju. Zaista su ih prekrili velikim crnim platnima. Za policajce taj smeštaj baš i nije bio udoban, bili su veoma stešnjeni. I sakrivanje urni je bilo dobar povod za mnoštvo viceva.

Kako je policija dobila naređenje da 1. oktobra od šest sati ujutro zatvori biračka mesta i zapleni sve urne i glasačke listiće, ti lokali, uglavnom škole, zaposednuti su već tokom noći. U tome su učestvovali roditelji i učenici, građani svih uzrasta.

Prijateljica moje kćerke i njeni roditelji proveli su noć između subote i nedelje u svojoj staroj školi, uveče je bilo muzike, u dva su izvodili jogu, u četiri su slikali... Jedan moj kolega, profesor univerziteta kao i ja, ispričao mi je kako se od pet ujutro do osam uveče angažovao na jednom biračkom mestu u koje, na njegovu sreću, policija nije upala. Drugi kolega dan je proveo pomažući u školi u kojoj je bilo dosta povređenih.

Oni nisu independisti, ali su smatrali da je red da demonstrativno podrže referendum sa (sada već izneverenom) nadom, da time doprinose argumentaciji za dijalog.

Tako je nastupala i gradonačelnica Barselone, dok su studenti prilično independistički nastrojeni; oni su tokom vikenda zauzeli dvorište centralne zgrade Univerziteta.

SPORNA VEĆINA

Nasilje policije, koga je u nedelju bilo sve više, dovelo je do toga da na referendum izađu i ljudi koji to uopšte nisu nameravali, jer su ga smatrali neumesnim.

Razlike, a time i konflikata, bilo je i među nacionalnom, dakle državnom policijom, i katalonskom pokrajinskom policijom, koja se pretežno držala smireno, nije upotrebljavala silu.

Pod datim okolnostima može se reći da je pristalicama nezavisnosti manje ili više pošlo za rukom da glasaju, dok je protivnika izašlo malo; jednim delom jer su bili protiv referenduma, drugim jer ih je situacija u tome sprečila.

Ovaj referendum je bio sporan sam po sebi, baš kao i višegodišnje okolnosti koje su dovele do njega. Konflikt se naročito zaoštrio posle regionalnih izbora 2015. godine, kada su

»

Katalonija je iznad španskog proseka, ali nije najproduktivniji deo Španije – Madrid dostiže 32.000 evra po glavi stanovnika.

Katalonski izvoz od 65,2 milijarde evra čini više od četvrtine ukupnog španskog izvoza; Katalonija ugošćuje 23 odsto turista koji posete Španiju. Katalonija privlači i 37 milijardi evra stranih investicija, a to je više od četvrtine stranog kapitala plasiranog u Španiji. Stopa nezaposlenih od 13,2 odsto je manja nego u ostatku Španije (17,2 odsto).

Neke analize nalaze da su zahtevi za nezavisnost porasli tokom evropske ekonomske krize. Prema kalkulaciji prethodnog katalonskog premijera Artura Masa iz 2012, Katalonija u zajednički budžet uplaćuje 16,4 milijarde evra (8,4 odsto svog BDP-a), a centralna vlada joj ne vraća adekvatan procenat kroz investicione projekte. Iz Madrida je stizao odgovor da je katalonski prilog zajedničkom budžetu manji i relativno sličan procentima koje izdvaja region Baskije, da neke investicije ne mogu da budu regionalne, a da su u vreme nametnute štednje zbog ekonomske krize investicije smanjene u celoj zemlji, mada nešto više u Kataloniji.

DIADA

Ekonomske kalkulacije su možda podstakle težnje Katalonaca ka nezavisnosti, ali, kao što je u pitanjima nacionalnog samoopredeljenja čest slučaj, one su u senci simboličkih pitanja identiteta, katalonske istorije, kulture i jezika, koji je Franko bio zabranio.

Ideolozi katalanskog indipendizma svoja uporišta nalaze malo dublje u istoriji. Nacionalni praznik Dijada u Kataloniji, kao kod nas u slučaju Kosova, slavi poraz. Obeležava se 11. septembra, dana kada su 1714. na kraju dvanaestogodišnjeg rata za špansko nasleđe, zapravo za kontrolu španske krune, u Barselonu umarširale trupe španskog burbonskog kralja Filipa V, rođaka Luja XIV, povodom čijeg krunisanja je Volter navodno zapisao reči španskog ambasadora da "Pirineja više nema". Katalonci su u tom dugom ratu držali stranu habzburške dinastije, odnosno habzburškog nadvojvode Karla, sina imperatora Leopolda, koga su podržali holandska republika i Engleska, u nameri da spreče prekomerno širenje francuske moći na kontinentu. Burbonski sistem je bio više centralizovan od habzburškog i tada su ukinute neke ranije privilegije katalonskih plemića, ali cela epopeja je kasnijim interpretacijama romantizovana i mistifikovana, kako obično i biva s nacionalnim mitovima.

USTAV IZ 1978.

Oponenti katalonskih indipendista pokušavaju da dokažu da oni ni u samoj Kataloniji nemaju većinu, naglašavajući da su partije koje su izglasale taj zakon o referendumu za otcepljenje na regionalnim izborima 2015. dobile 1,9 miliona glasova (što čini 47,7 odsto birača), a što je bitno manje od podrške ustavnom referendumu 6. decembra 1978. kada je za španski Ustav (sada u Kataloniji osporavan) glasalo 2,7 miliona Katalonaca (91,09 odsto izašlih na izbore, a odziv je bio 67,91 odsto).

»

partije koje su se borile za nezavisnost napravile koalicionu vladu smatrajući da im to daje za pravo da krenu putem nezavisnosti. Pritom su sasvim prenebregli činjenicu da su zapravo glasovi protiv nezavisnosti u većini, te da je svaka većina po tom pitanju sporna.

ISTROŠENI USTAV

Odnos centra i periferije u Španiji oduvek je bio problematičan, pogotovu što se tiče Katalonije i Baskije. To je bilo tako već na početku XX veka i odigralo određenu ulogu i tokom građanskog rata.

Ustav koji je sada na snazi u tom pogledu u međuvremenu je istrošen, pokušaji da se promene pojedini njegovi aspekti su sistematski propadali. Isto tako, poslednjih godina zamro je dijalog između katalonske i španske vlade, iako je nekoliko godina funkcionisao. Vlada Marijana Rahoja u potpunosti je ignorisala negovanje tog dijaloga, naročito u pogledu finansija, ali takođe i centralističkim merama u školstvu i jezičkoj politici. Sa tim centralno-nacionalističkim diskursima dobijao je glasove i u ostatku Španije.

Situacija je eskalirala 2006. godine kada je Rahojeva vladajuća partija proglasila protivustavnom novu verziju katalonskog regionalnog statuta i tužila ga Ustavnom sudu. Prethodno su katalonski statut bili potvrdili kako katalonski pokrajinski, tako i španski savezni parlament. Paralelno sa tim Rahojeve pristalice su u celoj Španiji širile žestoku antikatalonsku propagandu i skupljale potpise protiv izmene katalonskog statuta. To je stvaralo samo još plodnije tlo za pobornike katalonske nezavisnosti, kojima su na ruku takođe išli i finansijska kriza, i korupcija vladajućih partija u Madridu, ali i u Barseloni.

Tako su, uslovno rečeno, komplementarno eskalirala dva nacionalizma. Pritom se suživot ljudi i jezika, onih koji su govorili španski ili katalonski, odvijao bez ikakvog konflikta; brzi vozovi koji povezuju Madrid i Barselonu svakog dana su prepuni ljudi, koji iz profesionalnih ili porodičnih razloga imaju posla u drugom gradu; isto tako funkcionišu svekoliki saobraćaj, kontakti, porodične i prijateljske veze između Katalonije i drugih regiona Španije.

Do ove situacije nikako nije smelo da dođe. Istorija je dovoljno puta pokazala da nije moguće masovne pokrete ugušiti silom. Ako se još radi o mirnim građanima a ne o huliganima, verodostojnost vlade koja primenjuje silu uveliko se dovodi u pitanje.

Sa druge strane, jednako je neodgovorno prema građanima da katalonska pokrajinska vlada sada insistira na nezavisnosti i time doliva ulje na vatru konflikta. Narednih dana moći će da se nasluti u kom pravcu se zahuktali sukob kreće. Za 3. oktobar je najavljen generalni štrajk zbog toga što je policija zloupotrebila silu. Izgledi za mirno rešenje su trenutno prilično loši. Političari su zakazali jer nisu uspeli da izbegnu sukobe koji su se odigrali 1. oktobra, naprotiv, oni su ih pospešivali. Potrebni su nam drugačiji političari. Nažalost, za sada ih nećemo dobiti. ¶

AUTORKA JE REDOVNI PROFESOR NA UNIVERZITETU U BARSELONI

Španski "Pais" podseća da je u Kataloniji i Andaluziji data najveća podrška tom Ustavu iz 1978. koji je nazivan "katalonskim", ne samo zbog učešća katalonskih političara u njegovom koncipiranju, već i zbog toga što je taj dokument o Španiji kao regionalnoj državi inspirisan Republikanskim ustavom iz 1931. i Katalanskim statutom iz 1932. koje je ukinuo Franko.

OMAŽ KATALONIJI

U toku Španskog građanskog rata, Katalonija, na čijem čelu je bio Luis Kompanjis, po cenu mnogo krvi bila je na strani Druge španske republike, a protiv Franka i nacionalističkih pobunjenika, uz veoma komplikovane odnose između Centralnog komiteta antifašističkih milicija, antistaljinističke trockističke Radničke partije socijalističkog jedinstva i anarhističke Nacionalne konfederacije radnika, kojima je Kompanjis otvorio skladišta oružja žandarmerije i tako faktički izgubio kontrolu kada je počeo obračun milicija s buržoazijom, desničarima i sveštenstvom koje je bilo na strani Franka.

Džordž Orvel u *Omažu Kataloniji* opisuje to vreme nasilja, nesporazuma i kratko živućeg eksperimenta s revolucijom, kolektivizmom i jednakošću. "Anarhisti su i dalje virtuelno kontrolisali Kataloniju i revolucija je još uvek bila u potpunom zamahu. Svima koji su od početka bili tamo, verovatno se čak i u decembru ili januaru činilo da se završio revolucionarni period; ali kada sam došao iz Engleske, Barselona je bila nešto zapanjujuće i neodoljivo. To je bio prvi put da sam ikad bio u gradu u kojem je radnička klasa bila u sedlu. Praktično su svaku građevinu bilo koje veličine zauzeli radnici, bile su obmotane crvenim zastavama ili crvenim i crnim zastavama anarhista; na svakom zidu su iscrtani čekić i srp sa inicijalima revolucionarnih partija; skoro svaka crkva je bila uništena, a ikone spaljene. Crkve su tu i tamo sistematski rušile bande radnika. Na svakoj prodavnici i kafeu bio je natpis da je objekat kolektivizovan; čak su i čistači cipela bili kolektivizovani, a njihove kutije crvene i crne. Kelneri su vas gledali u lice i tretirali vas kao ravnopravne. Službeni i čak ceremonijalni oblici govora privremeno su nestali. Niko nikome nije govorio 'senjor' ili 'don'; svi su oslovljavali druge sa 'druže' i 'ti' i pozdravljali sa 'salud' umesto 'buenos dias'...", zabeležio je Orvel.

U maju 1937. anarhisti i trockisti su potisnuti i razoružani kada je republikanska vlada poslala 30.000 vojnika u Barselonu.

Kada su Frankovi fašisti ovladali Katalonijom, zabranili su katalonski jezik, ukinuli autonomiju i likvidirali najmanje 4000 ljudi. Posle sloma republikanske Španije mnogi Katalonci su izbegli, među njima i predsednik Katalonije Luis Kompanjis, koji je emigrirao u Francusku gde su ga 1940. uhapsili nacisti i izručili vlastima u Frankovoj Španiji, koje su ga nakon jednosatnog suđenja streljali.

ČETIRI REFERENDUMA

Filozof i esejista Hose Ortega i Gaset u obraćanju španskom parlamentu u turbulentnoj atmosferi Druge španske republike govorio je 1932, pred izbijanje Španskog građanskog rata (1936–1939), o tome da je Katalonija problem koji ne

može biti rešen, već da Katalonci treba da sarađuju sa Špancima i Španci sa Kataloncima.

"Fajnenšel tajms" sada piše da je osam decenija kasnije, kada katalonski secesionizam predstavlja izazov za jedinstvo Španije, potrebna ta Ortegina mudrost.

Katolanci su nakon ukidanja frankizma izlazili na birališta 38 puta, bilo na lokalne, regionalne ili evropske izbore, uključujući i glasanje o ustavnom ugovoru EU koji su 2005. odbili Francuzi i Holanđani, pa je umesto njega usvojen Lisabonski ugovor. Glasali su na četiri legalna španska referenduma: za Ustav 1978, za katalonski Statut 1979. i za onaj iz 2006. čijih je 13 od 238 odredbi 2010. osporio Ustavni sud, uglavnom osporavajući pravo Katalonije da se proglasi za "naciju" (potencijalno federalnu jedinicu s pravom na samoopredeljenje), mada je sud priznao Kataloncima nacionalnost.

Katalonci su u novembru 2014, takođe u suprotnosti sa odlukama Ustavnog suda, glasali o nezavisnosti, kada je "si" zaokružilo više od dva miliona glasača (80 odsto onih koji su izašli na birališta, a izašlo je 35 odsto birača). To je, međutim, bio konsultativni referendum, a referendum 2017. je prema katalonskoj vladi obavezujući, na osnovu zakona koji je početkom septembra usvojio katalonski parlament.

Po tom zakonu više od 50 odsto glasova "za", bez obzira na to koliko ljudi izađe na referendum, obavezuje katalonski parlament da u roku od 48 sati po okončanju glasanja proglasi nezavisnost Katalonije.

Ustavni sud Španije je taj zakon o referendumu proglasio neustavnim, zbog toga što je donet prostom, a ne dvotrećinskom većinom, a pre svega zbog toga što je u suprotnosti sa španskim Ustavom iz 1978, koji Španiju definiše kao nerazrušivu i nedeljivu zajedničku domovinu svih Španaca.

CENTRALIZAM I REGIONALIZAM

Španija je nešto manje centralizovana nego, recimo, Italija ili Francuska. Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) smestila je Španiju na sedmo mesto po fiskalnoj decentralizaciji, mada će se Katalonci teško ikada složiti sa publicistima bliskim španskoj vladi da je Španija ustavnom odredbom iz 1978. o garantovanju autonomije regionima i nacionalnostima konstituisana po ugledu na Nemačku.

Na regionalizam su evropski faktori dugo gledali kao na sredstvo za pacifikaciju regionalnih i nacionalnih suprotnosti, međutim izgleda da je izvesno podsticanje regionalizma ohrabrivalo aspiracije Katalonaca ka nezavisnosti, a pokušaji centralizacije, po pravilu inspirisani sa desnice, raspirivali su strasti, pa je i smanjenje autonomije iz 2010. dolivalo ulje na vatru.

Međunarodna pravila za takve slučajeve su komplikovana, a praksa, malo je reći, protivurečna. Španija, na primer, nije priznala nezavisnost Kosova, očito misleći na vlastite probleme s Katalonijom i Baskijom.

Povodom krimske krize 2014. citirali smo u "Vremenu" tekst o kontroverzi između samoopredeljenja i suvereniteta autora Pitera Bekera u "Njujork tajmsu", u kome se između ostalog kaže kako je kosovska secesija od Srbije 1999–2008. stvorila dubok rascep između SAD i Rusije i kako se bivši rivali hladnog rata ponovo spore, ali ovog puta su uspešno promenili stranu: Rusija glasno proklamuje da Krim ima pravo da se otcepi od Ukrajine, dok su Sjedinjene Države, koje su i oružjem iznudile kosovsku nezavisnost, to nazvale nelegitimnim. »

PRETERANO ILI NE:
Primena sile u Kataloniji

Autor je tada pominjao različite američke stavove o nezavisnosti secesionista:

Čečenija? Ne; Istočni Timor? Da; Abhazija? Ne; Južni Sudan? Da; Palestina? To je komplikovano.

Nedavno je na tu listu dodat Kurdistan (videti tekst "Barzanijev gambit", "Vreme" broj 1395. od 28. septembra 2017).

Standardi Ujedinjenih nacija (osnovna povelja iz 1945, Rezolucije 1514 i 2625 Generalne skupštine i Međunarodni pakt o građanskim pravima) priznaju pravo na samoopredeljenje, ali to se u većini slučajeva tumači kao pravo građana da se politički izražavaju, da glasaju na demokratskim izborima i da učestvuju u institucijama, ali, kako piše u Rezoluciji UN 50/6 donetoj 1995. povodom 15. godišnjice UN, "to neće biti tumačeno kao odobravanje ili podsticanje bilo kakvih radnji koje bi u potpunosti ili delimično ukinule ili umanjile teritorijalni integritet ili političko jedinstvo suverenih i nezavisnih država koje postoje u skladu sa principom jednakih prava i samoopredeljenja naroda, a čije vlade predstavljaju čitav narod bez ikakve razlike".

Kada je Kvebek glasao o otcepljenju od Kanade 1995. i Škotska 2014, centralne vlasti su dale za to saglasnost. U Španiji se sada pominje i da je crnogorska nezavisnost izglasana uz saglasnost centralnih vlasti zajedničke države sa Srbijom.

Pominjano je i nastajanje novih država urušavanjem složenih država kao što su SSSR i SFRJ nakon pada Berlinskog zida, ali teško da su ta objašnjenja suvisla. Madrid je ponavljao da se pravo na samoopredeljenje do otcepljenja odnosi na narode pod "kolonijalnim ili drugim oblicima dominacije ili strane okupacije", a samo u specifičnim slučajevima može biti tumačeno u korist secesionista koji su žrtve represije, a da Katalonija, čiji su predstavnici učestvovali u konstruisanju savremene španske ustavne arhitekture, nije žrtva diktature niti vojnog režima, što bi joj otvorilo put ka nezavisnosti.

JESEN SEPARATISTA

Demonstracijama pred španskom ambasadom u Londonu podršku katalonskoj nezavisnosti dali su Škoti, čije partije ponovo govore o referendumu o nezavisnosti nakon što su Britanci izabrali Bregzit, izlazak iz EU, kao i italijanski separatisti iz Lombardije i Veneta koji pripremaju svoj referendum ove jeseni. Na prethodnom referendumu, koji je održan iste godine kada i prethodni katalonski 2014, Škoti su se ipak većinski odlučili za ostanak u Velikoj Britaniji. Hamburški "Cajt" je u to vreme pisao o "jeseni separatista", koja može da promeni granice unutar Evrope i političku i ekonomsku konstrukciju Evropske unije.

Kako je pisalo "Vreme" 31. marta 2013, na osnovu "Konflikt barometra" Hajdelberškog instituta za istraživanje konflikata, dva najfrekventnija evropska konflikta tiču se autonomija (14) i secesija (14). Secesionističke konflikte "Barometar" je tada video u Velikoj Britaniji (Severna Irska, Škotska), Srbiji (Kosovo), Rusiji (Kavkaz, previdevši Krim, oko čijeg referenduma o priključenju Rusiji se i danas vrti tzv. ukrajinska kriza, pa i svojevrsna obnova atmosfere hladnoratovske konfrontacije Rusije i Zapada), Moldaviji (Transnjestrija iliti Pridnjestrovlje), Gruziji (Osetija, Abhazija), Francuskoj (Korzika), na Kipru (Turski Kipar), u BiH (RS), Azerbejdžanu (Nagorno Karabah), u Španiji (ETA, Katalonija)...

ŠTA POSLE REFERENDUMA

Izgleda da su sukobi referendumskog dana u Kataloniji toliko pojačali konfrontacije, da je veoma teško prognozirati kako će se u narednim nedeljama i mesecima razvijati situacija u Španiji.

"Fajnenšel tajms" pominje analize prema kojima katalonski parlament ima više načina da reaguje. On može da jednostrano proglasi nezavisnost, može da počne sa osamostaljivanjem pojedinih institucija, na primer da stavi pod svoju kontrolu poresku upravu i policiju, koja je u danu referenduma pokazala izvesnu solidarnost sa indipendistima. Premijer Katalonije Karles Puiđemon je zatražio da se španska Civilna garda povuče iz regiona. Barselona bi mogla i da proglasi da ima pravo na secesiju, pa da onda zatraži pregovore sa Madridom koji mogu potrajati.

Katalonski premijer Karles Puiđemon je u međuvremenu pozivao predstavnike Evropske unije da ne okreću glavu na drugu stranu, nego da podrže katalonsku secesiju od Španije.

Predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker je, međutim, govorio o tome da je katalonska autonomija unutrašnja stvar Španije, a da je katalonski referendum održan 1. oktobra nezakonit, te da bi se svaka teritorija koja napušta Španiju našla izvan Evropske unije.

Španski premijer Marijano Rahoj je u obraćanju javnosti pohvalio akciju policije kao adekvatnu i proporcionalnu, dok su grupe za ljudska prava i evropski parlamentarci pogotovu s levice i među zelenima, isticale da je, bez obzira na legalnost glasanja, reakcija španske policije prešla granice dozvoljene u 21. veku.

Rahoj je ustvrdio da "nije bilo katalonskog referenduma", što možda znači da pokušava da nastalu krizu umanji ignorišući je i nadajući se da Barselona neće preduzeti naredne korake, što je teško za očekivati.

Španski ministar pravde Rafael Katala je nakon referenduma izjavio da bi svaka deklaracija o nezavisnosti mogla da primora centralnu vladu u Madridu da pokrene član 155. španskog Ustava iz 1978. i da ukine katalonsku samoupravu. Taj član Ustava do sada nije korišćen i takva odluka bi verovatno uvela Španiju u još neizvesnije prilike. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

20 17

NOVOSADSKI OKTOBERFEST

Fenster zum Oktoberfest

MASTER CENTAR NOVOSADSKOG SAJMA
20. i 21. oktobar 2017.

Petak 20.10.2017.

18.45
SVEČANO OTVARANJE PIVSKOG BURETA:
Miloš Vučević,
gradonačelnik Novog Sada
Axel Dittmann,
ambasador Nemačke
Martin Knapp,
direktor Nemačko-srpske privredne komore
Rudolf Weiss,
predsednik Udruženja podunavskih Nemaca

19.00 - 20.00
KREDARICA
(bavarska muzika)

20.00 - 21.30
AMAJLIJA

21.30 - 22.30
LOVE HUNTERS

22.30
Takmičenje u držanju krigle, dodela nagrada za Instagram fotografije sa najviše lajkova

23.30 - 01.00
S.A.R.S.

01.00 - 02.00
Drum'n'Zez

Subota 21.10.2017.

12.00 - 15.00
BATTLE OF THE BANDS:
Revija rock bendova, pobednički bend izvodi jednu pesmu u ponoć te večeri između *Hladnog piva* i *Orthodox Celts-a*

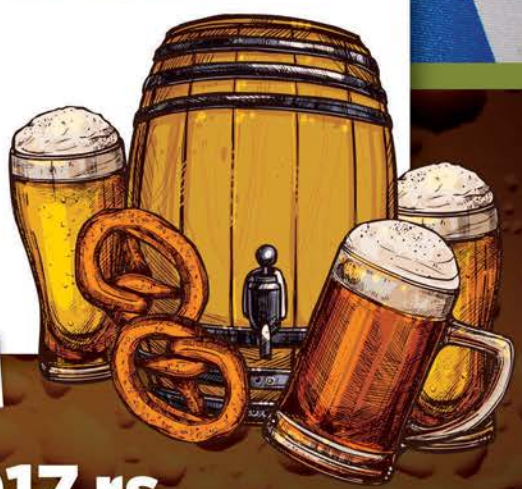
19.00 - 20.00
KREDARICA
(bavarska muzika)

20.00 - 21.30
BLAŽA I KLJUNOVI

21.30 - 22.00
Takmičenje u držanju krigle, dodela nagrada za Instagram fotografije sa najviše lajkova

22.00 - 00.00
HLADNO PIVO

00.00 - 02.00
ORTHODOX CELTS

KARTE U PRODAJI!

www.gigstix.com

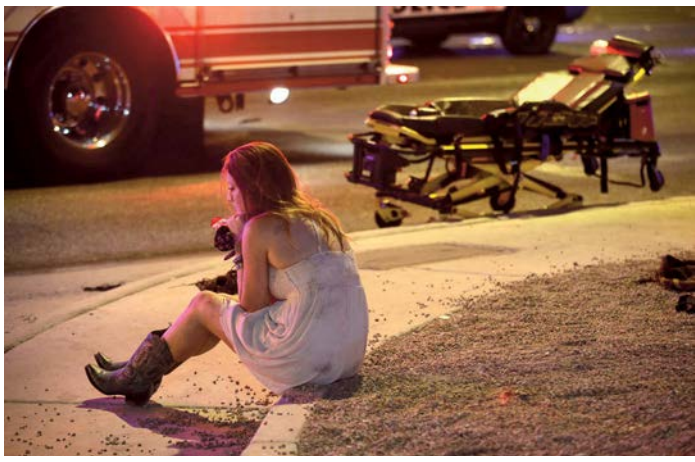
www.oktoberfest2017.rs

Krvava kantri balada

U najnovijem masakru u SAD penzioner Stiven Padok je ubio 59 ljudi. Sa sobom je imao 22 komada poluautomatskog oružja koje je legalno kupio. Još se puške nisu bile ohladile, a već se povela diskusija o tumačenju Drugog amandmana američkog Ustava koji dozvoljava da se pojedinci naoružavaju. Kao i posle svake slične tragedije i bez izgleda da se nešto promeni

MESTO ZLOČINA: Las Vegas

Bilo je deset uveče po lokalnom vremenu u Las Vegasu. U glavnoj ulici, na čuvenom Stripu, upravo je počeo godišnji festival kantri muzike posvećen žetvi. Pevač i gitarista Džejson Aldeon bio je na glavnoj bini kad su se čuli prvi rafali; odmah je prekinuo s pesmom i pobegao iza scene. Većina ljudi u publici je prvo mislila da su u pitanju scenski efekti, a kad su shvatili da neko puca u njih, nisu imali gde da pobegnu, jer su bili stisnuti kao sardine u ograđenom delu ulice.

Policiji je trebalo vremena da utvrdi odakle dolaze rafali – bleštava svetla Vegasa i okolna buka otežavali su im posao, a rasipanje zvuka koji se odbijao o visoke zidove kazina i hotela stvaralo je utisak da pucača ima više. Na kraju se ispostavilo da je bio samo jedan, koji je pucao sa prozora sobe na trideset drugom spratu hotela Mandalej Bej. Bila je gotovo ponoć kada je specijalno opremljen policijski odred pokušao da provali u sobu, ali je pucač pucao kroz vrata i ranio jednog policajca u nogu. Kad su konačno ušli, zatekli su počinitelja mrtvog, navodno od sopstvene ruke. Sa sobom je odneo pedeset devet života, a ranio preko petsto. Moguće je da će taj broj tokom sledećih par dana porasti.

Las Vegas je te noći bio mračan i pust jer je proglašen policijski čas dok se policija nije uverila da je zločinac delovao sam. U prvi mah, svi su bili ubeđeni da je reč o terorističkom napadu: kao američka i svetska prestonica kocke, svakovrsnog bluda i greha, Vegas je primamljiva meta za sve verske fanatike, hrišćanske i islamske podjednako. Brzo se, međutim, ispostavilo da masakr nema veze ni sa religijom ni sa politikom, nego da je reč o nasumičnom pucanju u masu tipičnom za Ameriku. Takvih je događaja samo ove godine bilo preko hiljadu, a ovaj najnoviji izdvaja se samo po rekordnom broju žrtava.

PUŠKE I GITARE

Čovek čiji je leš, okružen gomilom pušaka, nađen u sobi hotela zvao se Stiven Padok, bio je belac, penzioner. Šezdesettrogodišnji Padok proveo je radni vek kao korporativni računovođa, ali je pametnim investicijama u nekretnine zaradio pozamašan novac i pre nekoliko godina se trajno nastanio u Nevadi. Živeo je u nekoj vrsti luksuznog staračkog doma u gradiću Meskitu blizu Vegasa, sa nevenčanom ženom po imenu Merilu Dandi, koja se u vreme masakra zatekla u Japanu. Komšije kažu da je delovao kao prijatan čovek, malo povučen, da je povremeno dolazio u lokalni klub na živu kantri muzi-

NEJASNI MOTIVI: Ubica Stiven Padok Fotografije: AP

ku. U Meskitu, zapazili su novinari, nema gotovo ničega osim prodavnica oružja i, ko zna zašto, gitara. "Na istom mestu možete da kupite akustičnu gitaru od mahagonija za 175 dolara i poluautomatsku pušku ruger AR-226 za 749", navodi londonski "Gardijan".

U Padokovoj hotelskoj sobi nađeno je ukupno dvadeset tri komada oružja, ali samo jedan pištolj – sve ostalo su bile poluautomatske puške. Za razliku od automatskog oružja, čije je posedovanje strogo zabranjeno civilima, poluautomatsko oružje je u slobodnoj prodaji. Kako bi mušterijama ipak omogućili uživanje u rafalnoj paljbi, dovitljivi prodavci su izmislili spravicu na navijanje koja može da se montira na mehanizam okidača tako da daje efekte automatske paljbe. Izgleda da je Padok imao tu spravicu prikačenu na nekoliko svojih pušaka, a imao je i optičke nišane. Nije, uostalom, ni morao da nišani jer je skoro svaki metak ispaljen u zbijenu masu ispod hotelskog prozora završio u nečijem telu.

Padokov brat Erik, koji živi na drugom kraju Amerike, na Floridi, rekao je novinarima da je potpuno zaprepašćen onim što je Stiven uradio. "Nisu ga interesovale ni politika ni religija, a glavni hobi mu je bio poker u visoke sume. Znam da je imao nekoliko pušaka, ali se nije opsednuto naoružavao", rekao je. I pored skupog hobija, nema znakova da je Padok bio u dugovima, niti da je imao neki drugi ozbiljan problem u životu. I pored toga što mu je otac (koga nikada nije upoznao i koji je davno umro u zatvoru) bio pljačkaš banaka, nijednom se nije sukobio sa zakonom. Stoga će motiv, bar kako stvari zasad stoje, ostati zagonetka.

SMRTONOSNI ZAREZ

Ako se ne zna motiv, zna se uzrok: to su mnogima neshvatljivi američki zakoni o posedovanju i nošenju oružja, koji dozvoljavaju gotovo svakom, uključujući osuđivana lica, mentalne bolesnike i decu, da lako i brzo dođu do vatrenog oružja. Ti zakoni, koji variraju od države do države, počivaju na nakaradnom tumačenju Drugog amandmana američkog Ustava, a taj amandman izvorno glasi: "Dobro regulisana milicija, koja je neophodna za očuvanje slobodne države, pravo ljudi da drže i nose oružje, ne smeju se kršiti." Ako vam ovo zvuči pomalo konfuzno, to je zato što jeste. Već više od dva veka vrhunski američki pravni umovi spore se oko interpretacije ovog kratkog teksta, a najsporniji su jedna reč i jedan zarez.

Reč "milicija", koja će najpre zbuniti domaćeg čitaoca, u stvari nije sporna jer se odnosi na narodne straže koje su tokom rata za nezavisnost imale važnu ulogu u borbi protiv Engleza, pa su pisci amandmana očigledno želeli da se ta tradicija nastavi. Sporno je, međutim, šta su podrazumevali pod "državom" – saveznu državu ili njene federalne jedinice. Američki Vrhovni sud je kroz nekoliko presuda podržao ovo drugo tumačenje, iz čega proizlazi da savezna vlada, Kongres i Senat ne treba da se bave kontrolom oružja u posedu građana, već je to stvar "slobodne države".

Zarez koji odvaja prvi deo amandmana koji se odnosi na miliciju od drugog, u kome se govori o pravu na držanje i nošenje oružja, posebna je priča. Jedni tvrde da su te dve stvari povezane, što bi značilo da građani imaju pravo da nose oružje samo ukoliko su u sastavu "dobro regulisane milicije". Za druge, koji su u većini, a kojima se priklonio i Vrhovni sud, zarez znači da su pisci amandmana gledali na to pravo kao na posebno, te stoga neprikosnoveno.

Kada se tome doda izuzetno moćan lobi Nacionalnog udruženja za puške (NRA) koji spaja proizvođače, prodavce i korisnike ličnog naoružanja, postaje jasno zašto nijedna savezna administracija (a mnoge su pokušavale) nije uspela da uvede kakvu-takvu kontrolu prodaje i sistem dozvola za nošenje oružja. Rezultat ovakvog pristupa je da je broj ljudi stradalih u masovnim pucnjavama u ovom veku odavno nadmašio broj poginulih u svim ratovima koje su Sjedinjene Države vodile od 1776. do danas.

PUŠKOM NA PUŠKU

NRA svoju odbranu opšte dostupnosti svakojakog oružja zasniva na dva slogana. Prvi kaže da "Oružje ne ubija ljude, nego ljudi ubijaju ljude". To je u izvesnom smislu tačno, ali današnja tehnologija dozvoljava ljudima da ubijaju ljude sa dosad neviđenom efikasnošću, što se vidi iz broja žrtava u Vegasu.

Drugi omiljeni slogan je "Jedino što može da zaustavi naoružanog lošeg momka je naoružani dobar momak", čime se stvara utisak da je posedovanje oružja najbolji način da se građani zaštite. Na festivalu u Vegasu je one noći bilo nešto preko dvadeset hiljada ljudi od kojih su ogromnu većinu nesumnjivo činili "dobri momci". S obzirom na to da Nevada spada u najliberalnije države kad je reč o nošenju oružja, razumno je pretpostaviti i da su mnogi od njih bili naoružani. To nijednu od pedeset devet žrtava nije spasilo, ali proizvođači i prodavci oružja već trljaju ruke – posle svakog ovakvog masakra, narod hrli u prodavnice da se dodatno naoruža. Baš im je krenulo. ¶

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

BLUDNI BEOGRAD I

“Cela opozicija je danas roptateljska, zato što je, kao u svim autoritarnim režimima, lišena svake moći. Ne znam kako je u vašoj generaciji, ali ja od svojih ispisnika stalno slušam da ‘nikada nije bilo ovako strašno’. To nije tačno, ljudi imaju kratko pamćenje i zaboravljaju sve zlo i bolno, trpljenje i patnju, postoje mehanizmi koji to zatrpavaju. I zato smo uvek spremni da kažemo da nikada nije bilo gore nego sada, da ropćemo. S druge strane, uvek treba roptati, jer promene bez roptanja nema”

Nedavno je izašlo drugo izdanje knjige “Kata Nesiba; Istinita i ilustrovana istorija jedne beogradske bludnice i njene borbe za ustavna prava 1830–1851” (Fabrika knjiga), i ono je, kako stoji na prvim stranama, još istinitije i ilustrovanije od izdanja koje mu je prethodilo. Njen autor je pravnik i sociolog Ivan Janković (autor više važnih studija o smrtnoj kazni i veliki borac protiv iste), dok je za ilustracije zaslužan Veljko Mihajlović.

O knjizi se već onomad pisalo u “Vremenu” (vidi broj 1207), no da se podsetimo, reč je o studiji slučaja o prostitutki Kati, njenom životu, tačnije onom periodu života koji se može pratiti kroz arhivski materijal, od 1830. do 1851. godine, teškoćama ali i radostima oličenim, recimo, u gledanju pozorišne predstave ili prvom susretu sa slonom koji sa vlasnicom, francuskom udovicom, putuje diljem cele Evrope, zatim o Katinim uticajnim prijateljima i mudrim odlukama, pa do progonstva u Kragujevac gde je verovatno i skončala. Kroz njenu priču, čitatelji (inače, autor se obraća baš Čitateljki) se vraćaju u Beograd toga vremena saznavajući svašta zanimljivog i o ponašanju ondašnjih političkih elita, o odnosima između Turaka i Srba, o tadašnjoj *geografiji* i bolestima i, naravno, o kafanama, odnosu prema prostituciji, LGBT populaciji i uopšte shvatanju seksualnosti. Jedno poučno, šarmantno i interesantno štivo.

I sam autor, Ivan Janković je svestrani sagovornik sa kojim se teme za razgovor nestrpljivo nameću. Razgovaramo o Beogradu prve polovine devetnaestog veka, pa do vremena socijalizma u kojem se borio protiv represije i upozoravao na kobnost politike koja rasplamsava mržnju prema Drugom, a onda do ovog današnjeg u kojem nam prošlost dođe kao bauk.

“VREME”: Za početak, kako je izgledao Beograd u godinama kada je Kata Nesiba u njemu živela i radila?

IVAN JANKOVIĆ: Beograd je bio orijentalan grad, kao što se vidi na gravirama i crtežima iz tog vremena. U njemu crkava jedva da je bilo. Postojala je jedna skromna crkvica sa drvenim zvonikom na mestu današnje Saborne crkve, koja je u ovom obliku dovršena tek 1840, a bila je i jedna na Tašmajdanu. S druge strane, bilo je skoro 20 džamija koje su radile punom parom, mujezini su se oglašavali... Veduta tadašnjeg Beograda bila je veduta Carigrada u minijaturi. Orijentalna je bila i arhitektura. Danas je od tih zgrada sačuvano veoma malo: Konak knjeginje Ljubice, Manakova kuća, Znak pitanja i još poneka.

Kuće su u Beogradu 1830-ih još uvek bile, u velikoj većini, u vlasništvu Turaka. Kada kažem Turaka, mislim na muslimane jer etničkih Turaka i nije bilo sem nekolicine Osmanlija, činovnika smeštenih na Kalemegdanu. Hrišćani, među kojima su u većini bili Srbi, ali bilo je i Cincara, Jermena i mnogih drugih, jedva da su imali nepokretnosti. Ovo stanje je počelo da se menja upravo u Katino doba. Taj je period, od 1830. do 1850, bio vreme velikih promena – ekonomskih, društvenih, političkih... Srbija postaje prava Kneževina, sa sve Ustavom.

PROŠLIH VREMENA

Fotografije: M. Milenković

Kakvi su bili odnosi između muslimanske i hrišćanske zajednice?

Bolji nego što se danas misli i veruje. Tačno je da su Turci bili uglavnom naseljeni na dunavskoj strani grada, na Dorćolu, dok su se hrišćani držali savske strane. Ali kada detaljno pogledate, sve mahale i svi komšiluci bili su, u većoj ili manjoj meri, mešoviti. U svim mahalama je bilo i hrišćana i muslimana i među njima je bilo mnogo dodira. Na primer, plac Srbina Tome Vanlije u Ali-pašinom sokaku imao je za komšije dunđerina Kara Mustafu, Sadik-efendiju, baštovana Marka Milosavljevića, Šerifa Dudu i sajdžiju Cvetka Pavlovića. Pritom, mnogi hrišćani su iznajmljivali kvartire (sobe i stanove) u turskim kućama.

Pojedini siromašni Turci su se zapošljavali kod gazda-hrišćana, a hrišćanska sirotinja kod turskih bogataša. Često su i srpski i turski nadničari radili zajedno – na primer, timovi "lađara", onih što su s obale vukli lađe Savom i Dunavom, kao burlaci, znali su da budu mešoviti. Turci i Srbi su međusobno trgovali i sarađivali u raznim poslovima, a ima i primera srpsko-turskog ortakluka.

Bilo je i bliskih ličnih odnosa, pa i prijateljstava – od onih kafanskih, kao kada se bećar Milenko napio s Mehmedom tobdžijom, pa ga iz mehane odveo kući, a Milenkova žena ih obojicu naglavačke »

izbacila, pa do trajnijih i dubljih, kao što su bila neki odnosi koje je sama Kata Nesiba održavala i sa muslimanima i sa hrišćanima. Jezička barijera nije bila nepremostiva jer su mnogi hrišćani (osim došljaka sa sela) natucali turski, a turske erlije (građani starosedeoci) srpski.

S druge strane, vlasti (i srpske i turske) su nerado gledale na ove odnose i preduzimale mere da ih onemoguće. Na primer, srpska i turska deca su se zajedno igrala na Kalemegdanu, ali su 1850. godine i srpske i turske vlasti sporazumno naredile svaka svojim školama i esnafima da se deci to zabrani.

Da li je ovaj suživot uticao i na odnos prema telesnom, prema seksualnosti pa i homoseksualnosti? U Vašoj knjizi se vidi da se na homoseksualnost tada gledalo dosta otvorenije nego što bismo na prvi mah pomislili.

Osmansko društvo nije bilo homofobno i u njemu su homoseksualni odnosi bili uglavnom prihvaćeni. Osmanski velikodostojnici (uključujući vezira koji je sedeo u Beogradu) imali su u haremima i svoje "đojlene", mladiće među kojima je bilo i hrišćana, a osmanska poezija obiluje tekstovima u kojima se homoseksualni odnosi prikazuju u najpovoljnijem svetlu. To je uticalo na stav prema homoseksualnosti širom Osmanske imperije, pa i na Balkanu. Na takav stav u Srbiji je uticalo i to što je prva generacija političara u Srbiji, generacija Miloša Obrenovića, u osnovi bila pod odlučujućim kulturnim uticajem Osmanskog carstva. Za samog Miloša, Nićifor Ninković u svojim memoarima kaže da je imao seksualne odnose sa jednim mladićem iz svoje svite, a Aleksa Simić navodi sugestivan opis Miloševog postupanja s dvojicom dečaka-čočeka koje je držao u krilu posle neke pijanke. O odnosu prema homoseksualnosti mnogo govore i psovke koje su koristili Miloš i njegovi doglavnici, a valjda niko nije psovao strašnije od njih. Omiljena Miloševa psovka bila je "Jebem ti oca u dupe".

S druge strane, hrišćanski moral izričito odbacuje tu vrstu odnosa, tako da je u Srbiji, naročito ruralnoj, bilo zazorno i pominjati ih, a kamoli javno odobravati. I u osmanskom društvu odnos prema homoseksualnosti počinje da se menja,

"Za samog Miloša Obrenovića Nićifor Ninković u svojim memoarima kaže da je imao seksualne odnose sa jednim mladićem iz svoje svite, a Aleksa Simić navodi sugestivan opis Miloševog postupanja s dvojicom dečaka-čočeka koje je držao u krilu posle neke pijanke. Omiljena Miloševa psovka bila je 'Jebem ti oca u dupe'"

doduše tek u drugoj polovini i krajem 19. veka, i to pod uticajem hrišćanske Evrope koju Osmansko carstvo pokušava da sledi i kopira u svom projektu modernizacije. U Srbiji se to događalo znatno ranije, zato što je već 1830. hrišćanska Srbija, bez obzira na svoj vazalni status, bila faktički samostalna i nezavisna.

Reklo bi se da je noćni život u Beogradu tog vremena bio veoma živ. Ako bismo govorili o *istoriji bluda* tih decenija, sadašnja srpska prestonica nije bila baš mirna varoš?

Kao što je već odavno primećeno, Beograd je imao znatan višak muškog stanovništva. Pre svega zbog garnizona; u tvrđavi je bio stacioniran turski garnizon koji je brojao 700 duša. A to je bio i grad koji se vrlo naglo razvijao, migracije su bile ogromne i vrlo intenzivne i ta migracija nije obuhvatala samo etničke Srbe iz Austrije, današnje Vojvodine i Hrvatske, ili turske Bosne, nego i mnogo Evropljana – pre svega Nemaca, ali dolazili su i Englezi... Škotlanđanin Mekenzi je došao sa desetak porodica, kupio zemlju iznad Slavije i tu se naselio. Zato se ona ulica od Slavije zove po njemu, a kada sam ja bio dete, taj kraj se još zvao Englezovac. Nemci su se naročito brzo asimilovali i uzimali srpsko državljanstvo. Jedan od razloga za tako intenzivnu migraciju je bio što su tridesetih godina nadnice u Srbiji bile veće nego u Austriji. Ljudi su dolazili iz ekonomskih razloga, što je doprinosilo heterogenosti stanovništva, velikim kulturnim razlikama, a to se odražavalo i na bogatstvo kafanskog života.

Mehane i kafane su bile mesta na kojima su seksualne radnice ordinirale, a vlasti su takvu prostituciju pokušavale da suzbiju. Mehandžije su ih zato zapošljavale kao, kobajagi, kuvarice i sobarice, štumadle i kafemadle. Sredinom 19. veka su te žene bile većinom iz Austrije, odnosno Ugarske, pa se zato i danas kaže: *naivan kao mađarska sobarica*.

Jedna od čestih mera bila je i proterivanje. Šta je ono tačno značilo za proteranog? I vaša junakinja Kata je najverovatnije skončala u Kragujevcu gde je proterana 1851, posle čega joj se, kako pišete, gubi svaki trag.

Kata je tada, 1851, već bila žena od 40 godina, što je za ono vreme bila starost. A progonstvo, kao način postupanja prema

„Zakoni koji kažnjavaju govor mržnje su pogrešni, ne zato što je sloboda govora apsolutna nego zato što izazivaju kontraefekat"

skitnicama i prostitutkama, toj socijalno devijantnoj populaciji, primenjivano je svuda, i na Zapadu i na Istoku. Do 1850. godine, kada je u Srbiji donet zakon o policiji, nije vođena evidencija o prognanima pa se policija stalno žalila: *proteraš ga danas na Varoš kapiju, a sutradan evo ga na Stambol kapiji*, ili obrnuto. Tako se i Kata dovijala. Tek kad su počele da se vode evidencije bilo je moguće stvarno primeniti tu zakonsku meru. Ona je očigledno bila u duhu one 'brigo moja pređi na drugoga'. Ako imam problem u svojoj varoši, proteram ga u drugu varoš, ali se time ništa nije rešilo i ta druga varoš ima isti problem. Bilo je to vrzino kolo. Teorijski je trebalo da proterani u novoj varoši nađu posao, ali se to retko i događalo.

A primenjivane su i telesne kazne...

Telesna kazna je bila mnogo delotvornija od progonstva. Ona je primenjivana u Srbiji sve do 1873. Vrlo dugo je izvršavana javno, udarcima po debelom mesu (ili: "po nadležnostima", "po pristojnosti"). Ovaj način izvršenja telesne kazne Srbija je primila sa Zapada, iz Austrije. U Osmanskom carstvu telesna kazna je izvršavana udarcima po tabanima ("falaka"). U Srbiji su svesno izbegavane kazne koje podsećaju na tursku vladavinu (npr. nabijanje na kolac), da se nova vlast ne bi identifikovala sa prethodnom.

Dosta joj je opasnosti visilo nad glavom, a je li Katin život, materijalno govoreći, bio bolji ili gori od tadašnjeg proseka?

Njen životni standard je sasvim izvesno bio iznad proseka – na primer, bila je vlasnica jednog velikog ogledala, a takva su bila retka i skupa. Ali to ne važi za sve bludnice, koje su većinom živele u bedi: uostalom, zato su se i upuštale u prostituciju. Retke su bile one koje su, kao Kata ili Maca Smederevka, mogle vrlo lepo da zarade. Sama činjenica da je Kata držala svoj, kako je ministar vera tada rekao, *dućan bludničestva* na uglednoj lokaciji, kod Konaka kneginje Ljubice, dovoljno govori. U susednoj kući je bilo Ministarstvo prosvete i vera. Taj ministar je tražio od ministra policije da Katu i njen dućan iseli odatle, i to ne samo zbog moralnih razloga već je navodio i materijalne. Katini posetioci puše, isticao je ministar. Tada se, treba znati, pušilo na dugačke, metarske čibuke pune žara, što je predstavljalo ozbiljan požarni rizik i bezbednosni problem. (Pušenje na ulici je u Beogradu bilo zabranjeno jer su pušači mogli da zapale slamu na krovovima.) Zato se ministar bojao da Katine muštерije ne izazovu požar u kome bi stradala i susedna praviteljstvena (državna) zgrada i praviteljstvo pretrpelo štetu.

Svesna sam da je nezahvalno praviti paralele između onog i ovog doba jer govorimo o nečemu što je odviše drugačije, ali ipak ne možemo ni da ostanemo potpuno imuni na poređenja. Na kraju i vi ih više puta pravite u knjizi – sećajući se Merlinke, kada 150 godina pre toga život gubi društveno stigmatizovani, mladi čoček ili komentarišući policiju koja onda i danas muči zatvorenike... Meni je, kada je reč o paralelama, takođe zanimljiv u knjizi i opis proglašenja Ustava u ondašnjoj Srbiji, proglašenja koja su predstavljala prave spektakle, sa sve muzikom, pozorišnim predstavama i javnim čitanjima. Tako kažete kako su tokom javnih čitanja Ustava činovnici tumačili odredbe narodu uz sugestiju da "narod nikako ne bi smeo da stekne utisak da on o sudijama i činovnicima svojima može davati mišljenje". Za one koji nisu bili oduševljeni Ustavom skovan je izraz "roptatelji" i bili su proglašavani kriminalcima. Ko su roptatelji danas, u kojim društvenim sferama ih vidite? Ima li ih dovoljno?

Ima, kao ladne vode. Cela opozicija je danas roptateljska, zato što je, kao u svim autoritarnim režimima, lišena svake moći. Ne znam kako je u vašoj generaciji, ali ja od svojih ispisnika stalno slušam da "nikada nije bilo ovako strašno". To nije tačno, ljudi imaju kratko pamćenje i zaboravljaju sve zlo i bolno, trpljenje i patnju, postoje mehanizmi koji to zatrpavaju. I zato smo uvek spremni da kažemo da nikada nije bilo gore nego sada, da ropćemo. S druge strane, uvek treba roptati, jer promene bez roptanja nema. Roptanje potpomaže promenu i pokazuje smer u kojem se ona može dogoditi.

Vi ste, sa grupom intelektualaca krajem osamdesetih upozoravali na pogubnost određene politike, na pogubnost raspaljivanja mržnji prema Drugom, prema susedima. Na šta biste sada upozoravali? Kako gledate na ono vreme u odnosu na ovo današnje?

Na isto to bih i sada upozoravao.

A to vreme disidenstva je imalo puno osobenosti kojih se vredi setiti. Disidenti su delovali u socijalizmu i oni su jednim delom omogućili tu veliku promenu do koje je došlo s padom Berlinskog zida. Pad Berlinskog zida je poraz socijalističkog u njegovoj borbi sa kapitalističkim svetom. Disidenti su opstajali, ne samo kod nas gde je represija bila blaga, nego i u Sovjetskom Savezu, Poljskoj, jednim delom zahvaljujući podršci koju su dobijali sa Zapada. I disidenti su bili roptatelji. Svet se promenio. Ideja ljudskih prava kao političkog sredstva je jednim delom bila vezana upravo za taj veliki sukob Zapada i komunizma u drugoj polovini 20. veka. Ovaj, 21. vek je od samog početka obeležen napadom na Svetski trgovinski centar. U njemu bezbednost preuzima primat koji su nekada imala ljudska prava, a ljudska prava i bezbednost su, po prirodi stvari, uvek u sukobu. Zato mi živimo u jednom svetu koji je više orvelovski, bez obzira na to što je Orvel mislio na pokojni Sovjetski Savez a ne na SAD.

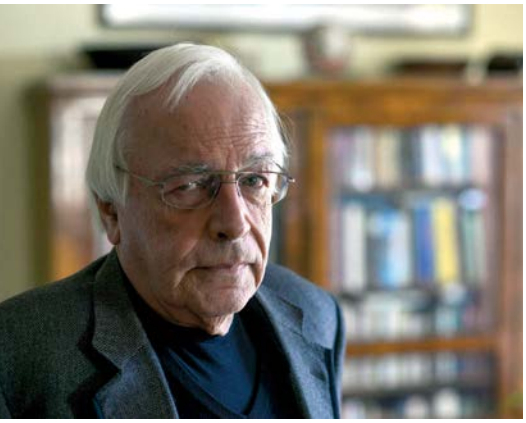
Šta vam je ostalo u najjačem sećanju iz disidentskog doba?

Vrlo često je bilo nadmudrivanja disidenata sa vlastima. Dobar primer je osnivanje Udruženja za borbu protiv smrtne kazne u Beogradu. Po tada važećim zakona, Sekretarijat za unutrašnje poslove je odobravao osnivanje udruženja građana. Naravno, u praksi socijalizam se toga užasavao i policija je odbijala da da odobrenje jer je u tome viđena opasnost. Mnoga od tih udruženja, da ne računamo ona strasnih ribolovaca, ali recimo filatelisti »

su u Staljinovo vreme bili sumnjivi zato što su bili kosmopoliti. Mi smo ovde godinama vodili sudske i upravne postupke da bismo izdejstvovali da se odobri udruženje i nikada nismo uspeli. To nije imalo veze sa stavom vlasti prema smrtnoj kazni, već je pravo pitanje bilo sloboda udruživanja. Roptatelji ne smeju da se udružuju jer su tek onda opasni.

U tom krugovima u kojima ste se okupljali bilo je zaista ljudi vrlo različitih uverenja i koji su, pokazalo se, otišli veoma različitim putevima. Kako na to danas gledate?

Ljudi najrazličitijih vrednosnih uverenja su delovali zajedno protiv onoga što ni jedni ni drugi nisu mogli da prihvate, a to je represija. Kada je pao socijalizam, onda je ta vrsta otpora izgubila svoju svrhu.

Dobar primer je sudbina Odbora za odbranu slobode misli i izražavanja koji je osnovan, što je bila prelomna tačka za jugoslovenski socijalizam, zbog hapšenja (1984) i potom suđenja beogradskoj šestorici (Vladimiru Mijanoviću, Miodragu Miliću, Dragomiru Olujiću, Pavlušku Imširoviću, Milanu Nikoliću i Gordanu Jovanoviću). Nastanak Odbora je inicirao Dobrica Ćosić, koji je imao autoriteta i kredita kod Saveza komunista. Taj Odbor je postojao pet godina i on se u početku vrlo dosledno borio protiv represije, verbalnog delikta, pa je branio putem peticija tako različite ljude kao što su Alija Izetbegović, Franjo Tuđman, Vladimir Šeks ili Vojislav Šešelj. Posle 1989. članovi Odbora su krenuli raznim putevima – jedni su ostali liberali, a drugi prihvatili nacionalističku agendu. Sve je to bilo predvidljivo.

Iako je moglo da se oseti da će doći do sukoba, ljudi su ipak verovali da se to neće dogoditi. Mnogi nisu mogli ni da sanjaju, slušamo to danas često, da će se zaratiti.

Pisalo se, govorilo se... ali kada je počelo da se puca, to je već bilo nešto drugo i to niste morali da očekujete. Neki jesu i bili su u pravu. Ja nisam do poslednjeg trenutka zato što sam verovao u racio. Ne zaboravite, tada je već bio pao Berlinski zid, a ovde su se svi sa Miloševićem na čelu ponašali kao da je Staljin u naponu snage. Ali kada gledate unazad, svaki trenutak je pun potencijala; međutim, kada se nešto dogodilo, onda ne vredi pitati se šta bi bilo da nije bilo.

“Turci su bili uglavnom naseljeni na dunavskoj strani grada, na Dorćolu, dok su se hrišćani držali savske strane. Ali kada detaljno pogledate, sve mahale i svi komšiluci bili su, u većoj ili manjoj meri, mešoviti. U svim mahalama bilo je i hrišćana i muslimana i među njima je bilo mnogo dodira”

Mislite da se ne vredi to pitati i o tome govoriti čak ni kada je reč o nekakvom učenju iz istorije?

Ne verujem previše u učenje iz istorije.

A u suočavanje sa prošlošću? Možemo li da izađemo iz ovog kruga kompetitivne viktimizacije kada je region u pitanju?

Nemački istoričar Helmut Dubil je napisao studiju “Niko nije slobodan od istorije”, gde je analizirao zapisnike Bundestaga od 1950. godine. Prvih 20 godina se kao žrtve pominju isključivo Nemci, bilo kao žrtve Hitlera ili saveznika. Tek se krajem šezdesetih godina govori o Jevrejima kao žrtvama. Drugim rečima, za prihvatanje prošlosti potrebna je smena generacija.

Pritisak da se učesnici istorijskog događaja suoče s prošlošću može biti kontraproduktivan. Pre desetak godina sam obišao Muzej holokausta u Berlinu. Tamo su čekale da uđu beskrajne kolone školske dece svih uzrasta, a na putu do muzeja su stajali teško naoružani policajci kao, kobajagi, zaštita od neonacista. Takvo nametanje vrednosti može da izazove jak otpor kod neke dece; čini mi se da bih možda postao neonacista da su me kao dete vodili u takav muzej. Analogni pritisci kojima smo bili izloženi u socijalističkoj Jugoslaviji su i izazvali otpor prema tom režimu.

Slično stoje stvari s pokušajima da se bivši Jugosloveni suoče sa zločinima iz 1990-ih. Ovde su polagane velike nade u tom smislu kada su počeli televizijski prenosi suđenja u Haškom tribunalu. Očekivalo se, na primer, da će suđenje Miloševiću naterati gledaoce u Srbiji da se suoče sa zločinima počinjenim u njihovo ime. To se nije dogodilo. Mislim da bi bilo mnogo efektnije da su prenošena suđenja Hrvatima, kojih je bilo manje, ali ih je ipak bilo, jer bi to učinilo Tribunal verodostojnijim u očima srpske publike.

Ali ako smatrate da je nemački recept pogrešan, a oni se uzimaju kao svetionik kada je o odnosu prema prošlosti reč, šta mislite da je onda rešenje, koje bi bile smernice?

To već ne znam. Ali svaka politička korektnost kod svakog samostalnog pametnog bića mora da izazove otpor. I tu je kreten kao što je Tramp u pravu i shvatam zašto je to privlačno. Zakoni koji kažnjavaju govor mržnje su pogrešni, ne zato što je sloboda govora apsolutna nego zato što izazivaju kontraefekat. Drugim rečima, ne treba stvarati svete krave ni od čega. Ali baš ni od čega.

Još samo ovo – pred kraj svoje knjige kažete da smo svi mi Kata. Po čemu?

Po onom najopštijem, jer smo ljudi kao i ona. Kako kaže Džon Don: “Nijedan čovek nije ostrvo, samo po sebi celina; svaki je čovek deo kontinenta, deo zemlje; ako grudvu zemlje odnese more, Evrope je manje.” Kata Nesiba je bila takav grumen zemlje, baš kao i svi mi. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

ZORAN STANOJEVIĆ

Digitalne žvake

Najavljeno je kao čudo. Narodna banka Srbije odobrila je trgovcima da mušterijama isplaćuju keš, poput bankomata. Kao što pušači pri kraju plaćanja na kasi zatraže paklicu cigareta, tako će sada svi moći da kažu prodavcu da im u račun doda i isplati keš novac sa kartice. Tačnije rečeno, niste dužni ništa ni da kupite. Ali, svejedno, bilo bi pristojno da sačekate u redu.

Ko plaća račune u pošti verovatno se nije mnogo iznenadio budući da se ta mogućnost tamo već godinama nudi, s tim da je maksimum isplate 15.000 dinara i nije dovoljan pin kod. Morate se identifikovati ličnom kartom ili nekim drugim dokumentom. Sada se usluga širi na druge POS terminale (POS stoji za Point of Service, odnosno "tačku usluge", mesto na kome se elektronski vrši transakcija sa vašim računom). Svaki POS terminal odnosno ona sprava uz koju prislanjate karticu ili je unutra gurnete radi isti posao, odobrava isplatu iznosa koji ste u nju upisali, a pare idu na račun prodavca. U ovom slučaju banka mu isplaćuje, na primer, hiljadu dinara sa vašeg računa, a on onda vama daje tu hiljadarku u ruku.

Tu se pojavljuje prvo pitanje: zašto bi on to radio? Jedan motiv je dodatna usluga, kao kada vam prodavnica obezbedi parking da biste kod njih kupovali. S tim da je uslov da ste napravili neki pristojan račun. Ali, vi u ovom slučaju "kupujete" keš, a svaku transakciju karticom neko mora da plati, od toga kartičari žive. Iskustvo me je naučilo da je podizanje keša s bankomata banke čiji klijent nisam skuplje. A najskuplje je kada ga podižete u menjačnici u inostranstvu, od živog čoveka, provereno. Što će reći da bi i ova transakcija morala da me košta, na kraju krajeva.

Kao motiv za trgovce navodi se da se tako oslobađaju keš novca, takozvanog "pazara" koji bi inače morali da predaju u banku nakon radnog vremena. Možda je to dobar motiv, pod uslovom da usluga zaživi i da ljudi masovno krenu da podižu keš pred kraj radnog vremena radnje, umesto ujutru kada im je verovatno potrebniji (za pijacu). Još bolji motiv je da trgovac od te isplate keša vidi neku korist, odnosno maržu, koja će pasti na teret onog ko novac kod njega podiže. Baš kao na nematičnom bankomatu. Fer bi bilo da vas prodavac opomene ukoliko takav trošak postoji, mada to upozorenje nisam primetio ni na bankomatima u Srbiji. Negde drugde u svetu je uobičajeno.

Ova usluga dobro će doći tamo gde ima prodavnica (kioska), ali ne i bankomata. Ne predviđam joj prelep i dug život jer idemo ka bezgotovinskom društvu, gde će se sitne kupovine obavljati mobilnim telefonom ili nekim sličnim uređajem, sve dok nam za identifikaciju kod plaćanja ne bude dovoljan otisak prsta ili pogled u ekran. To već postoji, samo nije omasovljeno.

Pitanje je da li će trgovci poput "poštara" zahtevati ličnu kartu kod podizanja keša (na šta imaju pravo), što će uslugu učiniti manje prijatnom, ali će se onaj koji vam daje žive pare u ruke osećati sigurnije. Što se mene tiče, uzimanje keša na kasi vidim kao zgodnu stvar, ali daleko od neke bankarske revolucije. Ali bih zato bio impresioniran digitalnim rešenjem za onaj sitniš pri kupovini kada se dogovarate sa trgovcem (uvek "komšijom") ko će kome da ostane malo dužan. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije **u redakciji**	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	**1500 RSD**	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	**2000 RSD**	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	**2900 RSD**	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	**3800 RSD**	50,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

EVATIMA TARDO

••ALEKSANDAR ZOGRAF••

ZA RAZLIKU OD GUBITKA ILUZIJA KOJI OBELEŽAVA ČOVEKA DANAŠNJICE, KRAJEM DEVETNAESTOG I POČETKOM DVADESETOG VEKA, ZAHVALJUJUĆI PRONALASCIMA KOJI SU NEVEROVATNOM BRZINOM MENJALI SVET, LJUDIMA SE ČINILO DA ŽIVE U VREMENU KADA SU ČUDA MOGUĆA. TAJ KOLEKTIVNI OSEĆAJ BIO JE DOBRO TLE ZA CIRKUSKE IZVOĐAČE I LJUDE KOJI SU ŽIVELI OD NASTUPA PRED RADOZNALOM PUBLIKOM. BILO DA SU USAVRŠAVALI TRIKOVE ILI DA SU MANIPULISALI TADA RASPOLOŽIVIM SAZNANJIMA, OVI OPSENARI SU ČESTO BILI ZANIMLJIVE LIČNOSTI, KOJE SU SE USUDIVALE DA PREKORAČE PRAG OČEKIVANOG, SVAKODNEVNOG. TU SVAKAKO SPADA I AMERIKANKA **EVA KENNEDY** (1871-1904), KOJA JE NASTUPALA POD IMENOM **EVATIMA TARDO**. PREMA NJENOJ TVRDNJI, KAO DETE JE BEZ IKAKVIH POSLEDICA PREŽIVELA UJED OTROVNICE, KASNIJE JE POSTALA POZNATA PO TOME ŠTO JE, PRED PUBLIKOM, SVOJE TELO IZLAGALA UJEDIMA ZMIJA OTROVNICA. U SVOJOJ KNJIZI **"MIRACLE MONGERS AND THEIR METHODS"** (U SRBIJI OBJAVIO **SLUŽBENI GLASNIK**, 2009), SLAVNI **HUDINI** JE OBJASNIO MNOGE OD ILUZIONISTIČKIH TEHNIKA SVOJIH KOLEGA, GOVOREĆI SA VELIKIM POŠTOVANJEM O EVATIMI TARDO: "ONA JE BILA ŽENA IZUZETNE LEPOTE, SJAJAN GOVORNIK I NEUSTRAŠIVI ENTUZIJASTA... VERUJEM DA JE NJENA IMUNOST NA ZMIJSKE UJEDE BILA REZULTAT POTPUNO ISPRAŽNJENOG STOMAKA, U KOJI JE NAKON RANJAVANJA UNOŠENA OGROMNA KOLIČINA MLEKA"...

KADA JE PUBLIKA POSTALA PREZASIĆENA NJENIM TAČKAMA U KOJIMA JE IZLAGALA DELOVE TELA UJEDIMA ZVEČARKI, TARDO SE OKRENULA DRUGIM PREDSTAVAMA. NAJPOZNATIJA JE BILA ONA U KOJOJ JE PROVODILA NEKOLIKO ČASOVA RAZAPETA NA KRSTU, VESELO PEVAJUĆI I OSMEHUJUĆI SE, DOK SU VELIKI EKSERI BILI ZABODENI U NJENE RUKE I NOGE. IAKO JE ČESTO ISTICALA SVOJU OTPORNOST PREMA BOLU, POGINULA JE U 34. GODINI ŽIVOTA, OD REVOLVERSKOG METKA KOJEG JE ISPALIO BIVŠI LJUBAVNIK, U JEDNOM BARU U MEMFISU, U DRŽAVI TENESI...

Parkovi

Postoji nešto što me duboko uznemirava u parkovima. Zato ih zaobilazim. Sreća pa ih naš grad ni nema previše. I kada su zgodna prečica dok nekud jurim ili kada mi neko predloži da se nađemo u nekom, ja ih zaobiđem ili izvrdam sa nekim izgovorom. Lažem sebe, vešto i lepo kao što lažem i druge. Kada sa dečkom šetam gradom, potrudim se da savesno lažem oboje. Jer kako ikome da kažem da ne volim parkove, a da ne zvučim malo uvrnuto?

Živim u gradu koji ima gotovo dva miliona ljudi i svi oni dele nekoliko čupavih i sakatih parkova. Ne želim da im kradem to njihovo parče prirode. Meni je sasvim dobro i ušuškanoj između betonskih blokova kroz koje drma košava, dva hladna i gorda socijalistička solitera koja gledaju odozgo na naše vreme prizemnih htenja. Oni me podsećaju na domovinu, kakvu nisam imala.

Nekada sam živela u šumi u srcu Šumadije. Naša kuća bila je na kraju sela, baš tamo gde selo prestaje i počinje drveće. Oči su mi bile naviknute na rasute kuće, obla brda, pošumljena ili išarana oranicama žute i mrke boje. Bila sam ćudljivo dete sklono fantazijama. Omiljeno mesto na svetu bilo mi je šuma pored kuće. Da se razumemo, šuma je bila dobroćudna, nije bila divlja, zastrašujuća. Imala je mlado i vitko drveće, ravnomerno raspoređeno; kao da ih je neko sadio. Ja sam je kao dete zvala "moj park" zbog njene pitomosti.

Nije bilo mnogo životinja, izuzev mnoštva ptica i poneke veverice. U čudnim udubljenjima u drveću slutila sam jazbine jazavaca ili zmija, kojih sam se panično plašila, ali je strah od njih bio zalog moje hrabrosti da provodim vreme u šumi.

U šumi nisam bila usamljena jer sam tada znala jezik ptica. Nije me zanimalo da istražujem različite sorte, već sam im sama izmišljala imena, i davala značenje vrtoglavim tonskim varijacijama njihove pesme; i uvek zaneseno zamišljala kako se ptice-ljubavnici dozivaju, kako se udvaraju, prepiru oko dece, pevuše pred spavanje.

Imala sam svoje drvo i svoj panj. Pored šume bio je drvored jabuka na koje smo se sestra i ja srećno pentrale. Već tada sam razvila averziju prema kućicama za ptice, jer sam to osećala kao neku prevaru – namećemo pticama svoju ljudsku logiku da je i njima potreban krov nad glavom, dok one imaju nebo nad sobom i sigurno drvo pod nogama.

Gnezda sam, sa druge strane, sažaljevala. Kada opadne lišće, ona bi kao uveli leševi visila na drveću, kao napuštene kuće, kao kakva strašila, koja bespomoćno i usamljeno čekaju na bolje sutra; ogoljena, usamljena svratišta klate se visoko na nebu, podsećajući nas na sve domove koje napuštamo.

Panj je bio samo moj i samo moj. Tu sam odlazila da plačem i pišem prve pesme. Pisala sam pesme isključivo u šumi, na tom panju, jer, jelte, poezija mora da se piše na nekom dramatičnom mestu. Šuma je imala svoju akustiku, a na panj sam mogla da se popnem kao na pozornicu i glasno i egzaltirano recitujem tek napisane pesme. Šuma je bila moj amfiteatar, ptice pratnja i orkestar. Dok sam izvodila svoje stihovne arije, bila sam sigurna da sam genije prirode.

Foto: stock

Danas zaobilazim parkove i ne pišem pesme. Imam osmočasovno radno vreme, živim u gradu i želim stvari koje su me kao tinejdžerku naučili da treba da želim. Svoju luckastu prirodu vešto maskiram slikom nonšalantne gradske cure. Ponekad bih se rado popela na neki panj i na sav glas recitovala svoje nezgrapne stihove, ali i to me brzo prođe. Patim od anksioznosti, ali se tešim da je to boljka našeg vremena.

Ipak, zaobilazim parkove. Oni me podsećaju da sam govorila sebi da neću živeti kao drugi, da neću sedeti u kancelariji osam sati, da neću posle posla juriti da bih dete ili psa izvela u park i umišljala da je to vreme slobode, i da nema veze što je delim sa mnoštvom kulturnih ali sve u svemu običnih građana pretrpanog grada.

Zaobilazim parkove i nikome ne govorim da sam nekad živela u šumi u srcu Šumadije, da sam znala jezik ptica i pisala im pesme koje su one pratile svojim pojanjem. I da je jedna mala romantična priroda ostala među drvećem. ¶

NEVENA MILOJEVIĆ

SBB

EON

NAJBOLJI NAČIN DA GLEDAŠ
VRHUNSKI TV SADRŽAJ

PRVIH 6 MESECI PO

990 DIN

u TRIO paketu + + akcija za nove korisnike

www.sbb.rs • www.eon.tv

EON je uključen u Trio pakete. EON Smart TV aplikacija je uključena u Gold Extra i Gold Premium pakete. Akcija važi za nove korisnike Trio paketa uz ugovor od 24 meseca. Uslovi korišćenja usluga i ponuđenih paketa dati su u zvaničnoj ponudi sa cenovnikom I akcijskoj ponudi na www.sbb.rs I www.eon.tv.

NE ČEKAJTE SUTRA.

BMW X4 OD 47.990€.

BMW X4 ima izraženo upečatljiv oblik, bilo kada i bilo gde da se pojavi. Sa njegovim ekstravertnim dizajnom, on kombinuje životni stil i perfromanse i stapa ih u dve stvari koje nikad ranije nisu bile objedinjenje u ovom segmentu, tipična X snaga i estetika kupe vozila.

Zakažite test vožnju na www.bmw.rs

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec